

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2001

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

ENGLISH

(Compulsory)

Text Prescribed : Literary Landscapes

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]

(A) (1) Why did Gandhi decide to give up his efforts to become a proper English gentleman ?

(2) Write a note on Phatik's experience at school.

(B) (1) Describe Hazlitt's attitude towards prejudices and preconceived judgements.

(2) Discuss why Tharoor thinks that freedom of the press is necessary for the functioning of democracy.

P.T.O.

2. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]
- (A) (1) Critically appreciate the poem 'The Quality of Mercy'.
(2) Describe the village schoolmaster in your own words.
- (B) (1) How does the poet describe the girl in 'The Solitary Reaper' ?
(2) "O Captain ! My Captain !" was inspired by real events and persons from American history. Explain.
3. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]
- (A) (1) Why does Rosemary Jell decide to take the poor beggar girl home ? How did the poor girl react to the invitation ?
(2) Draw a character sketch of old Behrman.
- (B) (1) What were Kalpana Chawla's thoughts on seeing the Earth from space for the first time ?
(2) Comment on the use of humour in "My Lost Dollar".
4. Attempt any *one* from (A) and *one* from (B) of the following in about **150** words each : [16]
- (A) (1) Why, according to Masefield, is it better to laugh and be happy ?
(2) Comment on how "Still I Rise", celebrates the spirit of the Blacks.

- (B) (1) Discuss how “Another Woman” is about social evil and personal traumas.
- (2) What does the house represent in ‘My Grandmother’s House’ ?

5. (A) Attempt any *six* : [6]

- (1) She wants to learn ballet.
(Change into a negative sentence)
- (2) I am a doctor.
(Change into a negative sentence)
- (3) Madurai is an ancient city.
(Rewrite the sentence, adding a question tag)
- (4) Mala couldn’t run, can she ?
(Correct the sentence)
- (5) Kiran and Rani read the book. They did not like it.
(Combine the sentences using a conjunction)
- (6) Having finished work for the day, we left the office.
(Change into a compound sentence)
- (7) It has been ages since I saw you.
(Identify whether the sentence is simple, compound or complex)
- (8) It is my opinion. The room needs to be painted.
(Combine the sentence into a complex sentence)

- (B) Attempt any *two* : [10]
- (1) Write a paragraph on “The use and misuse of mobile phones”.
 - (2) Write a brief report on the Blood Donation Camp organized in your college.
 - (3) Write a letter to the Bank Manager informing him of the change in your address.

Total No. of Questions—5+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2002

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MARATHI (मराठी)

(G-2 : आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी)

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. (अ) खालील उताऱ्याचे सारांश लेखन करा : [8]
- साहित्यिकांना सामाजिक भान आहे का ? हा प्रश्न वाचून कित्येक साहित्यिक असा प्रश्न उपस्थित करतात की, आम्हाला सामाजिक भान असलेच पाहिजे असे अट्टाहासाने सांगणारे तुम्ही कोण ? साहित्यिकांना कोणीही आग्रहाने किंवा जबरदस्तीने काही सांगू नये. या मताशी सुज्ञ मनुष्य सहमत होईल. लेखकाच्या मूलभूत स्वातंत्र्याची कधीही गळचेपी होऊ नये. आपल्या आंतरिक ऊर्मीला अनुसरून त्याने मनःपूण लेखन करावे. कोणत्याही विषयावर लिहिण्याचे त्याला अनिर्बंध स्वातंत्र्य असावे-हे म्हणणे पूर्णपणे बरोबर आहे. त्याने काय आणि कसे लिहावे याबद्दल त्याला कोणी आदेश देऊ नये हे खरे आहे. केशवसुतांनीही आपल्या कवितेतून 'कविता अशी असावी, तशी नसावी असे कवीला सांगणारे तुम्ही कोण ?' असा प्रश्न केला आहे. कवितेच्या संबंधात ज्याप्रमाणे कवीला कुणी उपदेश करण्याचा आव आणू नये त्याप्रमाणेच साहित्यिकाला अथवा कोणत्याही कलावंताला कसलाही आदेश वा संदेश देण्याचा अव्यापारेषु व्यापार करू नये. साहित्यिकांना सामाजिक जाणीव कितपत आहे हा प्रश्न त्यांच्या स्वातंत्र्यावर आक्रमण करणारा आहे असे मला

P.T.O.

वाटत नाही. लेखकांच्या लेखणीवर बंधन नसावे हे खरे. पण त्याचे लेखन सामाजिक जाणिवेतून होत राहावे अशी अपेक्षा करायला का हरकत नसावी. सामाजिक भान नसेल तर साहित्यकृती गुणवान ठरणार नाही असेही मला सूचवायचे नाही. लेखकाच्या वृत्तीत दृष्टीत आणि साहित्यात सामाजिक विचाराच्या काही स्पष्ट आणि सकस रेषा असल्यातर त्या वाचकांना काही आगळे समाधान देऊ शकतात असा अनुभव आहे.

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही सात इंग्रजी शब्दांच्या पारिभाषिक संज्ञा लिहा : [7]

- (1) Accountant
- (2) Basic Pay
- (3) Cheque
- (4) Dean
- (5) Eligibility
- (6) Fund
- (7) Grant
- (8) Honorary
- (9) Income Tax
- (10) Journalist
- (11) Passport
- (12) Quorum
- (13) Receipt
- (14) Text-book.

2. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) 'माझी जडणघडण' या पुस्तकाचे संपादक कोण आहेत ?
- (2) डॉ. यु. म. पठाण यांचा कोणता लेख 'माझी जडणघडण' या पुस्तकात समाविष्ट केलेला आहे ?

- (3) 'विश्वकोशात ज्ञानविज्ञानाचे एक अकाट, अगाध विश्व माझ्यापुढे खुले झाले' असे कोणाला वाटते ?
- (4) 'मी एक लेखिका' हा आत्मचरित्रपर लेख कोणाचा आहे ?
- (5) 'सॅनहोजे' येथे झालेल्या पहिल्या विश्व मराठी साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष कोण होते ?
- (6) रा. रं. बोराडे यांच्या कोणत्याही दोन कथासंग्रहाची नावे लिहा.
- (7) 'पाणीपत' या प्रसिद्ध कादंबरीचा कर्ता कोण ?
3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [15]
- (1) आत्मकथनांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) 'आत्मचरित्र' लेखनामागे कोणकोणते हेतू असतात ?
- (3) 'आत्मचरित्र' आणि 'आत्मकथन' यातील भेद स्पष्ट करा.
- (4) आत्मचरित्रकाराने कोणती पथ्ये पाळावयाची असतात ?
- (5) 'आत्मचरित्र' साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये सांगा.
4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [16]
- (अ) (1) प्रा. हरी नरके यांच्या 'ज्ञानज्योती सावित्रीबाई फुले : स्त्री हक्काच्या प्रणेत्या' या लेखातून सावित्रीबाईंचे शैक्षणिक विचार कशाप्रकारे प्रकट होतात ?
- (2) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी कोणती खडतर तपश्चर्या केली ? ते लिहा.
- (ब) (1) प्रतिभाताई पाटील यांच्यावर सर्वधर्मसमभावाचे संस्कार कोणाकडून आणि कशाप्रकारे मिळाले ? सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (2) 'ध्येयनिष्ठा आणि संघर्ष' यांच्या जोरावर डॉ. गंगाधर पानतापणे यांनी केलेला जीवनप्रवास थोडक्यात स्पष्ट करा.

5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [24]
- (अ) (1) एक सामान्य शेतकरी ते महाराजा असा सयाजीरावांचा रोमहर्षक प्रवास 'दूरदृष्टा राजा' या लेखाच्या आधारे लिहा.
- (2) एकात्मिक ग्रामीण विकासाचे आद्यप्रवर्तक म्हणून पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- (ब) (1) लेखक म्हणून मधु मंगेश कर्णिक यांच्या जडणघडणीवर कोणकोणत्या व्यक्तींचा परिणाम झाला ? सविस्तर लिहा.
- (2) डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले यांच्या जडणघडणीचा वेध 'नेराश्य कधी आले नाही' या लेखाच्या आधारे घ्या.

[5101]-2002

(G-2 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी)
(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) टिप्पणीचे प्रकार किती व कोणते ?
 - (2) इतिवृत्ताचे लेखन कोण करते ?
 - (3) कोणत्या प्रकारच्या ग्रंथांना समीक्षाग्रंथ म्हणता येईल ?
 - (4) रौप्यमहोत्सवी वर्ष म्हणजे किती वर्ष ?
 - (5) माहितीपत्रकाची व्याख्या लिहा.
 - (6) नोकरीविषयक अर्जातील प्रमुख दोन बाबी सांगा.
 - (7) दैनंदिन व्यावहार भाषेचे दोन विशेष सांगा.
 - (8) स्मरणिका कोणकोणत्या प्रसंगाने काढल्या जातात ?
 - (9) घोषणापत्रकात कोणकोणत्या महत्वाच्या बाबी असाव्यात ?
 - (10) संपादनाचे हेतू स्पष्ट करा.
 - (11) जाहीर निवेदन म्हणजे काय ?
 - (12) कार्यालयीन पत्रव्यवहाराचे दोन प्रकार सांगा.
 - (13) कार्यालयीन फाईल्सचे व्यवस्थापन कसे करावे ?
 - (14) कार्यालयीन कागदपत्रांचे वर्गीकरण कसे केले जाते ?
2. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]
- (अ) (1) इतिवृत्त म्हणजे काय ? वृत्तांतात्मक इतिवृत्ताची माहिती सांगा.
(2) कार्यालयीन पत्रव्यवहारात कोणकोणत्या बाबींचा समावेश होतो ?
- (ब) (1) स्मरणिकेची मांडणी कशाप्रकारे केलेली असते ?
(2) जाहीर निवेदने कोणकोणत्या प्रसंगी जाहीर केली जातात ?

3. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील **एका** प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी **150** शब्दांत लिहा : [20]
- (अ) (1) हडपसर ते सासवड जादा बस सोडण्यासंदर्भात प्रवाशांच्या वतीने एस. टी. आगार प्रमुखांना पत्र लिहा.
- (2) कार्यालयीन टिप्पणी लेखनाचे प्रयोजन लिहा.
- (ब) (1) शेतकरी महोत्सव समितीतर्फे 15 वे आधुनिक शेती-अवजारे प्रदर्शन व विक्री भरविण्यात येत आहे. त्या संदर्भात माहितीपत्रक तयार करा.
- (2) अखिल मराठी भाषिक शिक्षणोत्तेजक मंडळातर्फे उच्च तांत्रिक शिक्षणासाठी परदेशात जाऊ इच्छिणाऱ्या दोन विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देण्यासंदर्भात घोषणापत्रक तयार करा.
4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **300** शब्दांत लिहा : [30]
- (अ) (1) निर्मल ग्राम स्वच्छतेसंदर्भात ग्रामसभेने सभा आयोजित केली. सभेचे इतिवृत्त तयार करा.
- (2) दै. 'लोकसत्ता' या दैनिकाच्या संपादकाकडे 'वार्ताहर' या पदासाठी अर्जलेखन करा.
- (ब) (1) प्रा. हरिभाऊ मांडके सहाय्यक प्राध्यापक यांनी वरिष्ठ वेतनश्रेणीसाठी प्राचार्यांकडे अर्ज केला आहे. या अर्जावर टिप्पणी तयार करा.
- (2) 'धन्वंतरी हॉस्पिटल' तर्फे मोफत डोळे तपासणी शिबीर आयोजित केले आहे. प्रसिद्धीपत्रकासाठी मसुदा तयार करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2003

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर, अभ्यासपत्रिका क्रमांक-1 (S-1)

(मराठी साहित्यातील विविध साहित्यप्रकार)

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

पाठ्यपुस्तके :— (i) नाटक व कादंबरीची तात्विक मीमांसा

(ii) नटसम्राट—वि.वा. शिरवाडकर

(iii) फकिरा—अण्णाभाऊ साठे

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[15]

- (1) कादंबरी या साहित्यप्रकाराची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) कादंबरीतील 'वातावरणनिर्मिती' या घटकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (3) मराठी कादंबरीच्या विकासाचा आढावा थोडक्यात लिहा.
- (4) कादंबरीच्या वेगवेगळ्या प्रकारांचा थोडक्यात परिचय लिहा.
- (5) कादंबरीतील 'कथानक' या घटकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

P.T.O.

2. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) बापू खोताने कोणता रिवाज मोडला ?
- (2) फकिराच्या कोणत्याही पाच साथीदारांची नावे लिहा.
- (3) शंकरराव पाटलांच्या ह्यातीमध्येच त्यांची पाटीलकी कोणी मिळविली ?
- (4) फकिराला गाव का सोडावे लागले ?
- (5) सत्तुने लष्कराची नोकरी का सोडली ?
- (6) 'हत्यारानं उपकार करण्यासाठी लवकर ये!' असा निरोप कोणी कोणास पाठविला ?
- (7) फकिराच्या आई-वडीलांचे नाव लिहा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [5]

- (1) राणोजीच्या बलिदानाची गावाने कायम जाणीव ठेवून मान राखला, कसे ते सोदाहरण लिहा.
- (2) 'फकिरा' कादंबरीतील संवाद, यावर टीप लिहा.

4. खालील प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (अ) (1) "म्हातारपणं म्हणजे दुसरे बालपण असतं, पण या दुसऱ्या बालपणाला आई कुठून आणायची ?" या विधानाचा परामर्श घ्या.
- (2) 'नरसम्राट' नाटकातील 'विठोबा' व 'राजा' या व्यक्तिरेखांचा परिचय लिहा.
- (ब) (1) 'बापू खोत' हाच 'फकिरा' कादंबरीचा खलनायक आहे. या विधानाचा परामर्श घ्या.
- (2) 'फकिरा' ही फकिरा बरोबरच मांग जातीच्या व्यथावेदनांचे ही चित्रण करते, कसे ते सोदाहरण लिहा.

5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]
- (अ) (1) अप्पासाहेब व कावेरीच्या शोकांतिकेला मुलांइतकेच ते स्वतः ही जबाबदार आहेत, या विधानाची साधक-बाधक चर्चा करा.
- (2) 'नटसम्राट' नाटकातील संवाद व भाषाशैलीचे विशेष लिहा.
- (ब) (1) 'फकिरा' हाच 'फकिरा' कादंबरीचा नायक आहे. या विधानाचा परामर्श घ्या.
- (2) 'फकिरा' कादंबरीची वैशिष्ट्ये लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2004

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MARATHI (मराठी)

विशेष स्तर अभ्यासपत्रिका क्र.-2

[अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. 1818 ते 1960)]

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) 1920 नंतरच्या दोन निबंधकारांची नावे लिहा.
- (2) अर्वाचीन मराठी काव्याचे जनक कोणास म्हटले जाते ?
- (3) 'बी' या टोपण नावाने लेखन करणाऱ्या कविचे नाव लिहा.
- (4) दिवाकर कृष्ण केळकरांच्या दोन कथांची नावे लिहा.
- (5) य. गो. जोशी यांच्या कोणत्याही दोन कथांची नावे लिहा.
- (6) लघुकथेचे जनक कोणास म्हटले जाते ?
- (7) विजय तेंडुलकरांच्या कोणत्याही दोन नाटकांची नावे लिहा.

P.T.O.

2. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) जुन्या आणि नव्या निबंधातील फरक थोडक्यात लिहा.
- (2) बहिणाबाई चौधरीयांचे कवितेतील योगदान स्पष्ट करा.
- (3) गंगाधर गाडगीळांच्या कथेची थोडक्यात वैशिष्ट्ये लिहा.
- (4) विभावरी शिरूरकरांचे कादंबरी साहित्य प्रकारातील योगदान थोडक्यात लिहा.

3. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचा उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

- (1) चरित्र वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- (2) वसंत कानेटकरांच्या नाटकांची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (3) स्त्री आत्मचरित्राचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- (4) विंदा करंदीकरांच्या कवितांची वैशिष्ट्ये लिहा.

4. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

अ गट

- (1) महात्मा जोतिबा फुले यांच्या साहित्याचे वेगळेपण विशद करा.
- (2) हरि नारायण आपटे यांच्या कादंबऱ्यांची वैशिष्ट्ये लिहा.

ब गट

- (1) अत्रे समकालीन विनोदी लेखकांच्या वाङ्मयीन कामगिरीचा मागोवा घ्या.
- (2) 1945 ते 1960 या कालखंडातील प्रमुख कथा कारांचा आढावा घ्या.

5. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

अ गट

- (1) 1818 ते 1874 या कालखंडास 'भाषांतर युग' असे का म्हणतात.
- (2) 1874 ते 1920 या कालखंडातील नियतकालिके आणि वृत्तपत्रांचे कार्य लिहा.

ब गट

- (1) 1920 ते 1945 या कालखंडातील फडके आणि वि.स. खांडेकरांच्या वाङ्मयीन कामगिरीचा आढावा घ्या.
- (2) 1945 ते 1960 या कालखंडातील प्रमुख कविंचा सविस्तर परिचय करून द्या.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2005

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

FRENCH

General—G-2

(Language Skills)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Q1) Traduisez en anglais:

[10]

Une éducation de qualité pour tous !

« La diversité et la différence sont des facteurs d'enrichissement ». Avec cette philosophie, l'ONG *Aide et Action* a toujours soutenu l'accueil de tous les enfants. « Quelles que soient leurs caractéristiques particuliers d'ordre physique, intellectuel, social, linguistique ou autre, les enfants de la même communauté devraient apprendre ensemble ».

L'éducation inclusive apprend aux enfants à développer leurs capacités intellectuelle, physique et morale pour gérer leur vie comme un citoyen responsable et solidaire. L'éducation pousse un enfant d'avoir une vie digne, de s'inventer une nouvelle image de soi même, et de se construire des perspectives de citoyen.

Mais, le défi de l'inclusion demande le changement de regard sur soi et de regard sur l'autre. Lutter contre l'exclusion, c'est donc avant tout agir en faveur de l'inclusion, promouvoir la tolérance et faire changer les mentalités, ensemble.

Q2) Répondez aux questions suivantes : (3 au choix)

[15]

- a) Rédigez un fait divers pour décrire un événement récent dans votre ville.
- b) Expliquez en bref la notion d'agrotourisme et le tourisme médical.
- c) Quel est votre sport favori ? Expliquez comment jouer à ce sport.
- d) Se libérer de la famille ou vivre avec la famille. Qu'est-ce que vous préférez et pourquoi ?
- e) Quels sont les différents types de sorties ? Quel type préférez-vous ?

P.T.O.

Q3 A) Faites un critique d'un film que vous avez récemment vu. [5]

B) Votre ami/e français/e va visiter votre ville pour la première fois Ecrivez lui une lettre en décrivant votre ville et les lieux touristiques que vous pourriez visiter. [5]

Ou

Vous êtes journaliste et vous aller rencontrer un sportif célèbre dans le monde. Vous lui interrogez et poser des questions à propos de son sport et sa passion.

Q4) Traduisez en français: [5]

SPLENDOUR IN THE GRASS

Where: New South Wales, Australia

When: July

Although *Splendour in the Grass* is a summer music festival, it falls during Australia's winter season. But despite the cold weather, the three-day festival attracts an international audience. Held in New South Wales' North Byron Parklands, *Splendour* includes an impressive list of big-name musicians and new artists. It welcomes around 30,000 guests. After attending the music festival, you can visit the city and enjoy its beauty.

Q5) Grammaire et Vocabulaire: [40]

A) Mettez les verbes entre parenthèses au temps du passé qui convient : (10)
(Imparfait, passé composé, plus que parfait)

- 1) Lorsqu'elle (prendre) l'enfant dans ses bras, il (cesser) de pleurer.
- 2) Il (entendre) la voix d'Hélène, quand il (ouvrir) la porte.
- 3) Quand les trois frères (avoir) 18 ans, ils (quitter) la maison familiale pour s'installer dans un studio.
- 4) Mathilde (être sur le point de) partir au travail, quand le téléphone (sonner).
- 5) Quand Laurent (avoir) 4 ans, ses parents (acheter) leur première voiture.

B) Reconstituez les phrases en changeant la voix : [10]

- 1) Une épée sera fabriquée par le forgeron.
- 2) Le plombier répare le robinet.
- 3) On vend les meilleurs bonbons ici.
- 4) Les sapins ont été déracinés par la tornade.
- 5) Simon refermait la porte du chalet.

C) Mettez les verbes entre parenthèses au temps qui convient (subjonctif ou conditionnel ou indicatif) : [5]

- 1) Je vous permets de sortir à condition que vous me (promettre) de revenir dans une heure.
- 2) Venez au concert, si vous ne (préférer) pas vous puissiez reposer.
- 3) Tu iras chez le dentiste, que ça te (plaire) ou non.
- 4) Vous gagnerez le concours si vous (s'entraîner).
- 5) Pour peu que vous (faire) quelques progrès, vos parents seront contents.

D) Complétez selon les indications : [10]

- 1) Je n'ai pas entendu le réveil, _____ j'étais en retard.
(Utilisez une expression de cause ou de conséquence).
- 2) Quand tu (faire) des courses, viens me voir au restaurant!
(Mettez le verbe entre parenthèses au temps du futur qui convient).
- 3) Michelle, donne ton cahier à moi !
(Réécrivez en utilisant un pronom personnel pour les mots soulignés).
- 4) Elle est trop petite _____ elle puisse sortir seule avec ses amies.
(Réécrivez en utilisant *une expression de cause*).
- 5) Parmi ces abricots, je voudrais _____ qui sont bien mûrs.
(celles/celle-ci/celle/ceux/ceux-ci/-celui-la/cela/celle-la/celui).
- 6) Payer à la caisse, sortir du restaurant.
(Réécrivez en utilisant *après avoir/après être/avant de*).
- 7) Nous pourrions sortir ce soir, _____ tu sois trop fatigué.
(Bien que/sans que/pour que/de peur que/avant que/ à moins que/jusqu'à ce que).
- 8) Simon s'était entraîné _____ sérieusement _____ il a pu gagner le concours.
(Tellement que/tant que/si que).
- 9) _____ Elizabeth était malade, elle n'est pas venue pour le spectacle.
(En raison de/ étant donné que/grâce à /à cause de).
- 10) Le cours va commencer _____ une demi-heure.
(Ça fait/il ya/dans/en/depuis).

E) Reliez les colonnes: (5 au choix)

[5]

a) Une bande de potes	1) Ensemble de joueurs
b) Un peu de sous	2) Qui analyse les mouvements d'un sportif
c) Kinesthétiste	3) Spécialité de Bretagne
d) Psychologue	4) Un groupe des amis
e) Equipe	5) Un peu d'argent
f) Huîtres	6) Qui aide le sportif à retrouver la confiance en soi.

Total No. of Questions—3]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2006

**S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017
FRENCH (SPECIAL-1)**

**La France Dans Le Monde (France in the World)
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Q1A) Donnez les dates qui correspondent aux événements suivants:(6 au choix) [6]

- 1) _____ c'est le Jour de la Francophonie.
- 2) la 5ème République commence en _____
- 3) L'Edit de Nantes a été révoqué en _____
- 4) Louis XVI a été guillotiné en _____
- 5) La fin de la Monarchie en France en _____
- 6) L'Euro est mis en circulation le _____
- 7) La Journée de l'EU est fêtée le _____

B) Complétez [8]

- 1) La devise de la République Française est _____
- 2) _____ est le pionnier, de la communauté francophone.
- 3) ANPE veut dire _____.
- 4) _____ est la Secrétaire Générale actuelle de l'OIF.
- 5) Le Parlement européen se réunit à _____, _____ et _____.
- 6) Le Cour de la Justice de L'Union Européenne se trouve à _____.

C) Expliquez en français simple (5 au choix) [10]

- 1) le terme "Maghreb"
- 2) Immigration
- 3) Français de souche
- 4) Les sans-abri.
- 5) Le laïcité.
- 6) xénophobie

Q2) Expliquez en bref (3 au choix) [30]

- 1) Les problèmes des migrants.
- 2) Les causes de la Révolution Française.
- 3) L'espace Schengen et la Zone Euro.
- 4) Qu'est ce que la Francophonie et à quoi sert -elle? Quelle est sa mission?
- 5) Les causes et les conséquences du chômage.

P.T.O.

Q3) Répondez en détail. (2 au choix)

[26]

- 1) Le plus grand conflit de l'Histoire -la deuxième guerre mondiale. Expliquez les causes, et les conséquences.
- 2) Pourquoi l'Union Européenne a-t-elle été créée? Expliquez à travers les différentes étapes, les traités, l'objectif et les symboles variés.
- 3) Le système politique de la France et celui de l'Inde--- les similarités et les différences.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2007

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

FRENCH

(Special Paper 2)

(Business French/French Literature)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Q1 A) Traduisez en anglais.

[15]

En créant *la Bicyclette Gourmande*, Bruno Voyer s'est fait plaisir. En 1993, cet ingénieur, cadre dans une multinationale, décide de marier ses trois passions: la nature, le sport et la découverte. Son employeur le laisse consacrer 50% de son temps au lancement d'une petite structure très légère et flexible, avec statut d'agence de voyages dans un petit village alsacien de 400 habitants. Bruno Voyer investit dans du matériel de randonnée, des bicyclettes équipées et de l'informatique pour la centrale de réservation. Puis il embauche deux salariés. Les véhicules supplémentaires sont loués et les guides sont embauchés selon les besoins. La *Bicyclette Gourmande* propose dix destinations. Elle fait visiter à une clientèle internationale et plutôt riche, en deux roues, mais également à pied les environs de la Suisse. Principale avantage de ces activités: peu de capitaux, mais la réussite dépend de la qualité. 30% des clients reviennent chaque année.

Cochez la bonne réponse:

1) La Bicyclette Gourmande

a) appartient pour 50% à une multinationale

b) est dirigée par Bruno Voyer grâce à son mariage avec la fille d'un entrepreneur

c) a été créé par un entrepreneur amoureux de l'environnement

2) L'activité de l'entreprise est

a) d'organiser des randonnées pédestres ou à vélo

b) de publier un guide gastronomique des meilleurs restaurants

c) de vendre des bicyclettes au nom de restaurants célèbres

P.T.O.

- 3) Cette activité nécessite
a) des investissements financiers importants
b) des services excellents
c) un personnel qualifié et nombreux

- 4) la clientèle est satisfaite car
a) un bon tiers revient pour les vacances
b) la moitié revient régulièrement
c) plus d'un quart revient annuellement

B) Traduisez en français

[10]

Internet puts your private life in danger!

Nothing is confidential on the Net. Your photos, some elements of your private life are reused on the Web. It is urgent to protect oneself. It is essential to choose the information that one posts on the Internet. In order to preserve your anonymity on the forums, for ex, it is better to use false names and give different email addresses. It is also necessary to install anti-spy software along with anti-virus and finally, while buying on the Net be careful while giving your credit card no as there have been a lot of cases of fraud that one hears so often.

Q2) A) Expliquez en français simple

[5]

- 1) DAB
- 2) PDG
- 3) siège social
- 4) prétentions
- 5) CDI

B) Associez les expressions de chaque colonne pour retrouver les missions. (5 au choix)

1. Accueillir	a. le chiffre d'affaires	[5]
2. Développer	b. les visiteurs	
3. Négocier	c. des comptes rendus pour la réunion	
4. Rédiger.	d. une équipe de commerciaux	
5. Organiser	e. des contrats de ventes	
6. Animer	f. l'agenda du PDG	

Q3)

[10]

<p>Destinataire: Mlle Natalie Lacroix Date: 2 MAI Heure: 9h30</p> <p style="text-align: center;">En votre absence</p> <p>M MARC DUVAUCHELLE Société: EUROPA Tel: 06 29 31 45 67</p> <p>☐ est venu ☐ voudrait un entretien</p> <p>☒ a téléphoné ☒ rappeler ☒ urgent</p>
--

obj: souhaite parler à propos de rendez-vous à 16h30 voudrait reporter le RD pour mercredi la semaine prochaine à même heure à cause d'un empêchement

Mlle Natalie Lacroix a lu la fiche téléphonique. Elle demande à sa secrétaire d'appeler M Duvauchelle. Rédigez la conversation téléphonique entre Natalie, sa secrétaire et M Duvauchelle.

Q4) Présentez une entreprise que vous connaissez très bien. Présentez tous les aspects-le produit ou service, l'organigramme, comment fonctionne l'entreprise, les codes et les rituels et le règlement intérieur etc.

[15]

Q5)

a) Imaginez et créez un CV du candidat

[10]

b) rédigez une lettre de motivation de ce candidat qui répond aux attentes de cette annonce

[10]

MOKADO

Groupe leader dans l'industrie alimentaire
recherche pour sa filiale en Europe, un/e

RESPONSABLE COMMERCIAL/E

Vous devez:

-développer nos ventes, nos produits laitiers

-animer une équipe de vendeurs

Si vous avez un bon contact et des talents de négociateur, ce poste est pour vous.

Merci d'adresser une lettre de motivation manuscrite,

CV +PHOTO et prétentions à l'attention de:

Mme Duvernet-Ste MOKADO-26 Rue Bois 92100 Boulogne,

ou par e-mail à drh@mokado.fr

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2008

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

GERMAN GENERAL II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) This paper also includes listening comprehension of **10 marks** and oral exam of **10 marks**.

(iii) Use of Dictionary is allowed.

Frage I Übersetzung

(10)

A) Übersetzen Sie ins Englische !

(05)

In den Augen der meisten Jugendlichen sind die Eltern nicht mehr viel wert. Die Äußerung des siebzehnjährigen Schülers kann als typisch gelten. „ Ich bin alt genug um zu wissen, was ich zu tun habe. Ich höre mir den Rat meiner Eltern an, aber ich befolge ihn nur insoweit, als es mir passt“ Und ein anderer sagt, ebenso typisch: „ Mit einem Freund möchte ich ein Zimmer, am liebsten ein ganz einfaches Zimmer unter dem Dach, weil das viel poetischer ist. Das wäre Verwirklichung meines großen Traums, - Freiheit.

B) Übersetzen Sie ins Deutsche !

(05)

Freiburg is officially a bilingual city. About 40% of the population speaks German and around 60% speaks French. Obviously there are also lot of foreigners. On the streets you hear Italian, Spanish, Portuguese and many other languages. In the shops customers often do not know whether to speak French or German. In schools there are classes in both languages. In the offices you can communicate in both languages. The signs are also bilingual. Isn't it interesting?

Frage II: Beantworten Sie FÜNF der folgenden Fragen!

[10]

1. Beschreiben Sie kurz Ihr Traumzimmer !
2. Wozu benutzen Sie das Handy ?
3. Welche typische Frauenberufe gibt es in Indien? Finden Sie sie gut ?
4. Welche interessante Nachricht haben Sie heute gelesen ?
5. Wie kann man sich auf den längeren Auslandsaufenthalt vorbereiten ?
6. Welche Motive werden in der kronketen Poesie behandelt ?
7. Was sollte man für ein langes Leben tun ?
8. Welche Lebenspläne haben Sie ?

P.T.O.

Frage III: Grammatik

[24]

(A) Bilden Sie Nebensätze! (Nur 3)

(03)

(weil, wenn, dass, um...zu, zu + Infinitiv, damit)

1. Man schreibt einen Text am Computer. Man sollte öfter inzwischen speichern.
2. Er verließ seine Heimatstadt. Er wollte in England studieren.
3. Alina ist froh. Sie hat ihre Seminararbeit abgegeben.
4. Diese Chance kommt vielleicht nie wieder. Darüber ärgert sie sich.
5. Er arbeitet fleißig. Sein Chef soll zufrieden sein.

(B) Ergänzen Sie die Adjektive (in Komparativ und Superlativ, wo nötig)! (Nur 3)

(03)

(gern, gut, mehr, schwierig)

1. Welche Sprache ist _____ als Deutsch?
2. Geduld ist manchmal die _____ Lösung für viele Probleme.
3. Ich fahre _____ mit dem Zug als mit dem Bus.
4. Heute regnet es _____ als gestern.

(03)

(C) Welche Präposition passt? (Nur 3)

1. Victoria arbeitet _____ ihrem Onkel.
2. Möchtest du dich _____ eine Stelle bei einer Bank bewerben?
3. Die Mutter ist stolz _____ ihre Tochter, denn sie hat Abitur mit guten Noten bestanden.
4. Die Sekräterin erkundigt sich _____ dem Termin.

(D) Schreiben Sie die Sätze im Präteritum! (Nur 3)

(03)

1. Annalena studiert Germanistik. Sie liest viel Literatur.
2. Ein Buch gefällt ihr besonders gut. Sie will auch so ein Buch schreiben.
3. Die Kinder warten auf den Schulbus.
4. Warum denkt ihr ständig an den Urlaub?

(E) Bilden Sie Relativsätze II! (Nur 4)

(04)

1. Laptop ist ein Computer. Man kann damit unterwegs arbeiten.
2. Die Regisseurin wurde mit Beifall begrüßt. Ihr Film hatte einen Oscar erhalten.
3. Fabian studiert Germanistik an der Universität Göttingen. Er hat den Deutschunterricht bei verschiedenen Colleges hospitiert.
4. Die Kinder spielen im Park. Der Alte hat ihnen Schokoladen gegeben.
5. Wie heißt der Junge? Er teilt mit dir eine Wohnung.

(F) Bilden Sie Konjunktiv II! (Nur 4)

(04)

1. Meine Lehrerin ist nicht sympathisch. (Wunschsatz)
2. Ich bin Millionär. Ich mache eine Weltreise. (Bedingungssatz)
3. Kannst du bitte den Salz geben? (Höfliche Bitte)
4. Meine Mutter verbietet meiner Schwester das Rauchen nicht. (Wunschsatz)
5. Ich brauche Ihre Hilfe. (Höfliche Bitte)

(G) Bilden Sie das Passiv ! (Nur 4)

(04)

1. Wir beraten unsere Kunden professionell.
2. Ich muss Medikamente austeilen.
3. Der Dachdecker streicht die Wände.
4. Man hat letztes Jahr neue Fenster eingesetzt.
5. 1980 renovierte man Parwati.

Frage IV Wortschatz

(06)

(A) Was passt nicht ?

(02)

- 1 einen Wasserhahn : montieren - aufdrehen - zudrehen - frankieren
- 2 einen Fernseher : einschalten - aufstellen - ausmachen - zudrehen
- 3 einen Akku : einsetzen – aufladen – herunterladen - austauschen
- 4 ein Regal : aufhängen – einschalten – aufbauen - befestigen

(B) Wie heißt das Gegenteil ?

(02)

- 1 krank 2 praktisch 3 leise 4 schnell

(C) Ergänzen Sie das richtige Wort !

(02)

1. Die Haut im Gesicht alter Leute hat oft -----
2. Kranke nehmen -----
3. Viele Alte leben im -----
4. Fehler zu machen ist-----

Frage V Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen!

(10)

Hwei-Ching-Lin

Aus Taiwan, kam an einem der letzten heißen Septembertage in Köln an, um einen Sprachkurs zu machen, und hat angefangen zu staunen.

„Hallo, guten Tag“. Hat der Zollkontrolleur zu mir gesagt. Das war der erste deutsche Satz, den ich hier gehört habe. Damals war ich sehr nervös und hatte auf einmal alle deutschen Wörter vergessen. Zum Glück hat er mir nicht so viele Fragen gestellt. Das war mein erster Kontakt und mein erster Tag in Deutschland. Ganz spannend und andersartig. Meiner Meinung nach ist Deutschland eine andere Welt.

Mittags ist das Wetter oft sehr heiß, wie in Taiwan, deswegen trage ich einfach nur ein Tshirt, aber nach dem Unterricht wird das Wetter kalt und oft regnet es sogar. Ich finde es unglaublich, wie unterschiedlich hier die Temperaturen zwischen der Mittagszeit und dem Abend sind. In Deutschland muss man jeden Tag den Regenschirm mitnehmen, weil das Wetter sich so schnell ändern kann. In Taiwan ist das anders. Man nimmt dort den Regenschirm mit, um die Sonne zu vermeiden! Die Leute in Taiwan haben große Angst, braun zu werden. Das ist ein großer Unterschied.

Auch das Essen ist ein großes Problem. In Deutschland ist das wichtigste Nahrungsmittel das Brot. Man isst das Brot zum Frühstück, Mittagessen und Abendessen. Bei uns zu Hause dagegen sind Reis und Nudeln am wichtigsten. Manche Leute essen zwar auch Brot zum Frühstück, aber nicht zu jeder Mahlzeit. Zu Mittag und Abend essen wir warm, z.B. gebratenen Reis mit Schweinefleisch und Ei und Fischsuppe. Für uns ist das Mittagessen wichtiger als das Frühstück, und das Abendessen ist am allerwichtigsten.

Obwohl Wetter und Essen hier ganz anders sind, habe ich mich schon daran gewöhnt. Aber da gibt es noch die Sprache! Um mich an die Sprache zu gewöhnen, brauche ich mehr Zeit : ich muss mehr Wörter lernen, Hören und Sprechen üben. Deutschland ist ganz anders ,aber schön.

(A) Beantworten Sie die folgenden Fragen!

(06)

1. Wie war der erste Tag von Hwei in Deutschland ?
2. Wovor haben die Leute in Taiwan Angst? Was machen sie dafür ?
3. Was für Unterschiede erlebt Hwei zwischen Taiwan und Deutschland?

(B) Richtig oder Falsch!

(02)

1. Das Wetter in Deutschland ist unvorhersehbar im September.
2. Das deutsche Essen ohne Brot ist unvorstellbar.
3. Hwei ist vegetarisch.
4. Deutsche essen immer warm.

(C) Suchen Sie Synonyme im Text!

(02)

1. Wortschatz
2. sich über etwas wundern

Total No. of Frages—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2009

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017
GERMAN
Special Paper I
(History and Literature in 20th Century)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— All questions are compulsory.

Frage I:

[16]

A) Ergänzen Sie! (Nur 10)

[10]

1. Der _____ markierte einen bedeutenden Tag in der Geschichte Deutschlands.
2. Im Mai 1945 waren auf deutschem Boden nur noch Ruinen zu sehen. Deutschland litt unter _____ und _____.
3. Vom 25.11.1943 bis 1.12.1943 fand das erste Treffen der _____ in Teheran statt.
4. Der Konflikt zwischen den Westmächten und der Sowjetunion entbrannte über das besiegte Land wegen _____ Unterschiede.
5. _____ wurde zum ersten Bundespräsidenten der BRD nach 1945.
6. In den 50er Jahren erlebte die BRD einen raschen wirtschaftlichen _____.
7. Willy Brandt, der Bundeskanzler von 1969-1974, führte eine _____, wodurch ein Dialog zwischen Ost- und Westdeutschland begann.
8. Am _____ wurde eine Mauer zwischen Ost- und Westberlin gebaut.
9. Michael Gorbatschow führte eine neue liberale Politik mit Glasnost (Meinungsfreiheit) und _____ (Reform) ein.
10. Die internationale Pressekonferenz in Berlin am _____ erwies sich für die Wiedervereinigung als entscheidend.
11. Am 5. April 1990 begannen die _____ - die erste Friedenskonferenz nach dem Zweiten Weltkrieg.
12. Die beiden deutschen Staaten wurden am _____ wiedervereinigt.

B) Ordnen Sie bitte zu!

[06]

a. Ostdeutschland	i. Russisch als Fremdsprache in den Schulen
b. Die 60er Jahre	ii. Michael Gorbatschow – Generalsekretär der KpdSU
c. 1985	iii. Reform Ära
d. DDR	iv. Sowjetische Zone
e. Sommer 1948	v. Große Koalition zwischen CDU-CSU-SPD
f. Die 70er Jahre	vi. Währungsreform

P.T.O.

Frage II: Beantworten Sie VIER der folgenden Fragen!

[16]

1. Was bedeutet *Kalter Krieg*?
2. Wie war die Lage Deutschlands im Mai 1945?
3. Warum war die Potsdamer Konferenz wichtig?
4. Was bedeutet Wirtschaftswunder?
5. Warum wurde eine Mauer zwischen Ost- und Westberlin gebaut?
6. Was passierte 1989 in Leipzig?
7. Wie kam es zur Wiedervereinigung?
8. Wie war die Lage Deutschlands nach der Wende?

Frage III: Beantworten Sie VIER der folgenden Fragen!

[24]

1. Erläutern Sie die Gattung ‚Märchen‘ mit passenden Beispielen.
2. Schreiben Sie kurz über die Gattung Epik!
3. Schreiben Sie kurz über:
i) Sage Und ii) Legende
4. Was sind die wichtigen Merkmale der Lyrik? Geben Sie Beispiele.
5. Welche epische, lyrische und dramatische Merkmale enthält eine Ballade?
6. Wie ist die Handlung in einem Drama?
7. Schreiben Sie kurz über:
i) Tragödie Und ii) Komödie
8. Was sind die Merkmale einer Novelle?
9. Erläutern Sie die Merkmale einer Kurzgeschichte anhand Beispiele!

Frage IV: Beantworten Sie VIER der folgenden Fragen!

[24]

1. Warum begeht die Tante Selbstmord?
2. Interpretieren Sie das Gedicht *Lehr Reich oder Da Drüben*.
3. Was kritisiert Wolf Biermann in Stasi Ballade?
4. *Wusste ich, als die MAUER fiel, die MAUER steht*. Erläutern Sie diese Zeile!
5. Warum lügt der Mann in der Kurzgeschichte *Das Brot*?
6. Worum geht es in der Kurzgeschichte *Die Küchenuhr*?
7. Kommentieren Sie über den Titel ‚Wiesenstück‘.
8. In wie fern passt der Titel ‚Die geteilte Liebe‘?

Total No. of Frages—3]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2010

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017
GERMAN
Special Paper II
(Study of Culture and Literary Works)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Note :— All questions are compulsory.

Frage 1.

(32)

A) Beantworten Sie ZWEI der folgenden Fragen!

16

1. Inwiefern stellt das Stück ‚Max und Milli‘ die Kinderwelt dar?
2. Wie kommt es zur Freundschaft zwischen Max und Peter ?
3. Charakterisieren Sie Max und Millis Mutter!
4. Kommentieren Sie über die Kindererziehung in ‚Max und Milli‘.
5. Analysieren Sie eins der mehreren Liedern aus dem Stück.
6. Schreiben Sie über das Konzept ‚Grips Theater‘ und die Rezeption von Max und Milli in anderen Ländern.

B) Beantworten Sie VIER der folgenden Fragen!

16

1. Wie verliert Peter sein fünf Euro?
2. Wovor haben die Kinder Angst? Wie versuchen sie sie zu überwinden?
3. Wie kommt es zu dem Tausch zwischen Max und Peter?
4. Was thematisiert das Lied ‚Mattscheiben Milli‘?
5. Wie kommt es dazu, dass weder Peter noch Max die Pistole haben wollte?
6. Wer ist Ihre Lieblingsfigur aus dem Stück? Warum?

Frage 2.

(16)

A) Ergänzen Sie! (Nur 8)

08

1. Die Zwischenmahlzeit am Morgen gegen neun Uhr nennt man in der Schweiz
,_____‘
2. Solarenergie, Windenergie, Biomasse sind _____ Energien.
3. _____ ist die Bundeskanzlerin Deutschlands.
4. _____ heißt Milchkaffee in Österreich.

P.T.O.

5. Das _____ ist ein Text mit den Regeln eines Staates, die alle Personen respektieren müssen.
6. Jeder Schüler in Deutschland muss die _____ besuchen.
7. Das _____ ist der sonnenreichste Ort der gesamten deutschsprachigen Länder.
8. Deutschland hat 16 _____ und 3 _____.
9. In Österreich gibt es _____ Demokratie.

B) Ordnen Sie zusammen!

08

1. Curry Wurst	a. Das Alpenvorland
2. Kantonen	b. Ein historischer Ort in Berlin
3. Franco Biondi	c. Der höchste Schulabschluss in Österreich
4. Checkpoint Charlie	d. Gastarbeiter Literatur
5. Südtirol	e. Spezialität aus Berlin
6. Der Wiener Prater	f. Ein Provinz im Norden von Italien
7. Bodensee	g. Ein Vergnügungspark in Wien
8. Matura	h. Regionen in der Schweiz

Frage 3.

(32)

A) Beantworten Sie VIER der folgenden Fragen!

16

1. Wie wird in dem Gedicht ‚Mailied‘ die Natur beschrieben?
2. Wie übt das Gedicht ‚Schnellimbiss‘ eine Kritik auf das Großstadtleben?
3. Was thematisiert das Lied ‚Sorry, poor old Germany‘ von Reinhard Mey.
4. Interpretieren Sie das Gedicht *Herbstbild*.
5. Wie skizziert die Kurzgeschichte ‚Kein Platz für Opa‘ das Familienleben in Deutschland?
6. Wie haben die Menschen zum eigenen Zwecken die Natur zerstört? Erklären Sie anhand von Ihnen gelesenen Beispielen der Ökolyrik.

B) Schreiben Sie kurz über VIER der folgenden Themen!

16

1. Erneuerbare Energien
2. Das Schulsystem in Deutschland
3. Die Mülltrennung in deutschsprachigen Ländern
4. Die Essgewohnheiten in Österreich
5. Der Bodensee
6. Das politische System in der Bundesrepublik

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2012

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

GUJARATI

(G-2)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક વિષય પર નિબંધ લખો : [16]
(૧) માતૃપ્રીમ
(૨) આંદર્શ શિક્ષક
(૩) લાગવગ અને લાયકાત
(૪) પ્રદૂષણ અને સાર્વાંગિક સમસ્યા.
2. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તર ઉત્તર લખો : [16]
(૧) સાબરમતી આશ્રમ અને લીલાશમનનું શ્રીલકા સમારક છે-
સમજાવો.
(૨) શુદ્ધતારક સમા મણદેવભાઈ દેસાઈ - સમજાવો.
3. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તર ઉત્તર લખો : [16]
(૧) "સુદામા ચરિતમાં કવિ પ્રીમાનંદે ભકિતકથાને લક્ષિમત સાથે
બંધી છે." આ વિધાન સ્પષ્ટ કરો.
(૨) "સુદામા ચરિતમાં દાસ્યપાત્ર ભકત સુદામા છે." વર્ણવો.

P.T.O.

4. (અ) ટૂંકનોંધ લખો (કોઈપણ એક)

[૦૪]

(૧) સમતા ની મીઠું માં સમર્પણ ની ભાવના

(૨) મધ્યમ ગદ્યમાં જોવા મળતી સંગીત ની ભૂલ

(બ) ટૂંકનોંધ લખો : (કોઈ પણ એક)

[૦૪]

(૧) કૃષ્ણ સુદામા ની મંત્રીભાવ

(૨) સુદામા અને ઝીંજીરની વાતલાપ

5. (અ) પૂર્વાપર સંબંધ લખો : (એક પદ - એક ગદ્ય)

[૦૪]

(૧) મહાદેવ ની નોંધ મેડે જરાક સરખાવી લેવું તું ને?

(૨) દન ગણુલા વરસ ગયા વરસે આંતરિયા.

(૩) બારીએ બેઠા પંથ જોતા મિત્ર કંઈ સ્ત્રી દર્શી પડ્યા.

(૪) આલવને ભારે કોણે કીધાં? પરુકુટી મારી કયાં ગઈ?

(બ) લભારા મિત્રને શક્તદાન નું મહત્વ સમજવતી એક પત્ર લખો.

[૦૪]

અથવા

(બ) શક્તદાન શિબિર વિશે લભારા શબ્દો માં અર્થવાલ લેધાર કરી.

[૦૪]

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2013

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

URDU

General Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt *All* questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

نوٹ : تمام سوالات لازمی ہیں۔

[۱۲]

۱۔ نظیر اکبر آبادی کی نظم نگاری پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

یا

نظیر کی حالاتِ زندگی کا جائزہ لیجئے۔

[۱۲]

۲۔ سلیمان خطیب کی شاعری کا تنقیدی جائزہ لیجئے۔

یا

سلیمان خطیب کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

[۱۴]

۳۔ اردو نظم نگاری کی تعریف بیان کیجئے اور اس کے آغاز پر روشنی ڈالئے۔

یا

جدید اردو نظم کی ترقی میں حالی اور شبلی کی خدمات پر نوٹ لکھئے۔

P.T.O.

۴۔ (الف) درج ذیل میں سے کسی ایک نظم کا خلاصہ لکھئے : [۶]

(۱) بسنت

(۲) روٹی نامہ

(۳) بنجارہ نامہ

(ب) درج ذیل میں سے کسی ایک نظم کا خلاصہ لکھئے : [۶]

(۱) روٹی

(۲) لکھنوی شاعر کی دکنی بیوی

(۳) آخری تاریخ

۵۔ (الف) درج ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح بہ حوالہ متن کیجئے : [۱۵]

(۱) مفلس کی کچھ نظر نہیں رہتی آن پر

دیتا ہے اپنی جان وہ ایک ایک نان پر

(۲) روٹی نہ پیٹ میں ہو، تو پھر کچھ جتن نہ ہو

میلے کی سیر، خواہشِ باغ و چمن نہ ہو

(۳) مغرور نہ ہو تلواروں پر، مت پھول بھروسے ڈھالوں کے

سب پتا توڑ کے بھاگیں گے، منہ دیکھ اجل کے بھالوں کے

(۴) پڑھتے ہیں آدمی ہی قرآن اور نمازیں

اور آدمی ہی ان کی چراتے ہیں جوتیاں

(۵) دل کھیت میں سرسوں کے ہراک پھول سے اٹکا

ہر بات میں ہوتا تھا اسی بات کا لٹکا

(۶) مفلس کرے جو آن کے مجلس کے بیچ حال

سب جانیں، روٹیوں کا یہ ڈالا ہے اس جال

(۷) زردار، بے نوا ہے، سو ہے وہ بھی آدمی

نعمت جو کھا رہا ہے، سو ہے وہ بھی آدمی

(ب) درج ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی بہ حوالہ متن کیجئے: [۱۵]

(۱) کیسا قاتل ہے یہ خنجر تو چھو دیتا ہے

خود ہی میت سے لپٹ جاتا ہے رو دیتا ہے

(۲) مکان کو لے کو کیا تو۔ و کو پیش گے ظالم

اللہ کے پیارے جاناں مرکھپ کو جنیں گے سالم

(۳) لال پیلی ہوئی ہیں دیواریں

گویا نقش دوام کا موسم

(۴) نیک ہو کو بد کی ساتھی، کیسے ہو سکتی ہوں میں

پاپ کے بھرپور مٹکے کیسے دھو سکتی ہوں میں

(۵) ابن آدم بنا ہے مٹی سے

اس کی قسمت میں صرف مٹی ہے

(۶) چاند تاروں کا بازار اٹھنے لگیا

ساتھی رستے میں ایک ایک چھٹنے لگا

(۷) یاد بولے تو دل میں چھپانے کی بات

چپ ذرا سوچ کو مسکرانے کی بات

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2014

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

URDU

Special Paper I

[History of Urdu Literature (Prose and Poetry)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt *All* questions.

(2) Figures to the left indicate full marks.

[۱۶] ۱۔ اردو نظم نگاری کے ارتقاء کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

یا
اردو ادب میں طنز و مزاح کی روایت پر اظہار خیال کیجئے۔

[۱۶] ۲۔ شبلی نعمانی کی سوانحی تصانیف کا اجمالی جائزہ لیجئے۔

یا
پطرس بخاری کے حالات زندگی اور ان کی شخصیت پر روشنی ڈالئے۔

[۱۶] ۳۔ اصغر گوٹوی کے کلام کی نمایاں خصوصیات بیان کیجئے۔

یا
اصغر گوٹوی کی شاعری کا محاسبہ کیجئے۔

[۱۶] ۴۔ پیکر تراشی علی سردار جعفری کے فن کی اہم خصوصیت تسلیم کی جاتی ہے۔ واضح کیجئے۔

P.T.O.

یا
”مجاز ایک ترقی پسند شاعر تھے۔“ بحث کیجئے۔

[۱۶]

۵۔ درج ذیل میں سے کوئی دو پر مختصر نوٹ لکھئے :

- (۱) خاکہ نگاری کا فن
- (۲) مولوی عبدالحق کی ادبی حیثیت
- (۳) حیاتِ اسرار الحق مجاز
- (۴) غزل کی تعریف اور اس کے فنی لوازم

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2015

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

URDU

Special Paper II

(Prose and Poetry Texts)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt All questions.

(2) Figures to the left side indicate full marks.

[۱۶]

۱۔ یوسف ناظم کا اردو نثر میں ادبی مقام متعین کیجئے۔

یا

یوسف ناظم کی شخصیت اور سیرت پر روشنی ڈالئے۔

[۱۵]

۲۔ ”سائے ہمسائے“ میں یوسف ناظم نے کن سماجی خرابیوں کی جانب اشارہ کیا ہے؟

یا

”زیر غور“ پر نقد و تبصرہ کیجئے۔

[۱۵]

۳۔ یاس یگانہ کے کلام کی امتیازی خصوصیات بیان کیجئے۔

یا

جدید اردو غزل گوئی میں یاس یگانہ کی شاعرانہ عظمت بیان کیجئے۔

P.T.O.

[۱۶]

۴۔ ذیل میں سے کوئی دو پر مختصر نوٹ لکھئے :

(۱) یوسف ناظم کی انشائیہ نگاری

(۲) یوسف ناظم کا اسلوب نگارش

(۳) یاس کی شاعری کا محاسبہ

(۴) غزل گوئی کی روایت اور یاس

[۱۸]

۵۔ ذیل میں سے کوئی چھ اشعار کی تشریح کیجئے :

(۱) گریباں میں منہ اپنا ڈال کر اب شب کو روتے ہیں

نہیں معلوم کیا کرتے رہے عہد جوانی میں

(۲) پاؤں رکھتے ہیں کہیں وحشت میں پڑتا ہے کہیں

سیر صحرا کو چلے سیر گلستاں دیکھ کر

(۳) دشت نے دامن اڑھایا، غسل شبنم نے دیا

بس یہ ہے تیرے شہید بے کفن کی سرگذشت

(۴) دل دھڑکنے لگا پھر صبح جدائی آئی

پھر وہی درد وہی پہلوے خالی ہوگا

(۵) آئینہ دیکھتا ہے گریباں کو پھاڑ کر

وحشی اب اپنا آپ ہی دیوانہ ہو گیا

- (۶) رستے سے پلٹ جاتی ہے موت آ کے شبِ ہجر
اندھیرا ہے اس کو بھی مرا گھر نہیں ملتا
- (۷) چُپ چُپ کے غیر تک تمہیں جانا ضرور تھا
تھا پیچھے پیچھے میں بھی مگر دور دور تھا
- (۸) حسرتِ پرواز میں پر تو لتے ہیں یاں اسیر
وہ صبا مستانہ آئی وہ چمن کا در کھلا

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2018

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

HINDI : GEN-2

हिंदी : सामान्य-2

(कहानी, काव्य एवं लेखन)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्यपुस्तकें :— (i) कथाधारा : संपा. डॉ. अनिता नेरे; डॉ. अशोक धुलधुले।

(ii) काव्यायन : संपा. डॉ. सुरेश साळुंके; डॉ. सुभाष तळेकर।

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]

(i) 'छप्पन तोले का करधन' कहानी का भावार्थ लिखिए।

(ii) 'लाल पान की बेगम' कहानी के माध्यम से ग्रामीण नारी की मनभावनाओं का चित्रण कीजिए।

(iii) 'खेल' कहानी में बालमनोविज्ञान का चित्रण किस प्रकार हुआ है ?

(iv) 'मीरा नाची' कहानी की नायिका की मानसिकता को स्पष्ट कीजिए।

(v) 'बिगड़ैल बच्चे' कहानी का उद्देश्य लिखिए।

P.T.O.

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]

(i) 'गाँव के लड़के' कविता का केंद्रीय भाव स्पष्ट कीजिए।

(ii) 'माँझी' कविता में कवि ने क्या संदेश दिया है ?

(iii) 'बेजगह' कविता स्त्री-विमर्श की कविता है, स्पष्ट कीजिए।

(iv) 'गाँव पर माँ' कविता का आशय अपने शब्दों में लिखिए।

(v) 'दो हाथियों की लड़ाई' कविता की प्रतीकात्मकता स्पष्ट कीजिए।

3. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [08]

(i) 'मेरी बात गाँठ बाँध लो, बुढ़िया जब मरेगी तो उसकी आँत से करधन निकलेगा। जीते जी वह बताने से रही।'

(ii) 'जब हमें पता है कि हम अछूत दूसरों के कुएँ से पानी नहीं ले सकते तो फिर वहाँ जाना ही क्यों ?'

(आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [08]

(i) "तट आते हैं उसके

पक्षी, प्राणी, मनुष्य रोज

प्यास सबकी बुझाती है

किसी की प्यास पुरानी नहीं

सबको करती है तृप्त।"

(ii) “दो हाथियों के
चार दाँतों और आठ पैरों द्वारा
सबसे ज्यादा घायल होती है
बच्चे की नींद
सबसे अधिक असुरक्षित होता है
हमारा भविष्य।”

4. (अ) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए : [08]

- (i) ‘उसने कहा था’ कहानी के शीर्षक की सार्थकता।
(ii) ‘मीरा नाची’ कहानी की नायिका।
(iii) ‘सिलिया’ कहानी का उद्देश्य।

(आ) निम्नलिखित में से किसी एक पर टिप्पणी लिखिए : [08]

- (i) ‘चुनौती’ कविता का आशय
(ii) ‘जूही की कली’ कविता का भावार्थ
(iii) ‘इस रूट की सभी लाइनें व्यस्त हैं’ कविता के शीर्षक की सार्थकता।

5. (अ) निम्न में से किन्हीं चार शब्द-युग्मों का अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [08]

(i) अवधि-अवधी

(ii) किला-कीला

(iii) बहु-बहू

(iv) पानी-पाणि

(v) परिणाम-परिमाण

(vi) आदि-आदी।

(आ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर साक्षात्कार का नमूना तैयार कीजिए : [08]

(i) महाविद्यालय के प्रधानाचार्य के साथ साक्षात्कार

(ii) नर्मदा बचाव आंदोलन के मेधा पाटकर के साथ साक्षात्कार।

[5101]-2018

(प्रयोजनमूलक हिंदी)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छः के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [12]

(i) प्रयोजनमूलक हिंदी का परिचय दीजिए।

(ii) दूरसंचार के क्षेत्र में प्रयुक्त होने वाली हिंदी के महत्त्व को समझाइए।

(iii) टिप्पण की भाषा को लिखिए।

(iv) श्रव्य माध्यमों की भाषा को स्पष्ट कीजिए।

(v) मीडिया लेखन पर प्रकाश डालिए।

(vi) फीचर लेखन को समझाइए।

(vii) विज्ञापन की आवश्यकता को स्पष्ट कीजिए।

(viii) अनुवाद का अर्थ एवं परिभाषा लिखिए।

2. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार की प्रशासनिक प्रयुक्तियों के हिंदी रूप लिखिए : [8]

(i) Application may be rejected

(ii) So far as possible

(iii) The proposal is quite in order

(iv) Draft approved as amended

(v) Enquiries made revel

(vi) Yours faithfully.

(आ) निम्नलिखित अंग्रेजी मुहावरों में से किन्हीं चार के हिंदी पर्याय लिखिए : [8]

- (i) Bone of contention
- (ii) Empty vessels make much noise
- (iii) Once in a blue moon
- (iv) Out of frying pan into the fire
- (v) To look blank
- (vi) To make a service.

(इ) निम्नलिखित शब्द युग्मों में से किन्हीं चार के अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]

- (i) अन्यान्य — अन्योन्य
- (ii) कुजन — कूजन
- (iii) चिर — चीर
- (iv) मणि — मणी
- (v) सुर — सूर
- (vi) जलज — जलद

3. (अ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का नमूना तैयार कीजिए : [5]

महादेव पेपर मार्ट, जालना के व्यवस्थापक श्री अंकुश परदेशी, ने प्रेरणा पेपर मिल्स लि. अमरावती के नाम एजेन्सी के लिए माँग की है। एजेन्सी माँग-पत्र का नमूना तैयार कीजिए।

अथवा

विद्या स्टोर्स, नारायणगांव के व्यवस्थापक किरण भारती 'साहित्यायन पुस्तक विक्रेता' हैदराबाद के नाम पुस्तक की 20% प्रतियाँ कम भेजने तथा छूट 25% कम देने के बारे में शिकायती-पत्र लिखिए।

- (आ) 'लखन भंडार' के व्यवस्थापक सुनील राजपूत, स्टेट बैंक, दर्डा मार्ग, यवतमाल की शाखा में चालू खाता खोलने के लिए आवेदन-पत्र लिखता/लिखती है।

अथवा

नंदू परिहार के नाम, खाता नं. 3360 का दो हजार रुपये का चेक खो गया है। अतः व्यवस्थापक, स्टेट बैंक ऑफ इंडिया को चेक भुगतान रोकने के लिए आवेदन-पत्र लिखिए। [5]

- (इ) निम्नलिखित परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [6]

We are living in an age of science. Wonderful progress has been made in every department of life. Throughout the ages, a fierce contest has been going on between Man and Nature and with the assistance of science, man has come out successful. All the forces of nature have been subdued and brought into the service of mankind. We have conquered water, and move on stormy ocean as safely as we walk on solid earth. Air, electricity and fire are now well under control.

अथवा

भाषणाचा शेवट चांगला व झळाळणारा असावा. भाषणातील महत्वाचे मुद्दे, विशेष गोष्टी यांची उजळणी करावी. प्रेक्षकांचे आभार मानावेत. भाषण करताना सुरुवातीलाच दिलगिरी किंवा खेद व्यक्त करू नये. विषयाला घरून बोलावे. विषयान्तर करू नये. प्रेक्षकांना आपलेसे करून घ्यावे. त्यांच्याबद्दल दुरावा, शत्रुत्व किंवा त्यांचा दुखावतील अशी सुरुवात करू नये. भाषणाचा शेवट प्रश्न विचारून करू नये. नवीन मुद्दा शेवटी सांगू नये. भाषण संपल्यावर प्रेक्षकांनी विचारलेल्या प्रश्नांना खोटे उत्तर देऊ नये. प्रेक्षक कोणते प्रश्न विचारतील, याची तयारी करून ठेवावी.

4. निम्नलिखित में से किन्हीं चार लघूत्तरीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]
- (i) प्रयोजनमूलक हिन्दी के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।
 - (ii) भारतीय खाद्य निगम के क्षेत्र में हिन्दी के प्रयोग को समझाइए।
 - (iii) टिप्पण लेखन को स्पष्ट कीजिए।
 - (iv) मुद्रित माध्यमों की भाषा को समझाइए।
 - (v) रेडियो वार्ता लेखन के महत्त्व को स्पष्ट कीजिए।
 - (vi) इलैक्ट्रॉनिक माध्यमों के साधनों को स्पष्ट कीजिए।
5. निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए : [12]
- (i) आलेखन के गुण।
 - (ii) जनसंचार माध्यमों की भाषा।
 - (iii) समाचार लेखन के सिद्धांत।
 - (iv) दूरदर्शन निर्माण के सोपान।
 - (v) अनुवाद के प्रकार।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2019

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

हिंदी विशेष-I

(Hindi Special-I)

(हिंदी भाषा का विकास)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [6]

- (1) भारत की राष्ट्रलिपि का नाम लिखिए।
- (2) हिंदी दिवस कब मनाया जाता है ?
- (3) ब्रज के किसी एक कवि का नाम लिखिए।
- (4) मानक भाषा किसे कहते हैं ?
- (5) स्वर किसे कहते हैं ?
- (6) अर्थ की परिभाषा लिखिए।
- (7) अर्थोत्कर्ष का कोई एक उदाहरण लिखिए।
- (8) राष्ट्रभाषा का प्रसार करने वाली किसी एक संस्था का नाम लिखिए।

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [10]

- (1) ब्रजभाषा को ब्रजभाषा नाम कैसे मिला ?
- (2) बिहारी बोली वर्ग में आने वाली बोलियों के नाम लिखिए।
- (3) देशज शब्दों के उदाहरण लिखिए।

P.T.O.

- (4) व्यंजन किसे कहते हैं ?
- (5) ओष्ठ्य ध्वनियों के उदाहरण लिखिए।
- (6) अर्थ-विस्तार किसे कहते हैं ?
- (7) वाक्य की परिभाषा लिखिए।

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]
 - (1) अर्थ-संकोच
 - (2) संबंध तत्व
 - (3) काशी नागरी प्रचारिणी सभा, वाराणसी।
3. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [18]
 - (1) राजस्थानी बोली वर्ग का परिचय दीजिए।
 - (2) भाषा की दो विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।
 - (3) स्वर और व्यंजन का अंतर स्पष्ट कीजिए।
 - (4) संबंध तत्व का महत्व स्पष्ट कीजिए।
 - (5) महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभा पुणे का परिचय लिखिए।
4. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [12]
 - (1) भाषा के विविध रूपों का उल्लेख करते हुए उसमें से राजभाषा, राष्ट्रभाषा और संपर्कभाषा का परिचय लिखिए।
 - (2) हिंदी के शब्द-भंडार से तत्सम, तद्भव और विदेशी शब्दों का परिचय दीजिए।
5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [24]
 - (1) वर्णनात्मक, ऐतिहासिक और तुलनात्मक भाषा विज्ञान का परिचय दीजिए।
 - (2) अर्थ परिवर्तन के कारण सोदाहरण विशद कीजिए।
 - (3) रचना, अर्थ और क्रिया के आधार पर वाक्य के भेद लिखिए।
 - (4) ध्वनियंत्र और उसकी कार्यप्रणाली का परिचय दीजिए।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2020

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

HINDI (Special II)

(हिंदी-विशेष-2)

(उपन्यास, नाटक तथा मध्ययुगीन हिंदी काव्य)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्यपुस्तकें :— (i) समुद्र में खोया हुआ आदमी—कमलेश्वर

(ii) युगे-युगे क्रान्ति—विष्णु प्रभाकर

(iii) मध्ययुगीन हिंदी काव्य—संपादक डॉ. राजेंद्र खैरनार

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।

1. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए : [6]

(1) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास में चित्रित महानगर का नाम लिखिए।

(2) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास में परिवार का मुखिया कौन हैं?

(3) क्रान्ति की खोज कौन कर रहा है ?

(4) 'युगे युगे क्रान्ति' नाटक में सूत्रधार के साथ कौनसा पात्र होता है ?

P.T.O.

(5) निर्गुण भक्ति के पाँच तत्व लिखिए ।

(6) सूरदास के गुरु का नाम क्या था ?

(7) रहीम का पूरा नाम लिखिए ।

(8) बिहारी की रचना का नाम लिखिए ।

(आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [10]

(1) समीरा के चरित्र की विशेषताएँ लिखिए ।

(2) रम्मी को तारा के घर क्यों रहना पड़ा ?

(3) सूरदास के काव्य में गेयता है, स्पष्ट कीजिए ।

(4) रहीम मैत्री के संदर्भ में क्या उपदेश देते हैं ?

(5) बिहारी के काव्यभाषा की विशेषता से सम्बन्धित दोहा लिखिए ।

(6) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास की शैलीगत विशेषता बताइए।

(7) कबीर ने धार्मिक आडंबरों का विरोध किया है, स्पष्ट कीजिए ।

(8) श्यामलाल के परिवार को वीरेन की मृत्यु को स्वीकार क्यों करना पड़ा ?

2. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की संसर्भ व्याख्या कीजिए : [5]

(1) "आप मेरे हाथ-पांव तोड़ सकते हैं लेकिन मेरी प्रतिज्ञा नहीं तोड़ सकते। मेरी जान ले सकते हैं लेकिन मुझे उससे विवाह करने से नहीं रोक सकते। मैं अपनी प्रतिज्ञा पूरी करके ही रहूँगा।"

(2) "हम यहाँ से जाने के लिए नहीं आई हैं। पिकेटिंग करने के लिए आई हैं। हम पिकेटिंग करेंगी।"

(आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी **एक** की संसदर्भ व्याख्या कीजिए : [5]

- (1) “संगति सुमति न पावहिं परे कुमति कै धंध ।
राखौ मेलि कपूर मैं, हींग न होइ सुगंध ।”
- (2) “बड़े बड़ाई ना करें, बड़ो न बोलें बोल ।
रहिमन हीरा कब कहैं, लाख टका मेरो मोल ।”

3. निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं **तीन** के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [18]

- (1) ‘युगे युगे क्रान्ति’ नाटक का उद्देश्य बताइए ।
- (2) ‘समुद्र में खोया हुआ आदमी’ उपन्यास में चित्रित समस्याएँ लिखिए ।
- (3) कबीर का मध्यकालीन संत कवियों में विशेष स्थान है, स्पष्ट कीजिए ।
- (4) सूरदास की भक्तिभावना को स्पष्ट कीजिए ।
- (5) बिहारी के काव्यभाषा की विशेषताएँ लिखिए ।
- (6) रहीम के व्यक्तित्व की विशेषताएँ बताइए ।

4. निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर लिखिए : [12]

- (1) ‘समुद्र में खोया हुआ आदमी’ की कथावस्तु लिखिए ।
- (2) समुद्र में खोया हुआ आदमी शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए ।

5. निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं **दो** के विस्तृत उत्तर लिखिए : [24]

- (1) ‘युगे युगे क्रान्ति’ नाटक में चित्रित पुरुष पात्रों का चरित्र-चित्रण कीजिए ।
- (2) ‘युगे युगे क्रान्ति’ नाटक की समीक्षा कीजिए ।
- (3) बिहारी रीतिकालीन कवि हैं, स्पष्ट कीजिए ।
- (4) रहीम के काव्य की विशेषताएँ बताइए ।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2021

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PERSIAN

General Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the philosophy of life as embodied in the writings of Umar Khayyam. [15]

Or

Write a note on Rubai. Point out its salient features.

2. Reproduce in your own Persian the views of Umar Khayyam (any three) : [15]

(۱) کوزه نامه

(۲) نایابیداری حیات

(۳) فلسفهء حیر و قدر

(۴) نشاط و مسرت

(۵) فلسفهء اخلاق

P.T.O.

3. Explain literary works of Hafiz Shirazi ? [20]

Or

Account for the popularity of Hafiz Shirazi.

4. Reproduce in your own Persian the views of Hafiz Shirazi (any three) : [15]

(۱) محبتِ شیراز

(۲) خرابات

(۳) حیاتِ فانی

(۴) مسرت و شادمانی

(۵) عظمتِ انسانی

5. Explain in Persian or translate and explain the couplets in English or Urdu or Marathi (any five) : [15]

(۱) بسته ام درخیم گیسوئے تو امید دراز

آں مبادا کہ کند دستِ طلب کوتاہم

(۲) از غمِ خویش چناں شیفته کردی بازم

کز خیال تو نبود نیز نمی پردازم

(۳) چو هر خاکے که باد آورد فیضے بود وانعامے

ز حال نیده یاد آور که خد متگارِ دیرینم

- (۴) ایں چه شور یست که در دورِ قمری ینم
ہمہ آفاق پُراز فتنہء و شرمی ینم
- (۵) بار ہا گفتمہ ام و بارِ دگر می گویم
کہ من دل شدہ ایں رہ نہ نجد می پویم
- (۶) باز آئی ساقیا کہ ہوا خواہِ خدمت
مشتاقِ بندگی و دعا گوئے دو تم
- (۷) بر خیز تا طریق تکلف رہا کنیم
دُکانِ معرفت بدو جو پُر بہا کنیم

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2022

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

SANSKRIT

General Paper II

(Gadya & Padya)

(Samskrtarnavah)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate any *two* each from sections 'A' and 'B' into Marathi or English :

'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा : [10]

Section A

(विभाग 'अ')

- (1) यदृच्छालाभतो नित्यं प्रीतिर्या जायते नृणाम् । तत् संतोषं विदुर्प्राज्ञाः प्ररिज्ञानैकतत्पराः ।
ब्रह्मावलोकपर्यन्ताद्विरक्त्या यल्लभेत् प्रियम् । सर्वत्र विगतस्नेहः संतोषं परमं
विदुः । संतोषो नाम यदृच्छालाभतुष्टिः ।
- (2) ततो यावदसौ तद्वचः प्रतीतो लोभात्सरः स्नातुं प्रविशति तावन्पङ्के निमम्ना पलायितुम-
क्षमः । पङ्के पतितं दृष्ट्वा व्याघ्रोऽवदत् “अहह महापङ्के पातेतोऽसि ।
अतस्त्वामहमुत्थापयामि ।” इत्युत्वा शनैः शनैरुपगम्य तेन व्याघ्रेण धृतः स
पान्थोऽचिन्तयत्—मया भद्रं न कृतं यदत्र मारात्मके विश्वासः कृतः सर्वान् गुणानतीत्य
स्वभावो मूर्ध्नि वर्तते ।

P.T.O.

- (3) भीमः — अथ कोऽयं भीमो नाम । विश्वकर्ता शिवः कृष्णः शक्तिधरो
यमः । एतेषु कथ्यतां भद्र केन ते सदृशः पिता ।
घटोत्कचः — सर्वैः ।
भीमः — धिगनृतमेतत् ।
घटोत्कचः — कथं कथमनृतमित्याह । क्षिपसि मे गुरुम् । भवत्विमं स्थूलं वृक्षमुत्पात्य
प्रहरामि । (उत्पात्य प्रहरति।) कथमनेनापि न शक्यते हन्तुम् । किं
नु खलु करिष्ये । भवन्तु दृष्टम् । एतद्विरिकूटमुत्पात्य प्रहरामि ।

Section B

[10]

(विभाग 'ब')

- (1) ततः पदं तत् परिमार्गितव्यं
यस्मिन्नाता न निवर्तन्ति भूयः ।
तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये
यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ॥
- (2) उत्तिष्ठ देहीति पिपासुरम्बा
दध्वान रात्रौ नगरे वितारे ।
सेयं स्तनन्ती रजनीं तमिस्रां
बभौ समापूर्य मनांसि चार्या ॥
- (3) यं डाकिनीशाकिनिकासमाजे निषेव्यमाणं पिशिताशनैश्च ।
सदैव भीमादिपदप्रसिद्धं तं शङ्करं भक्तहितं नमामि ।

2. Explain with reference to the context any *one* from Sections 'A' and 'B' each :

'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी एकाचे संसदर्भ स्पष्टीकरण करा :

Section A

[5]

(विभाग 'अ')

- (1) तत्राहिंसा सर्वथा सर्वदा सर्वभूतानामभिद्रोहः ।
(2) वृद्धस्य विप्रचन्द्रस्य भवान् राहुरिवोत्थितः ।

Section B

[5]

(विभाग 'ब')

- (1) नमस्तत्कर्मभ्यो विधिरपि न येभ्यः प्रभवति ।
(2) पूज्ये च मातुश्चरणे गरिष्ठे ।
- 3.** Write an essay type answer (any one) : [15]
सविस्तर उत्तर लिहा (कोणत्याही एकाचे) :
(1) Explain the advise of आचार्य in तैत्तिरीयोपनिषद्.
तैत्तिरीयोपनिषदातील आचार्यांनी शिष्यास केलेला उपदेश स्पष्ट करा.
(2) Explain the relvance of the title 'कङ्कणस्य नु लोभेन'.
'कङ्कणस्य तु लोभेन' या शीर्षकाची समर्पकता स्पष्ट करा.
- 4.** Write an essay type answer (any one) : [15]
सविस्तर उत्तर लिहा (कोणत्याही एकाचे) :
(1) Explain the रूपक of अश्वत्थ tree.
अश्वत्थ वृक्षाचे रूपक स्पष्ट करा.
(2) Praise of Godess in महिसासुरवध.
महिसासुरवधाशी निगडित देवीस्तुती लिहा.
- 5.** (A) Write critical notes (any two) : [10]
विवेचक परिच्छेद लिहा (कोणतेही दोन) :
(1) योगाधिकारी
(2) तृतीयं नेत्रम्
(3) शङ्कराचार्यशैली ।

(B) Write answers in Sanskrit language (any five) : [10]

संस्कृतभाषेमध्ये उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) :

(1) 'कङ्कणस्य तु लोभेन' इत्यस्य पाठस्य मूलस्रोतः कः ?

(2) पुरुषोत्तमयोगः कस्य ग्रन्थस्य भागः ?

उचितं युगं विचिनुत -

(3) भर्तृहरिः - शिवराजगुणवर्णनम्

(4) शङ्कराचार्यः - कर्मपद्धतिः

(5) दुर्गासप्तशती - द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्

(6) भासः - महिषासुरमर्दिनीस्तोत्रम्

(7) अंबिकादत्त व्यासः - मध्यमव्यायोगः

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2023

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

SANSKRIT

(Special Paper-I)

[काव्यशास्त्रविमर्श, वृत्तविचार व कौटिलीय अर्थशास्त्र (अधिकरण 1, 6)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

1. Explain with reference to the context any *two* of the following : [10]
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :
 - (i) नवरसरुचिरां निर्मितिमादधति भारती कवेर्जयति।
 - (ii) श्रीहर्षादिर्धावकादीनामिव धनम्।
 - (iii) तस्य काव्यस्य 'उद्भवे' निर्माणे समुल्लासे च हेतुः न तु हेतवः।
 - (iv) वाच्य एव वाक्यार्थः।
2. (A) Explain with Sanskrit definition and Sanskrit illustration any *one* वृत्त of the following : [5]
पुढीलपैकी कोणत्याही एका वृत्ताचे संस्कृतमधील लक्षण आणि उदाहरण सांगून स्पष्टीकरण करा :
 - (i) आर्या
 - (ii) उपजाति
 - (iii) शालिनी
 - (iv) पृथ्वी।

P.T.O.

(B) Define any *one* figure of speech along with examples : [5]

कोणत्याही एका अलंकाराचे लक्षण सांगून उदाहरण स्पष्ट करा :

(i) उत्प्रेक्षा (one-type) एकप्रकार

(ii) अप्रस्तुतप्रशंसा

(iii) व्यतिरेकः

(iv) भ्रान्तिमान्।

(C) Fill in the blanks (any *five*) : [10]

रिकाम्या जागा भरा (कोणत्याही पाच) :

(i) तादृशी ब्रह्मणो निर्माणम्।

(ii) सद्यः परनिर्वृतये तयोपदेशयुजे।

(iii) यां विना न प्रसरेत्।

(iv) सर्वेषां व्यञ्जकत्वमपीष्यते।

(v) अष्टादश द्वितीये चतुर्थके पञ्चदश।

(vi) त्र्याशाभिर्मनजरगाः।

(vii) पर्यायेण द्वयोरेतद् उपमेयोपमा।

(viii) स्तु भेदोक्तौ तदनुक्तौ च संशयः।

3. Write essay type answer of any *one* of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Discuss the definition of काव्य according to मम्मट.

मम्मटाने सांगितलेल्या काव्यलक्षणाची चर्चा करा.

(ii) Explain purposes of काव्य according to मम्मट.

मम्मटाच्या मतानुसार काव्यप्रयोजने स्पष्ट करा.

4. (A) Explain with reference to the context (any two) : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

(i) सर्वेषामहिंसा सत्यं शौचमनसूयानृशंस्यं क्षमा च।

(ii) कार्यसामर्थ्याद्धि पुरुषसामर्थ्यं कल्प्यते।

(iii) तस्माल्लोकयात्रार्थी नित्यमुद्यतदण्डः स्यात्।

(iv) कुर्वीत सचिवांस्तस्मात्तेषां च शृणुयान्मतम्।

(B) Match the following (any five) : [10]

जोड्या जुळवा (कोणत्याही पाच) :

(i) रावणः दुर्योधनः — कामाद्

(ii) दाण्डक्यो नाम भोजः — मानात्

(iii) वार्ता दण्डनीतिः — मानवाः

(iv) त्रयी वार्ता दण्डनीतिः — बार्हस्पत्याः

(v) त्रिवर्गः — सामवेद, ऋग्वेद, यजुर्वेद

(vi) त्रयी — धर्म, अर्थ, काम

(vii) जनमेजयः तालजङ्घः — लोभात्।

5. Write summary of any two of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचा सारांश लिहा :

(i) विद्यासमुद्देशः तत्र आन्वीक्षिकी स्थापना

(ii) अमात्योत्पत्तिः

(iii) राजमण्डलम्

(iv) मन्त्राधिकारः।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2024

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

SANSKRIT

Special Paper II

वेदसौरभ

(Vedasaaurabha)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

All questions are compulsory.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा : [10]

Translate any *two* of the following with explanation :

(a) प्र पर्वतानामुशती उपस्थादश्वेइव विषिते हासमाने ।

गावेव शुभ्रे मातरा रिहाणे विपाट्छुतुद्री पर्यसा जवेते ॥

(b) आ त्वा गन् राष्ट्रं सह वर्चसोदिहि प्राङ् विशा पतिरेकराट् त्वं वि रोज ।

सर्वास्त्वा राजन्प्रदिशो ह्वयन्तूपसदयो नमस्यो भवेह ॥

P.T.O.

(c) दयुतदयामानं बृहतीमृतेन ऋतावरीमरुणप्सु विभातीम् ।
देवीमुषसं स्वरावहन्ती प्रति विप्रसो मतिभिर्जरन्ते ॥

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा : [20]

Write critical notes on any *two* of the following :

(i) पुरुषसूक्तम् ।

(ii) अथर्ववेदस्य विषयाः ।

(iii) मेधाजननसूक्तम् ।

3. कोणत्याही दोहोंचे संदर्भ स्पष्टीकरण करा : [10]

Write with reference to the context on any *two* of the following :

(i) अन्यं वरं नचिकेतो वृणीष्व मा मोपरोत्सीरति मा सृजैनम् ।

(ii) ततो वा इन्द्रो देवानामधिपतिरभवत् ।

(iii) स तपोऽतप्यत ॥ स तपस्तप्त्वा ॥

4. सोमप्रवहणम् । [20]

किंवा

Or

ईशावास्योपनिषद् ।

5. संस्कृतमधे उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[20]

Answer in Sanskrit (any ten) :

- (i) ऋग्वेदस्य शाकलशाखायाः रचना कतिविधा ?
- (ii) राज्ञः संवरणसूक्तस्य विनियोगः कः ?
- (iii) छान्दोग्योपनिषद् कस्य वेदस्य ?
- (iv) पवमानमण्डलनाम्ना कः मण्डलः ऋग्वेदे विश्रुतः ?
- (v) उपनिषद् शब्दः कस्मात् धातोः व्युत्पन्नः ?
- (vi) छन्दः नाम किम् ?
- (vii) सरमापणि कथा कस्मात् ब्राह्मणात् स्वीकृतः ?
- (viii) औदुम्बरयूपं कया अभिलषया स्थापयति यजमानः ?
- (ix) बृहती इति छन्दसि कतिपयानि अक्षराणि सन्ति ?
- (x) केन महोदयेन आङ्ग्लभाषायां वेदानां पद्यानुवादाः कृताः ?
- (xi) शाङ्खायनब्राह्मणस्य अपरं नामधेयं किम् ?
- (xii) अथर्ववेदस्य कानि अपि त्रीणि नामानि लिखत ।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2027

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

ARABIC

General Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English or Urdu or Marathi any *two* of the following passages : [16]

(الف) قَابِلٌ سَاجِدٌ خَالِدًا قَالَ لَهُ إِنَّ جَمَاعَةَ الْأَصْدِقَاءِ وَنَتَحَدَّثُ مَعَهُمْ -

خَالِدٌ وَافَقَ رَأَى صَدِيقَهُ وَذَهَبَا إِلَى أَصْدِقَائِهِمَا - خَالِدٌ : مَتَى سَافَرْتُمْ

مِن مَوْبَائِي إِلَى دَهْلِي؟ وَمَتَى وَصَلْتُمْ؟ أَحْمَدُ : سَافَرْنَا لِيَوْمِ

الْأَرْبَعَاءِ صَبَاحًا - وَصَارَ الْقِطَارُ لَيْلًا وَنَهَارًا وَوَصَلْنَا إِلَى دَهْلِي - يَوْمِ

الْخَمِيسِ ظُهْرًا وَخَرَجْنَا لِلنُّزْهَةِ مَسَاءً -

(ب) ”ذَهَبَ حَامِدٌ إِلَى مَكْتَبِ الْبَرِيدِ وَاشْتَرَى بِطَاقَةً وَظَرْفًا وَدَخَلَ

حُجْرَتِهِ وَجَلَسَ أَمَامَ مَكْتَبِهِ - وَكَتَبَ الْخِطَابَ فِي الظَّرْفِ وَكَتَبَ

العُنْوَانَ عَلَى الظَّرْفِ وَأَغْلَقَهُ، ثُمَّ أَلْصَقَ عَلَى الظَّرْفِ طَابِعَ بَرِيدِ

وَوَضَعَهُ فِي صُنْدُوقِ الْخِطَابَاتِ - وَصَلَ الْخِطَابُ إِلَى الْوَالِدِ وَفَتَحَ

الْوَالِدُ خِطَابَ ابْنِهِ -

P.T.O.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2028

F.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

ECONOMICS

(G-2 : Modern Banking)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Explain the evolution of Europe Banking.
- (ii) Explain the principles of Commercial Bank.
- (iii) Explain the merits and demerits of ATM.
- (iv) Explain the characteristics of Promissory Note.
- (v) Explain the concept of Tele Banking.
- (vi) Explain the structure of Co-operative Banking.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) Explain the process of credit creation of Commercial Banks.
- (ii) Explain the operation of Current and Saving Account.
- (iii) Explain the types of Cheque.
- (iv) Explain the concept of Credit Card, Debit Card, Mobile Banking and Net Banking.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) Explain the functions of Commercial Banks in detail.
- (ii) Explain the instruments of credit control of Reserve Bank.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Evolution of Modern Banking in India
- (ii) Procedure of closure of Bank Accounts
- (iii) Concept of Endorsement
- (iv) Concept of SWIFT
- (v) Objective of NABARD
- (vi) Challenges before Co-operative Banks.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **100** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) युरोपातील बँक व्यवसायाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
- (ii) व्यापारी बँकांची तत्वे स्पष्ट करा.
- (iii) ए.टी.एम.चे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- (iv) वचनचित्रीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (v) टेलिबँकिंग संकल्पना स्पष्ट करा.
- (vi) सहकारी बँकांची रचना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) व्यापारी बँकांची पतनिर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 - (ii) चालू व बचत खात्यावरील व्यवहार स्पष्ट करा.
 - (iii) धनादेशाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - (iv) क्रेडिट कार्ड, डेबिट कार्ड, मोबाईल बँकिंग आणि नेट बँकिंग संकल्पना स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) व्यापारी बँकांची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (ii) रिझर्व्ह बँकेच्या पतनियंत्रणाची साधने स्पष्ट करा.
4. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) भारतातील आधुनिक बँक व्यवसायाची उत्क्रांती
 - (ii) बँक खाते बंद करण्याची प्रक्रिया
 - (iii) पृष्ठांकनाची संकल्पना
 - (iv) स्विफ्ट संकल्पना
 - (v) नाबार्डची उद्दीष्टे
 - (vi) सहकारी बँकांपुढील आव्हाने.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2029

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

ECONOMICS

Special Paper I

(Micro-Economics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams, if necessary.

- 1.** Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
- (1) Explain the nature of micro-economics.
 - (2) Explain the concept of revenues.
 - (3) Explain the characteristics of monopoly.
 - (4) Explain the backward binding supply curve of labour.
 - (5) Describe the innovation theory of profit.
 - (6) Explain the social welfare function.
- 2.** Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain basic economic problems.
 - (2) Explain the types of elasticity of supply.
 - (3) Explain the modern theory of rent.
 - (4) Explain the Pigovian welfare economics.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
- (1) What is price elasticity of demand ? Explain the types of price elasticity of demand.
 - (2) Explain the short-run equilibrium of the firm under perfect competition.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Law of return to scale
 - (2) Determinants of supply
 - (3) Demand for money motive
 - (4) Risk and uncertainty theory of profit
 - (5) Oligopoly
 - (6) Thought of Amartya Sen.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (2) प्राप्तीच्या संकल्पना स्पष्ट करा.

- (3) मक्तेदारीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (4) श्रमाचा मागे झुकणारा पुरवठा वक्र स्पष्ट करा.
- (5) नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (6) सामाजिक कल्याण फलन स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) मूलभूत आर्थिक समस्या/प्रश्न स्पष्ट करा.
- (2) पुरवठ्याच्या लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) खंडाचा आधुनिक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) पिगुचे कल्याणाचे अर्थशास्त्र स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) मागणीची किंमत लवचिकता म्हणजे काय ? मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) पूर्ण स्पर्धेतील व्यवसाय संस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) प्रमाणफल/प्रतिफलाचा नियम
- (2) पुरवठा निर्धारक घटक
- (3) पैशाच्या मागणीचे हेतु
- (4) नफ्याचा धोका आणि अनिश्चितेचा सिद्धांत
- (5) अल्प विक्रेताधिकार
- (6) अमर्त्य सेन यांचे विचार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2030

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

ECONOMICS

Special Paper II

(Macro-Economics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following questions in 100 words each : [20]

(i) Explain the nature of macro-economics.

(ii) State the definition of average and marginal propensity to consume.

(iii) State the instruments of fiscal policy.

(iv) Explain the demand-pull inflation.

(v) State the Marshal's equation

(vi) State the objectives of macro-economic policy.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*):[20]
- (i) Explain Say's law of market.
 - (ii) Explain the causes of inflation.
 - (iii) What is consumption function ? Explain the factors influencing consumption function.
 - (iv) Explain the functions of money.
3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
- (i) What is National income ? Explain the difficulties in measurement of national income.
 - (ii) What is business cycle ? Explain the phases of business cycle with a neat diagram.
4. Write short notes on any *four* (in **100** words each) : [20]
- (i) Scope of macro-economics
 - (ii) Effective demand
 - (iii) Instruments of monetary policy
 - (iv) Advantages of fiscal policy
 - (v) Deflation
 - (vi) Fisher's equation of exchange

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

(ii) सरासरी प्राप्ती व सीमांत प्राप्तीची संकल्पना सांगा.

(iii) राजकोषीय धोरणाची साधने सांगा.

(iv) मागणी ताणनिर्मित चलनवाढ सांगा

(v) मार्शलचे समीकरण सांगा.

(vi) समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची उद्दीष्टे सांगा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) 'से' चा बाजाराचा नियम स्पष्ट करा.

(ii) चलनवाढीची कारणे स्पष्ट करा.

(iii) उपभोगफलन म्हणजे काय ? उपभोगफलनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

(iv) पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 400 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय ? राष्ट्रीय उत्पन्न मोजताना येणाऱ्या अडचणी स्पष्ट करा.

(ii) व्यापारचक्र म्हणजे काय ? व्यापारचक्राच्या अवस्था आकृतीसह स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (i) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची व्याप्ती
- (ii) परिणामकारक मागणी
- (iii) चलनविषयक धोरणाची साधने
- (iv) राजकोषीय धोरणाचे लाभ
- (v) चलनघट
- (vi) फिशरचे विनिमय समीकरण.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2031

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

POLITICAL SCIENCE

General Paper-II

(Government and Politics of UK, USA)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]
 - (1) Origin and the development of the Constitution of America
 - (2) Party system in England
 - (3) District Court in America
 - (4) Position of the England King
 - (5) Ethnic movement in America
 - (6) Nature of British Judiciary.

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]
 - (1) Explain the structure and functions of the Local Government in America.
 - (2) Explain the powers and functions of the Prime Minister of England.
 - (3) Give the Performance of Women's Movement in America.
 - (4) Trace the origin and development of the Constitution of England.

P.T.O.

3. Attempt any *one* question (in **400** words) : [20]
- (1) Explain the salient features of the Constitution of England.
 - (2) Discuss the powers and position of the President of America.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Party System in America
 - (2) Senate : The Most Powerful Chamber
 - (3) Women's Movement in England
 - (4) Local Government Structure in England
 - (5) Role of Pressure Groups in England
 - (6) Human Rights Movement in America.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **100** शब्दांत) : [20]
- (1) अमेरिकन राज्यघटनेचा उदय आणि विकास
 - (2) इंग्लंडमधील पक्षपद्धती
 - (3) अमेरिकेतील डिस्ट्रिक्ट कोर्ट
 - (4) इंग्लंडच्या राजाचे स्थान
 - (5) अमेरिकेतील वांशिक चळवळ
 - (6) ब्रिटनमधील न्यायमंडळाचे स्वरूप.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]
- (1) अमेरिकेतील स्थानिक शासनाची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
 - (2) इंग्लंडच्या पंतप्रधानाचे अधिकार व कामे स्पष्ट करा.
 - (3) अमेरिकेतील स्त्रिवादी चळवळीचा आढावा घ्या.
 - (4) इंग्लंडच्या राज्यघटनेचा उदय आणि विकासाचा आढावा घ्या.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]
- (1) इंग्लंडच्या राज्यघटनेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (2) अमेरिकेच्या राष्ट्रअध्यक्षांचे अधिकार आणि स्थान यांची चर्चा करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) अमेरिकेतील पक्षपद्धती
 - (2) सिनेट सर्वश्रेष्ठ सभागृह
 - (3) इंग्लंडमधील स्त्रीवादी चळवळ
 - (4) इंग्लंडमधील स्थानिक शासनाची रचना
 - (5) इंग्लंडमधील दबावगटाची भूमिका
 - (6) अमेरिकेतील मानवी हक्क चळवळ.

[5101]-2031

(Political Theory and Concepts)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

- (1) Explain nature of political theory.
- (2) Explain concept of political liberty.
- (3) State the characteristics of power.
- (4) Explain characteristics of democracy.
- (5) State the characteristics of sovereignty.
- (6) What is Globalization ?

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]

- (1) Explain Marxist concept of state.
- (2) Explain Foucault on Power.
- (3) Explain the type of rights.
- (4) Explain the concept of affirmative action.

3. Attempt any *one* question (in **400** words) : [20]

- (1) What is meant by justice ? Explain its types.
- (2) Explain the essential conditions of a successful democracy.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Characteristics of political theory
- (2) Significance of rights
- (3) Development of Globalization
- (4) Population as an element of state
- (5) State nature of authority
- (6) Concept of hegemony.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (1) राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) 'राजकीय स्वातंत्र्य' संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) सत्तेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (4) लोकशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (5) सार्वभौमत्वाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (6) जागतिकीकरण म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]

- (1) राज्याची मार्क्सवादी संकल्पना स्पष्ट करा.

- (2) सत्ताविषयक फोर्कॉल्टचे विचार लिहा.
- (3) हक्कांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) सकारात्मक कृती संकल्पना स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]
- (1) न्याय म्हणजे काय ? न्यायाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) लोकशाही म्हणजे काय ? लोकशाहीच्या यशासाठी आवश्यक अटी लिहा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) राजकीय सिद्धांताची वैशिष्ट्ये
- (2) हक्कांचे महत्व
- (3) जागतिकीकरणाचा विकास
- (4) 'लोकसंख्या' राज्याचा एक घटक
- (5) अधिसत्तेचे स्वरूप
- (6) धुरिणत्व संकल्पना.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2032

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

POLITICAL SCIENCE

Special Paper I

(S-1 : Western Political Thought)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

- (1) Plato's views on communism.
- (2) Machiavelli's views on Human Nature.
- (3) J.S. Mill's views on Liberty.
- (4) Hobbes' views on state of Nature.
- (5) Aristotle's views on Slavery.
- (6) Rousseau's concept of General Will.

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]

- (1) Explain Plato's views on Education.
- (2) Explain Locke's theory of social contract.
- (3) Examine Marx's theory of class struggle.
- (4) Explain J.S. Mill's concept of Representative Government.

P.T.O.

3. Attempt any *one* question (in **400** words) : [20]
- (1) Critically examine the Marxian theory of Historical Materialism.
 - (2) Explain the Aristotle's views on Revolution.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) J.S. Mill's views on utilitarianism.
 - (2) John Locke's views on Civil Society.
 - (3) Machiavelli's views on Religion.
 - (4) Rousseau's views on Government.
 - (5) Aristotle's views on Property.
 - (6) Rousseau's state of Nature.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही **चार** प्रश्न सोडवा (100 शब्दात प्रत्येकी) : [20]
- (1) प्लेटोचा साम्यवाद.
 - (2) मॅकव्हेलीचा मानवी स्वभावविषयक विचार.
 - (3) जे.एस. मिलचे स्वातंत्र्यविषयक विचार.
 - (4) हॉब्जची निसर्ग अवस्था.
 - (5) अॅरिस्टॉटलचे गुलामगिरीविषयक विचार.
 - (6) रूसोची सामुहिक ईहा संकल्पना.

2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (200 शब्दात प्रत्येकी) : [20]
- (1) प्लेटोचे शिक्षणविषयक विचार स्पष्ट करा.
 - (2) लॉकचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (3) मार्क्सच्या वर्गसंघर्ष सिद्धांताचे परीक्षण करा.
 - (4) जे.एस. मिलची प्रतिनिधीक शासनाविषयीची कल्पना स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा (400 शब्दात) : [20]
- (1) मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिकवादाचे टिकात्मक परीक्षण करा.
 - (2) अॅरिस्टॉटलचे क्रांतीविषयक विचार स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (फक्त चार) : [20]
- (1) जे.एस. मिलचा उपयुक्ततावाद
 - (2) जॉन लॉकचा नागरीसमाजासंबंधीचा विचार
 - (3) मॅकव्हेलीचे धर्मविषयक विचार
 - (4) रूसोचे शासनविषयक विचार
 - (5) अॅरिस्टॉटलचे संपत्तीविषयक विचार
 - (6) रूसोनी सांगितलेली निसर्गावस्था.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2033

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

POLITICAL SCIENCE

Special Paper II

(Political Sociology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

(i) What do you mean by political culture ?

(ii) What is political ideology ?

(iii) What do you mean by political change ?

(iv) What is political development ?

(v) Describe the nature of political influence ?

(vi) Explain the meaning of political sociology ?

2. Attempt any *two* questions (in **200** words each) : [20]

(i) What are the different types of political change ?

P.T.O.

- (ii) Describe the nature of political culture.
- (iii) State the types of political participation
- (iv) Contribution of Max Weber in political sociology.

3. Attempt any *one* question (in **400** words) : [20]

- (i) Explain the definition, nature and scope of political sociology.
- (ii) Explain the meaning and levels of political participation.

4. Write short notes on any *four* : [20]

- (i) Influence
- (ii) Concept of political development
- (iii) Political change
- (iv) Behavioural approach
- (v) Sub-culture
- (vi) Importance of political recruitment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) राजकीय संस्कृती म्हणजे काय ?

- (ii) राजकीय विचारप्रणाली म्हणजे काय ?
- (iii) राजकीय बदल म्हणजे काय ?
- (iv) राजकीय विकास म्हणजे काय ?
- (v) राजकीय प्रभावाचे स्वरूप सांगा.
- (vi) राजकीय समाजशास्त्र म्हणजे काय ?

2. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 200 शब्दांत) : [20]

- (i) राजकीय बदलाचे प्रकार लिहा.
- (ii) राजकीय संस्कृतीचे स्वरूप लिहा
- (iii) राजकीय सहभागाचे प्रकार सांगा.
- (iv) राजकीय समाजशास्त्रात मॅक्स वेबरचे योगदान सांगा.

3. कोणताही एक प्रश्न सोडवा (400 शब्दांत) : [20]

- (i) राजकीय समाजशास्त्राची व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (ii) राजकीय सहभागाचा अर्थ व पातळ्या स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) प्रभाव
- (ii) राजकीय विकासाची संकल्पना
- (iii) राजकीय बदल
- (iv) वर्तनवादी दृष्टिकोन
- (v) उपसंस्कृती
- (vi) राजकीय भरतीचे महत्त्व.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2034

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

HISTORY

General Paper II

[Modern India (1857-1950)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the concept of Modernity.
- (2) State the principles of Prarthana Samaj.
- (3) Explain the Four-Fold programme of Extremists.
- (4) State the Nature of the 'Dandi Satyagrah'.
- (5) What is meant by 'Two Nation Theory' ?
- (6) Explain the Nature of Crips Mission.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Assess the various views about the Rising of 1857.
- (2) Explain the contribution of Abhinav Bharat in Revolutionary Movement.

P.T.O.

- (3) Explain the nature and importance of Non-co-operation Movement.
- (4) Discuss the consequences of the Partition in 1947.
3. Answer the following question in **400** words (any *one*) : [20]
- (1) Explain the contribution of Brahma Samaj in Social Reform Movement.
- (2) Give an account of Peasant Movement in India.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Nationalism
- (2) Objectives of Indian National Congress
- (3) British Policy about Famine
- (4) Morley Minto Act, 1909
- (5) Concept of Dalit
- (6) Razakar.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (1) 'आधुनिकता' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

- (2) प्रार्थना समाजाची तत्त्वे सांगा.
 - (3) जहालांचा चतुःसुत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.
 - (4) 'दांडी सत्याग्रहाचे' स्वरूप सांगा.
 - (5) 'द्विराष्ट्रवाद' म्हणजे काय ?
 - (6) क्रिप्स मिशनचे स्वरूप स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) 1857च्या उठावाविषयक विविध दृष्टीकोनांचे मूल्यमापन करा.
 - (2) क्रांतीकारी चळवळीमधील 'अभिनव भारत'चे योगदान स्पष्ट करा.
 - (3) असहकार चळवळीचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
 - (4) 1947च्या फळणीच्या परिणामांची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) सामाजिक सुधारणा चळवळीतील ब्रह्मो समाजाचे योगदान स्पष्ट करा.
 - (2) भारतातील शेतकरी चळवळीचा वृत्तांत द्या.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) राष्ट्रवाद
 - (2) राष्ट्रीय सभेची उद्दिष्टे
 - (3) ब्रिटिशांचे दुष्काळविषयक धोरण
 - (4) मोर्ले-मिंटो कायदा 1909
 - (5) 'दलित' ही संकल्पना
 - (6) रझाकार.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2035

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

HISTORY

Special Paper I

[Ancient India (3000 B.C. to 1206 A.D.)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain 'How coin is the sources of History'.
- (2) Saptang theory.
- (3) Explain the process of urbanisation.
- (4) Explain the detective system of Ashoka.
- (5) Write note on Sangam Literature.
- (6) Brief Survey of Cultural Contribution of Chola.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Write detailed note on Vedic literature.
- (2) Discuss the causes of Decline of Mauryas empire.
- (3) Explain the achievements of Harshavardhana.
- (4) Discuss on cultural life of Pallavas.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (1) Explain the search, scope and features of Harappan Culture.
 - (2) Write the definition of 'Classical Age', Imperial Gupta's period was the classical Age. Discuss this sentence.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Bharatvarsh
 - (2) Charvak
 - (3) Sanchi Stupa
 - (4) Nagarjun Konda
 - (5) Allahabad Pillar Inscription
 - (6) Ajintha Caves.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांमध्ये लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) 'नाणी' इतिहासाचे साधन आहे. स्पष्ट करा.
 - (2) सप्तांग सिद्धांत.
 - (3) नागरीकरण प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 - (4) सम्राट अशोकाची हेर व्यवस्था स्पष्ट करा.
 - (5) संगम साहित्याविषयी माहिती लिहा.
 - (6) चोल राजवंशाचे सांस्कृतिक योगदानाचा आढावा घ्या.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांमध्ये लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) वैदिक वाङ्मयाची सविस्तर माहिती द्या.
 - (2) मौर्यांच्या -हासाच्या कारणांची चर्चा करा.
 - (3) हर्षवर्धनाची कामगिरी स्पष्ट करा.
 - (4) पल्लवकालीन सांस्कृतिक जीवनाची चर्चा करा.
3. खालील कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांमध्ये लिहा : [20]
- (1) सिंधु/हरप्पा संस्कृतीचा शोध, व्याप्ती व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (2) 'अभिजात कालखंड' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा. गुप्त कालखंड हा भारताचा अभिजात कालखंड होता ? या विधानाची चर्चा करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) भारतवर्ष
 - (2) चार्वाक
 - (3) सांचीचा स्तूप
 - (4) नागार्जून कोंडा
 - (5) अलाहाबादची प्रशस्ती
 - (6) अजिंठा लेणी.

[5101]-2035

[Diplomatic History of Marathas (1707 to 1818)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (*any four*) : [20]

- (1) Define Farasi sources for study of the history of the Marathas.
- (2) Explain the concept of 'Pargana'.
- (3) Write a short note on 'Balaji Vishwanath'.
- (4) Discuss in brief the relations of the Marathas and Tipu Sultan.
- (5) What is the importance of the Treaty of Salbai in Maratha history ?
- (6) Review Judicial administration of the Marathas.

2. Answer the following questions in **200** words each (*any two*) : [20]

- (1) Review the relations between Peshwa Bajirao I and Nizam.
- (2) Assess the achievements of Mahadaji Shinde.
- (3) Explain the role of Barbhai Council in the Maratha history.
- (4) Discuss the central administration of Marathas.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Explain the expansion of the Maratha power in South during the period of Peshwa Nanasahab.
- (2) Examine the causes and consequences of the Battle of Panipat.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Charter of 'Swarajya'
- (2) Maratha Mandal
- (3) Peshwa Narayanrao
- (4) The Treaty of Bassain
- (5) Nana Fadnis.
- (6) Local administration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) मराठ्यांच्या इतिहासाच्या अभ्यासासाठीच्या फारसी साधनांची माहिती लिहा.
- (2) 'परगणा' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) 'बाळाजी विश्वनाथ' यांवर थोडक्यात टीप लिहा.
- (4) मराठा आणि टिपू सुलतान यांच्यातील संबंधाची थोडक्यात चर्चा करा.
- (5) साल्बाईच्या तहाचे मराठ्यांच्या इतिहासातील महत्त्व काय आहे ?
- (6) मराठ्यांच्या न्यायिक प्रशासनाचा आढावा घ्या.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) पहिले बाजीराव पेशवे व निजाम यांच्यातील संबंधाचा आढावा घ्या.

- (2) महादजी शिंदे यांच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.
- (3) मराठ्यांच्या इतिहासातील बारभाई मंडळाचे योगदान स्पष्ट करा.
- (4) मराठ्यांच्या केंद्रीय प्रशासनाची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) नानासाहेब पेशव्यांच्या कालखंडातील मराठा सत्तेच्या दक्षिणेतील सत्ताविस्ताराचे वर्णन करा.
- (2) पानिपतच्या लढाईची कारणे आणि परिणाम यांचे परीक्षण करा.
4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) स्वराज्याची सनद
- (2) मराठा मंडळ
- (3) नारायणराव पेशवे
- (4) वसईचा तह
- (5) नाना फडणीस
- (6) स्थानिक प्रशासन.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2036

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

HISTORY

Special Paper II

[History of Modern Maharashtra (1818 to 1960)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

- (1) What was the four points programme of Lokmanya Tilak ?
- (2) Write social work of Jagannath Shankarsheth.
- (3) Write the thoughts of Gopal Ganesh Agarkar on social reforms.
- (4) What were the causes of tribal uprising in Maharashtra ?
- (5) What was the contribution of city of Solapur to the Civil Disobedience Movement in Maharashtra ?
- (6) What were the provisions of Nagpur Pact of 1953 ?

P.T.O.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the political condition of Maharashtra in early 19th century.
- (2) Write the contribution of Karmaveer Bhaurao Patil to spread of education.
- (3) Explain the contribution of Maharashtra to Non-cooperation Movement.
- (4) Explain the contribution of Arya Samaj to Marathwada Liberation Movement.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Write the work of Mahatma Phule for downtrodden people of society.
- (2) Account for contribution of Maharashtra to Quit India Movement.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Nationalism
- (2) Extremists Ideology
- (3) Work of Lokhitwadi
- (4) Political thoughts of G.K. Gokhale
- (5) Dalit Movement in Maharashtra
- (6) Adivasi Movement in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) लोकमान्य टिळकांचा चतुःसूत्री कार्यक्रम काय होता ?
- (2) जगन्नाथ शंकरशेठच्या सामाजिक कार्यावर लिहा.
- (3) गोपाळ गणेश आगरकरांच्या समाज सुधारणेबद्दलच्या विचारांवर लिहा.
- (4) महाराष्ट्रातील आदिवासी चळवळीचे कारणे काय होती ?
- (5) महाराष्ट्रातील सविनय कायदेभंगाच्या चळवळीत सोलापूर शहराचे योगदान काय होते ?
- (6) 1953च्या नागपुर करारातील कलमे काय होती ?

2. पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी उत्तरे 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) 19व्या शतकाच्या सुरुवातीला महाराष्ट्राची राजकीय स्थिती स्पष्ट करा.
- (2) शिक्षण विस्तारातील कर्मवीर भाऊराव पाटलांचे योगदान सांगा.
- (3) असहकार चळवळीतील महाराष्ट्राचे योगदान स्पष्ट करा.
- (4) मराठवाडा मुक्तीसंग्रामातील आर्य समाजाचे योगदान विस्तृतपणे स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) समाजातील पददलीतासाठीचे महात्मा फुलेंचे कार्य स्पष्ट करा.
- (2) भारत छोडो चळवळीतील महाराष्ट्राच्या योगदानाचे मुल्यमापन करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) राष्ट्रवाद
- (2) जहाल आदर्शवाद
- (3) लोकहितवादीचे कार्य
- (4) गोपाळकृष्ण गोखल्यांचे राजकीय विचार
- (5) महाराष्ट्रातील दलित चळवळ
- (6) महाराष्ट्रातील आदिवासी चळवळ.

[5101]-2036

[Medieval India (1206 to 1707)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the term 'Kingship'.
- (2) What is 'Jiziyah' ?
- (3) Explain the importance of transfer of capital from Delhi to Daulatabad by Muhammad-bin-Tughlaq.
- (4) Write types of land under the Land Revenue System of the Mughals.
- (5) Why is Taj Mahal known as the culmination of the Mughal Architecture ?
- (6) Explain Aurangzeb's views about Adilshahi.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Examine the archaeological sources for study of the Delhi Sultanate.

- (2) Review the administration of the Vijayanagar Kingdom.
 - (3) Evaluate the reforms of Sher Shah Suri.
 - (4) Discuss the architecture of the Mughals.
3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (1) Discuss the rise and growth of the Bhakti Movement and its impact on the medieval Indian society.
 - (2) Review the Mughal Administration in detail.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Amir Khusro
 - (2) Shahana-i-Mandi
 - (3) Mahmud Gawan
 - (4) Zabti or Todarmal's Bandobast
 - (5) Mughal painting
 - (6) Akbar's Rajput Policy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) 'राजपद' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) 'जिझिया' म्हणजे काय ?
- (3) मुहम्मद-बिन-तुघलकाने दिल्लीवरून देवगिरी येथे राजधानी आणली या घटनेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (4) मुघलांच्या जमीन महसूल व्यवस्थेमधील जमिनीचे वर्गीकरण लिहा.
- (5) मुघल स्थापत्यकलेचा कळस म्हणून ताजमहल का ओळखला जातो ?
- (6) औरंगजेबाचा आदिलशाहीविषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

2. पुढील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) दिल्ली सुलतानशाहीच्या अभ्यासाच्या पुरातत्वीय साधनांचे परिक्षण करा.
- (2) विजयनगरच्या साम्राज्याचा प्रशासनाचा आढावा घ्या.
- (3) शेरशाह सूरीच्या सुधारणांचे मूल्यमापन करा.
- (4) मुघलांच्या स्थापत्यकलेची चर्चा करा.

3. पुढीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) भक्ती चळवळीच्या उदय आणि विकासाची चर्चा करून तिचा मध्ययुगीन भारतीय समाजावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- (2) मुघल प्रशासनाचा सविस्तर आढावा घ्या.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- (1) आमीर खुस्रो
- (2) शहाना-इ-मंडी
- (3) मेहमूद गवान
- (4) जब्ती किंवा तोडरमलचा बंदोबस्त
- (5) मुघल चित्रकला
- (6) अकबराचे राजपूतविषयक धोरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2037

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

ANTHROPOLOGY

(G-II : Indian Tribes and Tribal Development)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Write about the field work tradition in Anthropology.
- (2) State the concept of 'Tribal Development'.
- (3) What is Ethnography ?
- (4) Explain the tribal movements before Independence.
- (5) What is report writing ?
- (6) Explain Illiteracy problem in Indian Tribes.

2. Answer any *two* of the following in **200** words each : [20]

- (1) Explain the causes of tribal movements in India.
- (2) Explain the various types of interviews.
- (3) Describe the various approaches of Tribal Development.
- (4) Write the Geographical Distribution of Indian tribe.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following in **400** words : [20]

- (1) Explain the structure and function of Youth Dormitories.
- (2) Evaluate the policy of protective discrimination for scheduled tribes.

4. Write short notes on any *four* of the following : [20]

- (1) Ghotul
- (2) Participation of tribes in freedom movement
- (3) Integrated Tribal Development Programme
- (4) Tribal Development Corporation
- (5) Tribal Application
- (6) Rapport establishment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा : [20]

- (1) मानवशास्त्राची क्षेत्र अभ्यासाची परंपरा लिहा.
- (2) आदिवासी विकासाची संकल्पना सांगा.
- (3) लोकसमुह विज्ञान म्हणजे काय ?

- (4) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील आदिवासी चळवळी स्पष्ट करा.
- (5) अहवाललेखन म्हणजे काय ?
- (6) भारतीय आदिवासी मधील निरक्षरता समस्या सांगा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
- (1) भारतीय आदिवासी चळवळीची कारणे स्पष्ट करा.
- (2) मुलाखतीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- (3) आदिवासी विकासाचे विविध दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- (4) भारतीय आदिवासींचे भौगोलिक वर्गीकरण लिहा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
- (1) युवागृहाची रचना व कार्ये सांगा.
- (2) अनुसूचित जमातीसाठी असलेले संरक्षणात्मक पक्षपात धोरणाचे मूल्यमापन करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]
- (1) गोटूल
- (2) आदिवासींचा स्वातंत्र्य चळवळीतील सहभाग
- (3) एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रम
- (4) आदिवासी विकास महामंडळ
- (5) आदिवासी उपयोजना
- (6) परस्परसंबंध विकसन.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2038

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

GEOGRAPHY-G2

(Gg-210 : Elements of Climatology and Oceanography)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer in 20 words each (any *ten*) :

[20]

(1) What is atmosphere ?

(2) Define Troposphere.

(3) What is Insolation ?

(4) Write any *two* names of gases in the atmosphere.

(5) What is air pressure ?

(6) Write any *two* types of clouds.

(7) What is Humidity ?

(8) Write any *two* names of local winds.

(9) Define Cyclone.

(10) What is Coastline ?

P.T.O.

- (11) Write the name of world oceans.
- (12) Write any *two* names of resources available in the ocean.
- (13) What is density of ocean water ?
- (14) Write types of movements of ocean water.
- (15) Write any *two* names of warm ocean currents.

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Sea and land breezes.
- (2) Importance of coastal environment.
- (3) Sources of moisture.
- (4) Importance of oceanography.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe causes of Global Warming.
- (2) Write scope of oceanography.
- (3) Describe factors affecting on salinity of ocean water.
- (4) Explain formation of pressure belts.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Elaborate the importance of climatology.
- (2) Explain the relief of Atlantic ocean in detail.
- (3) Explain types of rainfall with the help of suitable daigram.
- (4) Write causes and effects of Tsunami.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरणेस परवानगी आहे.
(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]
- (1) वातावरण म्हणजे काय ?
 - (2) तपांबराची व्याख्या लिहा.
 - (3) सौरशक्ती म्हणजे काय ?
 - (4) वातावरणातील कोणत्याही दोन वायूंची नावे लिहा.
 - (5) वायूभार म्हणजे काय ?
 - (6) ढगांचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
 - (7) आर्द्रता म्हणजे काय ?
 - (8) स्थानिक वाऱ्यांची दोन नावे लिहा.
 - (9) आर्द्रताची व्याख्या द्या.
 - (10) सागर किनारा म्हणजे काय ?
 - (11) जगातील महासागरांची नावे लिहा.
 - (12) सागयारू मिळणाऱ्या कोणत्याही दोन संपदांची नावे लिहा.
 - (13) सागर जलाची घनता म्हणजे काय ?
 - (14) सागर जलाच्या हालचालीचे प्रकार लिहा.
 - (15) कोणत्याही दोन उष्ण सागरी प्रवाहांची नावे लिहा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) खारे वारे व मतलई वारे
 - (2) सागर किनारी पर्यावरणाचे महत्त्व
 - (3) बाष्पाची उगमस्थाने
 - (4) सागरशास्त्राचे महत्त्व.
3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) जागतिक तापमान वाढीची कारणे वर्णन करा.
 - (2) सागरशास्त्राची व्याप्ती लिहा.
 - (3) सागर जल क्षारतेवर परिणाम करणारे घटक वर्णन करा.
 - (4) वायूभार पट्ट्यांची निर्मिती स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) हवामानशास्त्राचे महत्त्व विशद करा.
 - (2) अटलांटिक महासागराची तळरचना आकृतीसह स्पष्ट करा.
 - (3) पर्जन्याचे प्रकार आकृतीसह स्पष्ट करा.
 - (4) त्सुनामीची कारणे व परिणाम लिहा.

[5101]-2038

(Gg-210 : Geography of Disaster Management)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer in about **20** words each (any *ten*) : [20]

(1) Define the Manmade Disaster.

(2) What is Natural Hazard ?

(3) Define the Management.

(4) Write any *two* aims of disaster management.

(5) Write any *two* functions of Health department in disaster management.

(6) State any *four* names of media.

(7) Write the types of cyclone.

(8) What is Tsunami ?

(9) Define the Landslide.

(10) Define the forest fire.

(11) Give any *two* examples of exhaustible resources.

(12) What is depletion of zone ?

(13) What is Greenhouse effect ?

(14) Give any *two* examples of Biological disaster.

(15) In which state Kedarnath cloudburst occurred ?

2. Answer in about **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Pre-disaster management
 - (2) Causes of droughts
 - (3) Management of soil degradation
 - (4) Causes of global warming.
3. Answer in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the post-disaster management.
 - (2) Explain the causes of floods.
 - (3) Give the causes of deforestation.
 - (4) What is Acid rain ? Explain effects of Acid rain.
4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) What is disaster ? Explain the classification of disaster in detail.
 - (2) What is disaster management ? Describe the standard operating procedure of disaster management at Government level.
 - (3) Define an earthquake and explain the causes and effects of earthquake.
 - (4) Give an account of Hail storm in Maharashtra 2014 in detail.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) मानवनिर्मित आपत्तीची व्याख्या सांगा.
- (2) नैसर्गिक संकट म्हणजे काय ?
- (3) व्यवस्थापनाची व्याख्या सांगा.
- (4) आपत्ती व्यवस्थापनाची कोणतीही दोन ध्येये लिहा.
- (5) आपत्ती व्यवस्थापनात आरोग्य विभागाची दोन कार्ये लिहा.
- (6) कोणत्याही चार प्रसारमाध्यमांची नावे लिहा.
- (7) आवर्ताचे प्रकार लिहा.
- (8) त्सूनामी म्हणजे काय ?
- (9) भूमीपाताची व्याख्या सांगा.
- (10) वनआगीची व्याख्या सांगा.
- (11) विनाशी साधनसंपत्तीची दोन उदाहरणे द्या.
- (12) ओझोनक्षय म्हणजे काय ?
- (13) हरीतगृह परिणाम म्हणजे काय ?
- (14) जैविक आपत्तीची कोणतीही दोन उदाहरणे द्या.
- (15) केदारनाथ ढगफूटी कोणत्या राज्यात घडली.

2. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) संकटपूर्व आपत्ती व्यवस्थापन
 - (2) अवर्षणाची कारणे
 - (3) मृदा-हास व्यवस्थापन
 - (4) जागतिक तपमानवाढ कारणे
3. प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) आपत्तीनंतरचे व्यवस्थापन थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - (2) पूराची कारणे स्पष्ट करा.
 - (3) निर्वनीकरणाची कारणे द्या.
 - (4) आम्ल पर्जन्य म्हणजे काय ? आम्ल पर्जन्याचे परिणाम स्पष्ट करा.
4. प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) आपत्ती म्हणजे काय ? आपत्तीचे वर्गीकरण सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (2) आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय ? शासनस्तरावरील आपत्ती व्यवस्थापनाची प्रमाणित कार्यपद्धती सविस्तर वर्णन करा.
 - (3) भूकंपाची व्याख्या सांगून भूकंपाची कारणे व परीणाम स्पष्ट करा.
 - (4) महाराष्ट्रातील गारांचे वादल 2014 सविस्तर वृतांत द्या.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2039

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

GEOGRAPHY

[Gg-220 : Economic Geography (S-1)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of map stencils is allowed.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer in 20 words each (any *ten*) : [20]

(1) State the approaches to the study of Economic Geography.

(2) Give the names of tertiary economic activities.

(3) Name any *four* non-renewable resources.

(4) Give the types of coal.

(5) Write the names of major iron ore producing countries.

(6) Give the importance of wind energy.

(7) Name the leading countries in paper industry.

(8) Give the names of major countries producing wheat.

(9) State the major countries which have developed commercial agriculture.

P.T.O.

- (10) Give the physical factors affecting agriculture.
- (11) What are the various crops grown in plantation agriculture ?
- (12) What are the factors influencing transportation ?
- (13) What do you mean by economic development ?
- (14) What is globalisation ?
- (15) In which countries there is a dense network of railways ?

2. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Describe the characteristics of developing countries.
- (2) Explain the importance of natural resources.
- (3) Give the world distribution of manganese ore.
- (4) Explain the production and distribution of rice crop worldwide.

3. Answer in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe the nature and scope of economic geography.
- (2) Explain the role of agriculture in Indian economy.
- (3) Describe the primary occupations.
- (4) Explain the 'World Trade Organisation'.

4. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Discuss the conservation of natural resources.
- (2) Describe Weber's Theory of Industrial location.
- (3) Give an account of world iron and steel industry.
- (4) Explain the factors influencing international trade.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]
- (1) आर्थिक भूगोलाच्या अभ्यासपद्धती सांगा.
 - (2) तृतीय श्रेणीतील आर्थिक व्यवसायांची नावे लिहा.
 - (3) कोणत्याही चार अपुनर्नवीकरणीय संपदांची नावे लिहा.
 - (4) दगडी कोळशाचे प्रकार सांगा.
 - (5) प्रमुख लोहखनिज उत्पादक देशांची नावे लिहा.
 - (6) पवन उर्जेचे महत्त्व सांगा.
 - (7) कागद उद्योगात अग्रेसर असलेल्या देशांची नावे लिहा.
 - (8) प्रमुख गहू उत्पादक देशांची नावे लिहा.
 - (9) व्यापारी धान्य शेती विकसीत केलेल्या देशांची नावे लिहा.
 - (10) शेतीवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
 - (11) मळ्याच्या शेतीत घेतली जाणारी विविध पिके कोणती ?
 - (12) वाहतुकीवर परिणाम करणारे घटक कोणते आहेत ?
 - (13) आर्थिक विकास म्हणजे काय ?
 - (14) जागतिकीकरण म्हणजे काय ?
 - (15) कोणकोणत्या देशात रेल्वेचे दाट जाळे आहे ?

2. खालील प्रश्नांची सुमारे 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) विकसनशील देशाची वैशिष्ट्ये वर्णन करा.
 - (2) नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - (3) मँगनीज खनिजाचे जागतिक वितरण लिहा.
 - (4) तांदूळ या पिकाचे जागतिक उत्पादन व वितरण लिहा.
3. खालील प्रश्नांची सुमारे 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती वर्णन करा.
 - (2) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे योगदान स्पष्ट करा.
 - (3) प्राथमिक श्रेणीतील व्यवसाय वर्णन करा.
 - (4) जागतिक व्यापार संघटनेचे (WTO) वर्णन करा.
4. खालील प्रश्नांची सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे संवर्धन विशद करा.
 - (2) वेबरचा उद्योगाच्या स्थानिकीकरणाचा सिद्धांत सविस्तर वर्णन करा.
 - (3) जागतिक लोहपोलाद उद्योग वितरणासह लिहा.
 - (4) आंतरराष्ट्रीय व्यापारावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर लिहा.

[5101]-2039

[Gg-220 : Tourism Geography (S-1)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :-** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer the following questions in about **20** words each
(any *ten*) : [20]

- (1) What is tourism ?
- (2) Write seasonal nature of tourism.
- (3) Give *two* names of adventure tourism.
- (4) What is ecotourism ?
- (5) Give *two* names of waterfall in India.
- (6) Give *two* names of national parks in India.
- (7) State any *two* places of sport tourism.
- (8) Give *two* characteristics of Warli painting.
- (9) How electronic media helps tourism industry ?
- (10) Give importance of tourist guide in tourism industry.
- (11) Write any *two* types of accommodation.
- (12) State any *two* effects of tourism on environment.
- (13) Give *two* names of traditional arts in India.
- (14) Give importance of tourism activities at hill stations.
- (15) In which state Vaishnodevi tourist place is located ?

2. Write notes on the following in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Concept of International tourism
 - (2) Religious tourist centres in India
 - (3) Houseboat accommodation
 - (4) Konark Sun Temple.
3. Answer the following questions in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the interdisciplinary nature of Tourism Geography.
 - (2) How do national parks and sanctuaries attract tourists ?
 - (3) Give importance of travel and tourist agencies.
 - (4) Social impact of neo-colonialism on tourism industry.
4. Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Discuss various tourism types based on travel time and distance.
 - (2) Describe the importance of religious places and beach resorts in India.
 - (3) Explain in detail the role of transportation and communication in tourism industry.
 - (4) What is tourism ? Explain the impact of tourism as an economic activity.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
(iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]
- (1) पर्यटन म्हणजे काय ?
 - (2) पर्यटनाचे हंगामी स्वरूप लिहा.
 - (3) साहसी पर्यटनाची दोन नावे लिहा.
 - (4) निसर्ग पर्यटन म्हणजे काय ?
 - (5) भारतातील कोणत्याही दोन धबधब्यांची नावे लिहा.
 - (6) भारतातील कोणत्याही दोन राष्ट्रीय उद्यानांची नावे लिहा.
 - (7) खेळासाठी प्रसिद्ध असणाऱ्या दोन ठिकाणांची नावे लिहा.
 - (8) वारली चित्रशैलीची दोन गुणवैशिष्ट्ये सांगा.
 - (9) इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाची पर्यटन व्यवसायाला कशी मदत होते ?
 - (10) पर्यटन उद्योगातील मार्गदर्शकाचे (गाईड) महत्त्व सांगा.
 - (11) पर्यटनातील निवासस्थानांचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
 - (12) पर्यटनाचे पर्यावरणावर होणारे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
 - (13) भारतातील कोणत्याही दोन पारंपारिक कलांची नावे सांगा.
 - (14) थंड हवेच्या ठिकाणाचे पर्यटन दृष्ट्या महत्त्व सांगा.
 - (15) वैष्णोदेवी हे पर्यटनस्थळ कोणत्या राज्यात आहे ?

2. 50 शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [10]
- (1) आंतरराष्ट्रीय पर्यटनाची संकल्पना
 - (2) भारतातील धार्मिक पर्यटनस्थळे
 - (3) हाऊसबोट-निवासस्थान
 - (4) कोणार्कचे सूर्यमंदिर.
3. खालील प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) पर्यटन भूगोलाचे आंतरविद्याशाखीय स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (2) राष्ट्रीय उद्याने आणि अभयारण्ये पर्यटकांना कसे आकर्षित करतात ?
 - (3) प्रवासी व पर्यटन संघटनांचे स्वरूप विशद करा.
 - (4) पर्यटन उद्योगावर नववसाहतवादाचा होणारा सामाजिक परिणाम स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची सुमारे 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) प्रवासाचा कालावधी व अंतर यांच्या आधारे पर्यटनाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
 - (2) धार्मिक स्थळे आणि पुळण (बीच) यांचे महत्त्व सविस्तर वर्णन करा.
 - (3) पर्यटन व्यवसायातील वाहतूक व दळणवळणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - (4) पर्यटन म्हणजे काय ते सांगून पर्यटनाचे एक आर्थिक व्यवसाय म्हणून महत्त्व विशद करा.

Total No. of Questions—7+5+5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2040

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MUSIC

संगीत सामान्य (जी-2)

(2013 PATTERN)

(विशिष्ट सूचना :— या संचातील राग संगीत गायन, तबला, सतार या तीनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)
राग संगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील छोट्या ख्यालाचे (मध्यलय/दृतलय) स्वरलेखन करा.
2. मालकंस किंवा केदार यांपैकी कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रीय माहिती लिहा.
3. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन तालांची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका एकपटीत लिहा :
 - (i) अद्धा तीनताल
 - (ii) विलंबित एकताल
 - (iii) चौताल
4. खालीलपैकी कोणत्याही पाच व्याख्या लिहा :
 - (i) अल्पत्व
 - (ii) बहुत्व

P.T.O.

- (iii) ग्रह
- (iv) अंश
- (v) कणस्वर
- (vi) न्यास
- (vii) विवादी

5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

- (i) गायक, नायक, कलावंत
- (ii) कर्नाटक संगीत पद्धतीतील कोणतेही 2 गीतप्रकार
- (iii) ख्यालगायकी
- (iv) गानसमय सिद्धांत

6. निबन्ध लिहा (कोणताही एक) :

- (i) संगीत साधना
- (ii) संगीत सभेचे आयोजन
- (iii) संगीत आणि आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :

- (i) उ. अब्दुल करीम खां
- (ii) पं. डी. व्ही. पलुस्कर
- (iii) उ. अल्लादिया खां
- (iv) पं. ओंकारनाथ ठाकूर

[5101]-2040

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील रजाखानी गत स्वरलिपीबद्ध करा.
2. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून रागविस्तार लिहा.
3. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (i) मसितखानी गत
 - (ii) गानसमय सिद्धांत
 - (iii) जमजमा, खटका
 - (iv) वर्ण, न्यास
 - (v) झपतालाच्या ठेक्याची एकपट व दुप्पट लिहा.
4. या वर्षीच्या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे सांगीतिक योगदान विशद करा.
5. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :
 - (i) मी ऐकलेली मैफिल
 - (ii) लोकसंगीत
 - (iii) सामगायन, धृपदगायन.

[5101]-2040

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. रूपक किंवा एकताल यांपैकी कोणत्याही एका तालाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहून तालाचा ठेका एकपटीत व दुप्पटीत लिहा.
2. लग्गी म्हणजे काय ते लिहून दादरा व केरवा तालांमध्ये एक-एक लग्गी लिहा.
3. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (i) बेदम व दमदार तिहाई
 - (ii) तिगुन, चौगुन
 - (iii) तुकडा, जाती
 - (iv) भजन, गझल गीतप्रकार
4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा :
 - (i) तबला स्वरात मिळवण्याचे नियम व विभिन्न स्वरांच्या तबल्याची भारतीय संगीतातील उपयुक्तता लिहा.
 - (ii) रूपक व झपताल दोन्ही तालांत एक तुकडा व एक तिहाई लिहा.
5. कोणत्याही एका सुप्रसिद्ध तबलावादकाचे चरित्रात्मक योगदान लिहा.

Total No. of Questions—7+7+7]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2041

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MUSIC

संगीत विशेष स्तर (एस-1)

विशिष्ट सूचना : — (या संचातील राग संगीत गायन, तबला, सतार या तीनपैकी
तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(2013 PATTERN)

राग संगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. छायानट, हिंडोल, कल्याण यापैकी कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्यालाचे (बडा ख्याल) स्वर लेखन करा.
2. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.
3. एकताल, चौताल यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल याप्रमाणे लेखन करा.
4. थोडक्यात लिहा (कोणतेही दोन) :
(1) पूर्वांगवादी राग

P.T.O.

- (2) रागांग राग
 - (3) मिश्र राग
 - (4) विन्यास-अपन्यास.
- 5.** टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
- (1) त्रिवट
 - (2) टप्पा
 - (3) टुमरी
 - (4) गायक-नायक.
- 6.** निबंध लिहा (कोणताही एक) :
- (1) लोकसंगीत व प्रादेशिक महत्व
 - (2) संगीतातील घराणी
 - (3) शब्दोच्चाराने महत्व.
- 7.** चरित्र लिहा (कोणताही एक) :
- (1) पं. रविशंकर
 - (2) पं. गजाननराव जोशी
 - (3) उस्ताद आमीर खां.

[5101]-2041

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. रूपक तालाची तिहाई लिहा.
2. त्रितालाची आड लय लिहा.
3. झपतालाची तिप्पट लिहा.
4. एकतालाची दुप्पट लिहा.
5. दिल्ली बाज स्पष्ट करा.
6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :
 - (1) धमार
 - (2) लखनौ बाज
 - (3) तबला वाद्याचा इतिहास.
7. तुमच्या आवडत्या कोणत्याही एका कलाकाराचे चरित्र लिहा.

[5101]-2041

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

1. केदार, भीमपलास, भैरव यापैकी कोणत्याही एका रागातील मसितखानी गत स्वरलीपिबद्ध करा.
2. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.
3. एकताल, त्रिताल, चौताल यापैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल याप्रमाणे लेखन करा.
4. थोडक्यात लिहा (कोणतेही दोन) :
 - (1) पूर्वांगवादी राग
 - (2) उत्तरांगवादी राग
 - (3) अंश स्वर
 - (4) चैती.
5. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (1) त्रिवट
 - (2) तराणा
 - (3) दादरा
 - (4) वाग्गेयकार-कलावंत.

6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :

- (1) मेहर घराणे
- (2) हाताच्या तयारीसाठी करावयाचा रियाज
- (3) सतार वाद्याचा इतिहास.

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :

- (1) बडे गुलाम अली खां
- (2) पं. रविशंकर
- (3) उस्ताद आमिर खां.

Total No. of Questions—7+7+7]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2042

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MUSIC

संगीत विशेष स्तर (एस्-2)

(2013 PATTERN)

(विशिष्ट सूचना :— या संचातील राग संगीत गायन, तबला, सतार या तीनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

राग संगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील विलंबित ख्यालाचे (बडा ख्याल) स्वर लेखन करा.
2. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.
3. एकताल, सूलताल, धमार या पैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल या प्रमाणे लेखन करा.
4. थोडक्यात लिहा (कोणतेही दोन) :
 - (i) ठुमरी
 - (ii) दादरा
 - (iii) महाराष्ट्राचे लोकसंगीत
 - (iv) धृपद

P.T.O.

- 5.** टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
- (i) धमार
 - (ii) पार्श्वगायन
 - (iii) नाटकात संगीताचे महत्व
 - (iv) स्वरलेखन पद्धतीची व्याप्ती आणि मर्यादा
- 6.** निबन्ध लिहा (कोणताही एक) :
- (i) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
 - (ii) पार्श्वसंगीत
 - (iii) शब्दप्रधान संगीत
- 7.** चरित्र लिहा (कोणताही एक) :
- (i) पं. जितेंद्र अभिषेकी
 - (ii) पं. भीमसेन जोशी
 - (iii) श्रीमती बेगम अख्तर

[5101]-2042

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागातील मसितखानी गत स्वरलीपिबद्ध करा.
2. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची सविस्तर शास्त्रोक्त माहिती लिहा.
3. सुलताल, तिलवाडा, एकताल या पैकी कोणत्याही एका तालाचे मात्रा, खंड, टाळी, काल या प्रमाणे लेखन करा.
4. थोडक्यात लिहा (कोणतेही दोन) :
 - (i) संगीत शिक्षणाचे स्वरूप
 - (ii) संगीत आणि साहित्य
 - (iii) महाराष्ट्रातील लोकसंगीत
 - (iv) धृपद
5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :
 - (i) धमार
 - (ii) सतार वादनातील तबला साथ
 - (iii) तंतू वाद्यांचे प्रकार
 - (iv) नाटकात संगीताचे महत्व

6. निबन्ध लिहा (कोणताही एक) :

- (i) सतार वाद्याचा इतिहास
- (ii) संगीत व आधुनिक वैज्ञानिक उपकरणे
- (iii) शास्त्रीय संगीताचा सिनेसंगीतावरील प्रभाव

7. चरित्र लिहा (कोणताही एक) :

- (i) पं. भीमसेन जोशी
- (ii) श्रीमती बेगम अख्तर
- (iii) उस्ताद बिस्मिल्ला खान

[5101]-2042

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उर्वरित सहा पैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

(iii) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 या प्रमाणे समान गुण आहेत.

1. धमार ताल लिहा.
2. सुलताल लिहा.
3. खेमटा ताल लिहा.
4. तेवरा ताल लिहा.
5. एकतालात चक्रदार लिहा.
6. निबंध लिहा (कोणताही एक) :
 - (i) ताल निर्मितीचा सिद्धान्त
 - (ii) कायदा
 - (iii) तबला वाद्याचा इतिहास
7. तुमच्या आवडत्या कोणत्याही एका कलाकाराचे चरित्र लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2043

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PUBLIC ADMINISTRATION

G-2 : Indian Administration

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (i) Significance of 1935 Act
- (ii) Welfare State
- (iii) Composition of Election Commission
- (iv) Planning Commission
- (v) Role of Governor
- (vi) Lokayukta.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (i) Cantonment Board
- (ii) Functions of Block Development Officer
- (iii) Composition of High Court
- (iv) Functions of Gram Panchayat.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) Explain the powers and functions of Prime Minister of India.
- (ii) Explain the composition, power and functions of Zilla Parishad.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Vice-President
- (ii) Functions of Rajya Sabha
- (iii) National Human Rights Commission
- (iv) Functions of Municipal Council
- (v) Right to Information
- (vi) The State Secretariat.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) 1935 च्या कायद्याचे महत्व
- (ii) कल्याणकारी राज्य
- (iii) निवडणुक आयोगाची रचना
- (iv) नियोजन आयोग
- (v) राज्यपालाची भूमिका
- (vi) लोकायुक्त.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) छावणी मंडळ
 - (ii) गटविकास अधिकाराज्याची कार्ये
 - (iii) उच्च न्यायालयाची रचना
 - (iv) ग्रामपंचायतीची कार्ये
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) भारताच्या पंतप्रधानांचे अधिकार आणि कार्य स्पष्ट करा.
 - (ii) जिल्हा परिषदेची रचना, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) उप-राष्ट्रपती
 - (ii) राज्यसभेचे अधिकार
 - (iii) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग
 - (iv) नगरपालिकेचे कार्ये
 - (v) माहिती अधिकार
 - (vi) राज्य सचिवालय.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2044

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PUBLIC ADMINISTRATION

CS-1 : Personnel Administration

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Importance of Personnel Administration.
- (2) Meaning of Civil Service
- (3) Types of Recruitment
- (4) Principles of Promotion
- (5) Administrative Accountability
- (6) Whitley Council.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Features of Civil Service
- (2) Importance of Recruitment
- (3) Needs of Retirement
- (4) Right to Strike.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Describe the methods of Recruitment.
- (2) Explain the new concept of personnel administration.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Meaning of Personnel Administration
- (2) Functions of Civil Service
- (3) Objective of Training
- (4) Benefits of Retirement
- (5) Discipline
- (6) Administrative Tribunal.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) सेवक प्रशासनाचे महत्त्व
- (2) सनदी सेवेचा अर्थ
- (3) भरतीचे प्रकार
- (4) बढतीचे तत्व
- (5) प्रशासकीय उत्तरदायित्व
- (6) व्हीटले कौन्सिल.

2. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) सनदी सेवेची वैशिष्ट्ये
- (2) भरतीचे महत्त्व
- (3) निवृत्तीची आवश्यकता
- (4) संपकरण्याचा अधिकार.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) भरतीच्या पद्धती स्पष्ट करा.
 - (2) सेवक प्रशासनातील नविन संकल्पना सांगा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) सेवक प्रशासनाचे अर्थ
 - (2) सनदी सेवेचे कार्ये
 - (3) प्रशिक्षणाचा उद्देश
 - (4) निवृत्तीचे फायदे
 - (5) शिस्त
 - (6) प्रशासकीय न्यायधिकरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2045

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PUBLIC ADMINISTRATION

S-2 : Local Self Government of Maharashtra

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Meaning of Local Self Government

(ii) Importance of Gram Sabha

(iii) President of Panchayat Samiti

(iv) Financial sources of Municipal Corporation

(v) Mahatma Gandhi Tanta Mukti Abhiyan

(vi) Corruption in Local Self Government.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Importance of Local Self Government

(ii) Functions of B.D.O

(iii) Balwantrai Mehta Committee

(iv) 74th Constitutional Amendment.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) Explain composition, power and functions of Zilla Parishad.
 - (ii) Explain the composition, power and functions of Cantonment Board.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (i) Functions of Sarpanch
 - (ii) Mayor
 - (iii) Chief Officer of Municipal Council
 - (iv) Sant Gadagebaba Gram Swachata Abhiyan
 - (v) Political Interference
 - (vi) Financial Problem.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (i) स्थानिक स्वशासनाचा अर्थ
 - (ii) ग्रामसभेचे महत्व
 - (iii) पंचायत समितीचा सभापती
 - (iv) महात्मा गांधी तंटामुक्ती अभियान
 - (v) महानगरपालिकेच्या उत्पन्नाची साधने
 - (vi) स्थानिक स्वशासनातील भ्रष्टाचार.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) स्थानिक स्वशासनाचे महत्व
 - (ii) गटविकास अधिकाऱ्यांची कामे
 - (iii) बलवंतराय मेहता समिती
 - (iv) 74वी घटना दुरुस्ती.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) जिल्हा परिषद रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
 - (ii) छावणी मंडळाची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) सरपंचाचे कार्ये
 - (ii) महापौर
 - (iii) नगरपालिकेचा मुख्याधिकारी
 - (iv) संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियान
 - (v) राजकीय हस्तक्षेप
 - (vi) आर्थिक समस्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2046

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PSYCHOLOGY

Paper-II (General)

(Social Psychology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Explain the levels of aggression.

(ii) Describe the related fields of social psychology.

(iii) Explain the concept of 'Self'.

(iv) Explain the components of attitudes.

(v) What is the social rejection ?

(vi) What is the pro-social behaviour ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

(i) Explain the close relationship.

(ii) Describe the characteristics of leadership.

(iii) Explain the theories in social psychology.

(iv) Explain the causes of prejudice.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]
- (i) Define aggression. Explain the causes and theories of aggression.
 - (ii) Define communication. Describe the process of communication.
4. Write short notes in **50** words each (any *four*) : [20]
- (i) Impression management
 - (ii) Commitment to social responsible behaviour
 - (iii) Co-operation Vs. Competition
 - (iv) Gender
 - (v) Group
 - (vi) Internal determinants of attraction.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (i) आक्रमकतेचे स्तर विशद करा.
 - (ii) सामाजिक मानसशास्त्राची संबंधित क्षेत्रांचे वर्णन करा.
 - (iii) स्व' संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (iv) अभिवृत्तीचे घटक स्पष्ट करा.
 - (v) सामाजिक अस्विकार/त्यजन म्हणजे काय ?
 - (vi) समाजभिमुख वर्तन म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) घनिष्ठ नातेसंबंध स्पष्ट करा.
 - (ii) नेतृत्वाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (iii) सामाजिक मानसशास्त्राचे सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (iv) पूर्वग्रहाची कारणे विशद करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) आक्रमकतेची व्याख्या लिहा. आक्रमकतेची कारणे व सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (ii) संप्रेषणाची व्याख्या लिहा. संप्रेषण प्रक्रिया स्पष्ट करा.
4. प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (i) प्रभावी व्यवस्थापन
 - (ii) समाजभिमुख कृतीची वचनबद्धता
 - (iii) सहकार्य विरुद्ध स्पर्धा
 - (iv) लिंग
 - (v) समूह
 - (vi) आकर्षणाची अंतर्गत नियामके.

Total No. of Questions—4+4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—12

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2047

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PSYCHOLOGY

S-1 : Abnormal Psychology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the Schizoaffective disorder.
- (2) What is Depression ?
- (3) State Generalized Anxiety disorder.
- (4) What is Narcolepsy ?
- (5) What is Sexual dysfunctions ?
- (6) State the characteristics of personality disorders.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe the etiological factors of Schizophrenia.
- (2) Explain the various symptoms of obsessive-compulsive disorders.
- (3) Illustrate various types of eating disorders.
- (4) Explain the types and causes of Intellectual disabilities.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following question in **400** words : [20]
- (1) Define Abnormal behaviour. Discuss different perspectives of psychopathology.
 - (2) What is Dissociative disorder ? Explain the types of dissociative disorders.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Delusional disorder
 - (2) Bipolar disorder
 - (3) Acute stress
 - (4) Delirium
 - (5) Autism
 - (6) Schizotypal Personality Disorder.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) छिन्नभावात्मक मनोविक्षिप्ती सांगा.
 - (2) अवसाद म्हणजे काय ?
 - (3) सामान्य चिंता विकृती सांगा.
 - (4) निद्राग्लानी म्हणजे काय ?
 - (5) लैंगिक अपकार्य दोष म्हणजे काय ?
 - (6) व्यक्तिमत्व विकृतीची वैशिष्ट्ये सांगा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) छिन्नमनस्कता विकृतीच्या कारण-घटकांचे वर्णन करा.
 - (2) विचारकृती अनिवार्यता विकृतीची विविध लक्षणे स्पष्ट करा.
 - (3) खाण्याच्या संदर्भातील विकृतीचे विविध प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - (4) बौद्धिक अक्षमतेचे प्रकार आणि कारणे स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (1) मनोविकृत वर्तनाची व्याख्या लिहा. मनोविकृतीविषयक विविध दृष्टीकोनांची चर्चा करा.
 - (2) वियोजनात्मक विकृती म्हणजे काय ? वियोजनात्मक विकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) संभ्रान्ती विकृती
 - (2) द्विध्रुविय विकृती
 - (3) तीव्र तणाव
 - (4) भ्रमिष्टपणा
 - (5) स्वमग्नता
 - (6) छिन्नमनस्कता सदृश व्यक्तिमत्व विकृती.

[5101]-2047

S-1 : Psychology of Adjustment

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) What is Marital Adjustment ?
- (2) State the problems with female role.
- (3) What is Job Stress ?
- (4) State the nature of health psychology.
- (5) What are the emotional responses to stress ?
- (6) What is Coping ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the marital adjustment across the family life cycle.
- (2) Discuss the biological and environmental origins of gender differences.
- (3) Explain the models of illness.
- (4) What is Stress ? Discuss various types of stress.

3. Answer any *one* of the following question in **400** words : [20]

- (1) What is Psychology of Adjustment ? Explain psychodynamic perspective for adjustment.
- (2) Illustrate various personality disorders.

4. Write short notes on (any four) :

[20]

- (1) Co-habitation
- (2) Gender Stereotypes
- (3) Sexual Harassment
- (4) Mind-Body connection
- (5) Burn out
- (6) Blaming Yourself.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) वैवाहिक समायोजन म्हणजे काय ?
- (2) स्त्री भूमिकांबाबतच्या समस्या सांगा.
- (3) कार्य-ताण म्हणजे काय ?
- (4) आरोग्य मानसशास्त्राचे स्वरूप सांगा.
- (5) ताणाच्या भावनिक प्रतिक्रिया कोण-कोणत्या आहेत ?
- (6) प्रतियोजन म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (1) कौटुंबिक जीवनचक्रातील वैवाहिक समायोजन स्पष्ट करा.
- (2) लिंगभेदविषयक जैविक आणि पर्यावरणात्मक उद्गमकांची चर्चा करा.
- (3) आरोग्यविषयक प्रारूपे स्पष्ट करा.
- (4) ताण म्हणजे काय ? ताणाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (1) समायोजन मानसशास्त्र म्हणजे काय ? समायोजनासाठी मनोगतिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- (2) व्यक्तिमत्व विकृतीचे विविध प्रकार सोदाहरण सांगा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) सहजीवन
- (2) लिंग स्थिरभाव
- (3) लैंगिक छल
- (4) मन-शरीर संबंध
- (5) बर्नआऊट
- (6) स्वदोषारोपण.

[5101]-2047

S-1 : Abnormal Psychology

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) What are the symptoms of Schizophrenia ?
- (2) State Bipolar disorders.
- (3) How psychotherapy is needful for today ?
- (4) State the professionals in Psychotherapy.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Brief Psychotic Disorder
- (2) Obsessive-Compulsive Disorder
- (3) Antisocial Personality Disorder
- (4) Success in Psychotherapy
- (5) Modelling
- (6) Yoga Therapy.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the subtypes of Schizophrenia.
- (2) What is Phobia ? Illustrate different kinds of Phobia.
- (3) Discuss in detail about Dissociative disorder.
- (4) Describe the systematic desensitization therapy.
- (5) Discuss in detail on Transactional Analysis (TA).

4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]
- (1) What is abnormal behaviour ? As per DSM-IV classification, what are the major diagnostic categories of abnormal behaviour ?
- (2) Illustrate Rational Emotive Behaviour Therapy (REBT).

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) छिन्नमनस्कतेची लक्षणे कोण-कोणती आहेत ?
- (2) द्विध्रुविय विकृती सांगा.
- (3) सद्यपरिस्थितीमध्ये मानसोपचार कसा आवश्यक आहे ?
- (4) मानसोपचारातील व्यावसायिक सांगा.
2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) अल्पकालीन मनोविक्षीप्ती
- (2) विचार-कृती अनिवार्यता विकृती
- (3) समाजविरोधी व्यक्तिमत्त्व विकृती
- (4) मानसोपचारातील यश
- (5) प्रतिरूप अनुसरण
- (6) योग उपचार.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) छिन्नमनस्कतेचे उपप्रकार स्पष्ट करा.
- (2) दुर्भित्ती म्हणजे काय ? दुर्भित्तीचे विविध प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (3) वियोजनात्मक विकृतींविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- (4) पद्धतशीर अवेदनशीलन उपचार पद्धतीचे वर्णन करा.
- (5) आंतरक्रिया विश्लेषणावर सविस्तर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) मनोविकृत वर्तन म्हणजे काय ? डी.एस.एम.-IV वर्गीकरण प्रणालीनुसार मनोविकृत वर्तनाच्या प्रमुख निदानात्मक श्रेण्या कोण-कोणत्या आहेत ?
- (2) तर्कसंगत भावनिक वर्तन उपचारपद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.

[5101]-2047

S-1 : Psychology of Adjustment

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the concept of financial difficulties.
- (2) State catatonic schizophrenia disorder.
- (3) What is health psychology ?
- (4) Explain the concept of coping behaviour.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Bandura's behavioural perspectives
- (2) Work-holism
- (3) Anxiety disorder
- (4) Placebo Treatment
- (5) Frustration
- (6) Smoking.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (1) What is Divorce ? Discuss in detail the effects of divorce.
- (2) Describe the models of career choice and development.
- (3) Discuss on DSM-IV classification of abnormal behaviour.
- (4) Discuss stress. Explain the nature of stress.
- (5) Describe various eating disorders.

4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]

(1) What is Happiness ? Explain the roots of happiness.

(2) What is coping ? Discuss the patterns of common coping.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(1) आर्थिक समस्या संकल्पना स्पष्ट करा.

(2) कष्टवत स्नायु जडताजन्य छिन्नमनस्कता सांगा.

(3) आरोग्य मानसशास्त्र म्हणजे काय ?

(4) प्रतियोजन वर्तन संकल्पना स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(1) बांडूरा यांचा वर्तनवादी दृष्टीकोन

(2) कार्य-आसक्ती

(3) चिंता विकृती

(4) प्लेसीबो उपचार

(5) वैफल्य

(6) धुम्रपान.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) घटस्फोट म्हणजे काय ? घटस्फोटाच्या परिणामांची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) कारकीर्द निवड व विकासाबाबतच्या प्रारूपांचे वर्णन करा.
- (3) मनोविकृत वर्तनाबाबतच्या डी.एस.एम.-IV वर्गीकरणावर चर्चा करा.
- (4) ताणाची व्याख्या द्या. ताणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (5) खाण्याशी संबंधित विविध विकृतींचे वर्णन करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) आनंद म्हणजे काय ? आनंदाचे मूलाधार स्पष्ट करा.
- (2) प्रतियोजन म्हणजे काय ? सामान्य प्रतियोजन संघातांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2048

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PSYCHOLOGY

(S-II : Developmental Psychology)

Special Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) What are the hazards in pre-natal stage ?
- (2) Describe the friendship relationship in early childhood.
- (3) Describe the auditory impairments in middle childhood.
- (4) State the psychological problems in late adulthood.
- (5) Explain Stenberg's triangular theory of love.
- (6) Describe cognitive development in middle adulthood.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain in detail the problems of school going children.

P.T.O.

- (2) Explain the Ginzberg's career choice theory.
- (3) What are the birth complications ?
- (4) Describe the daily life of late adulthood.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Describe in detail the physical development in infancy.
- (2) Describe the family relationship in adolescence.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Post-natal adjustment
- (2) Health and illness in early childhood
- (3) Social development in early childhood
- (4) Leisure time
- (5) Unemployment
- (6) Adjustment to retirement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) जन्मपूर्व अवस्थेतील धोके कोणते ?
- (2) पूर्व बाल्यावस्थेतील मैत्रीचे संबंध वर्णन करा.
- (3) मध्य बाल्यावस्थेतील श्रवण न्हासाचे वर्णन करा.
- (4) वृद्धावस्थेतील मानसिक समस्या सांगा.
- (5) स्टनबर्ग यांचा प्रेमाचा त्रिमीती सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (6) मध्य प्रौढावस्थेतील बोधनिक विकासाचे वर्णन करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) शाळेत जाणाऱ्या मुलांच्या समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) गिंझबर्ग यांचा व्यवसाय निवड सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (3) जन्माच्या वेळी येणाऱ्या अडचणी कोणत्या ?
- (4) वृद्धांच्या दैनंदिन जीवनाचे वर्णन करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]

- (1) शैशवावस्थेतील शारीरिक विकासाचे सविस्तर वर्णन करा.
- (2) किशोरावस्थेतील कौटुंबिक संबंधाचे वर्णन करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) जन्मोत्तर समायोजन
- (2) पूर्व बाल्यावस्थेतील आरोग्य आणि आजार
- (3) पूर्व बाल्यावस्थेतील सामाजिक विकास
- (4) फावला वेळ
- (5) बेकारी
- (6) सेवानिवृत्तीशी समायोजन.

[5101]-2048

(S-2 : Positive Psychology)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each. (any *four*) : [20]

- (1) Explain negative and positive effects of trauma.
- (2) Describe successful aging.
- (3) Explain benefits of marriage.
- (4) Describe why are materialists unhappy.
- (5) Explain the matching hypothesis concept
- (6) Explain the interconnection of the 'Good' and 'Bad'.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain *two* traditions of happiness.
- (2) Describe gender differences in emotional experiences.

(3) Explain Fredrikson's Broaden and Build theory of positive emotions.

(4) Describe relationship between mindfulness and well-being.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

(1) Define positive psychology. Describe various fields related to positive psychology.

(2) Explain in detail CVS-classification system of human virtues.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

(1) Need fulfilment and self-determination theory.

(2) Subjective well-being

(3) Positive emotions and flow-experiences.

(4) Sources of resilience in childhood.

(5) Religion and happiness

(6) Terror management theory.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) आघातजन्य घटनांचे नकारात्मक व सकारात्मक परिणाम स्पष्ट करा.
- (2) यशस्वी वृद्धावस्था वर्णन करा.
- (3) विवाहाचे फायदे स्पष्ट करा
- (4) भौतिकवादी दुःखी का असतात ? वर्णन करा.
- (5) अनुरूप सिद्धांत संकल्पना स्पष्ट करा.
- (6) 'चांगल्या' 'वाईटातील' आंतरसंबंध स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) आनंदीवृत्तीच्या दोन परंपरा स्पष्ट करा.
- (2) लिंगभेद आणि भावनिक अनुभव वर्णन करा.
- (3) फ्रेडरिकसनची सकारात्मक भावनांची ब्रॉडन अँड बील्ड उपपत्ती स्पष्ट करा.
- (4) मनसजगता आणि आनंदीवृत्ती संबंध वर्णन करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]

- (1) सकारात्मक मानसशास्त्राची व्याख्या द्या. सकारात्मक मानसशास्त्राशी संबंधित क्षेत्रांचे वर्णन करा.
- (2) मानवी सद्गुणांची सी. व्ही. एस. वर्गीकरण प्रणाली सविस्तर स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) गरजपूर्ती आणि स्व-निर्धारण/आत्म-निर्धारण उपपत्ती
- (2) व्यक्तिनिष्ठ खुशाली
- (3) अनुभव ओघ आणि सकारात्मक भावना
- (4) बाल्यावस्थेतील स्थितीस्थापकत्वाची उगमस्थाने
- (5) धर्म आणि आनंदीवृत्ती
- (6) दहशत व्यवस्थापन उपपत्ती.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2049

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

GANDHIAN THOUGHT

**(G-2 : Gandhiji's Social, Educational, Political and
Economical Thought)**

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]
 - (i) Explain, what is social reconstruction.
 - (ii) Explain Gandhiji's concept of right and duties.
 - (iii) Explain Gandhiji's views on woman education.
 - (iv) Explain Gandhiji's views about satyagraha.
 - (v) Explain in short the concept of man according to Ruskin.
 - (vi) Explain briefly Gandhiji's concept of spiritualization of politics.
2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]
 - (i) Explain briefly Gandhiji's views on role and status of women in Indian society.
 - (ii) Explain Gandhiji's critique of communalism.
 - (iii) Explain the significance of Gandhiji's idea of Ramrajya.
 - (iv) State and evaluate traditional idea of Ashrama in the context of Gandhiji's idea of Ashrama.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (i) Explain Gandhiji's idea of 'Dignity of Labour'.
 - (ii) Explain and discuss the importance of eighteen point constructive programme of social change.
4. Write short notes on any *four* of the following : [20]
- (i) Removal of untouchability
 - (ii) Concept of society, according to Thoreau
 - (iii) Village Swarajya
 - (iv) Tribhashasutra
 - (v) Gandhiji's criticism on Totalitarianism
 - (vi) Ramrajya.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) सामाजिक पुनर्रचना म्हणजे काय ?
 - (ii) गांधीजींचा हक्क व कर्तव्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (iii) स्त्री-शिक्षणासंबंधीचा गांधीजींचा दृष्टीकोण स्पष्ट करा.
 - (iv) गांधीजींचा सत्याग्रहासंबंधाचा दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
 - (v) रस्किनची व्यक्तिसंकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - (vi) गांधीजींची राजकीय अध्यात्मिकीकरण ही संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) गांधीजींच्या दृष्टीकोणातून भारतीय समाजातील स्त्रीयांची भुमिका व दर्जा थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (ii) गांधीजींची साम्यवादावरील टीका स्पष्ट करा.
- (iii) गांधीजींच्या रामराज्य या संकल्पनेचे महत्व विशद करा.
- (iv) पारंपारीक आश्रमसंकल्पना गांधीजींच्या आश्रमसंकल्पनेच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) गांधीजींची 'श्रमप्रतिष्ठेची' संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- (ii) सामाजिक परीवर्तनासंबंधीची अठरा कलमी विधायक कार्यक्रम स्पष्ट करून त्याचे महत्व विशद करा.
4. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) अस्पृश्यता निर्मूलन
- (ii) थोरोच्या मते, समाजसंकल्पना
- (iii) ग्रामस्वराज्य
- (iv) त्रिभाषासुत्र
- (v) गांधीजींची विकेंद्रीकरणावरील टीका
- (vi) रामराज्य.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2050

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

YOGVIDYA

General Paper-II

(Yogachi Sarvangin Baithak)

(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *one* from the following in **50** words : [5]

(i) Importance of Jalneti.

(ii) The importance of 'Pranav Omkar' in the process of concentration.

2. Write short notes on any *two* of the following : [10]

(i) Kapalbhathi

(ii) Halasana

(iii) Vikshepsahabhava

(iv) Chittaprasadhana.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words each : [15]

- (i) Explain the role of Yoga science in mental health.
- (ii) Discuss how to develop personality through Yoga Science.
- (iii) What is the importance of Yogsadhana in learning process.

4. Attempt any *one* question in detail : [10]

- (i) What is the importance of Swami Swatma Ram's Hattapradipika.
- (ii) What is Nastik Darshan ? Explain Charvak Darshan in detail.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : दोन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे प्रत्येकी 50 शब्दात स्पष्टीकरण द्या : [5]

- (i) जलनेतीचे महत्व सांगा.
- (ii) एकाग्रता प्रक्रियेत प्रणव उँकाराचे महत्व सांगा.

2. थोडक्यात टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]

- (i) कपालभाती
- (ii) हलासन
- (iii) विश्लेषसहभूव
- (iv) चित्तप्रसाधन.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे 200 ते 250 शब्दात उत्तर द्या : [15]

(i) मानसिक आरोग्य आणि योगशास्त्र भूमिका स्पष्ट करा.

(ii) योगशास्त्राद्वारे भक्तिमत्वाचा विकास कसा होतो ? चर्चा करा.

(iii) शैक्षणिक प्रक्रियेत योग साधनेचे महत्व विशद करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]

(i) स्वामी स्वात्मा रामकृत हठयोगप्रदिपीकेचे महत्व सांगा.

(ii) नास्तिक दर्शन म्हणजे काय ? चार्वाक दर्शन सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2051

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

HISTORY

General Paper II

(History of Civilization : Indian Culture)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the features of Indian Culture
- (2) Dravidian Culture
- (3) Ancient Indian Mathematics
- (4) Sanskrit Literature
- (5) Muslim Paintings
- (6) Brahmo Samaj.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the Jain Philosophy and Teaching.
- (2) Explain the Samrat Ashoka's contribution to Indian Culture.
- (3) Describe the Hindu and Buddhist Sculpture and Caves Architecture.
- (4) Write about Bhakti movement.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
- (1) Explain the Buddhist Philosophy and Teaching.
 - (2) Write about Hindu and Muslim Architecture in India.
4. Write short notes in **50** words each (any *four*) : [20]
- (1) Geographical Features of India
 - (2) Neolithic Culture
 - (3) Hinduism
 - (4) Prakrit Literature
 - (5) Vaishnav Cult
 - (6) Arya Samaj.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (1) भारतीय संस्कृतीची वैशिष्ट्ये सांगा
 - (2) द्रविड संस्कृती
 - (3) प्राचीन भारतीय गणितशास्त्र
 - (4) संस्कृत साहित्य
 - (5) मुस्लीम चित्रकला
 - (6) ब्राह्मो समाज.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) जैन धर्म तत्वज्ञान व शिकवण स्पष्ट करा.
 - (2) सम्राट अशोकाचे भारतीय संस्कृतीतील योगदान स्पष्ट करा.
 - (3) हिंदू व बौद्ध शिल्पकला व लेणी स्थापत्याची माहिती द्या.
 - (4) भक्ती चळवळीची माहिती लिहा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) बौद्ध धर्म तत्वज्ञान व शिकवण स्पष्ट करा.
 - (2) भारतातील हिंदू व मुस्लीम स्थापत्यकलेली माहिती लिहा.
4. खालीलपैकी प्रत्येकी 50 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) भारताची भौगोलिक वैशिष्ट्ये
 - (2) नवे अश्मयुग संस्कृती
 - (3) हिंदू धर्म तत्वज्ञान
 - (4) प्राकृत साहित्य
 - (5) वैष्णव संप्रदाय
 - (6) आर्य समाज.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2052

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

HOME ECONOMICS

G-2 : Sociology of Indian Family

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the importance of sociology.
- (2) Explain the structure of Indian family.
- (3) Explain the basic development of human race.
- (4) Explain the evolution of marriage in India.
- (5) Explain the role of government in child welfare.
- (6) Explain the types of marriages in India.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the merits and demerits of Nuclear Family System.
- (2) Explain the functions of family.
- (3) Explain the causes and effects of family disorganisation.
- (4) Explain the role of government in women welfare.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the merits and demerits of joint family system.
- (2) Explain the causes and effects of family disintegration in rural and urban sector in India.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Relation between sociology and Indian Family
- (2) Human Race
- (3) Socialisation of Child
- (4) Family organisation
- (5) Social legislation about marriage
- (6) Voluntary Agencies.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) समाजशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) भारतीय कुटुंबाची रचना स्पष्ट करा.
- (3) मानवी वंशाच्या मूलभूत विकासाचे स्पष्टीकरण करा.
- (4) भारतातील विवाहाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
- (5) बाल कल्याणातील शासनाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (6) भारतातील विवाहाचे प्रकार स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) अणुकुटुंब पद्धतीचे गुण आणि दोष स्पष्ट करा.
 - (2) कुटुंबाची कार्ये स्पष्ट करा.
 - (3) भारतातील कुटुंब विस्थापनाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
 - (4) स्त्रिकल्याणातील शासनाची भूमिका स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तर 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) संयुक्त कुटुंब पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
 - (2) भारतातील ग्रामीण आणि शहरी भागातील कुटुंब विघटनाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) समाजशास्त्र आणि भारतीय कुटुंब यातील संबंध
 - (2) मानवी वंश
 - (3) बालकाचे सामाजिकीकरण
 - (4) कुटुंब संघटन
 - (5) विवाहविषयक सामाजिक विधेयक
 - (6) ऐच्छिक संघटना.

Total No. of Questions—4+4+4]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2053

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G-2 (A) : Military Geography

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the concept of Military Geography.
- (2) Explain the characteristics of desert.
- (3) State the importance of National Power.
- (4) State the meaning of strategy.
- (5) Explain the uses of oil.
- (6) State the concept of Logistics.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) State the geo-strategic position and importance of Andaman and Nicobar Island.
- (2) Explain in detail the principles of Logistics.
- (3) State the scope and uses of Geo-strategy.
- (4) Explain the impact of Geography on Land Warfare.

P.T.O.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
- (1) Describe the characteristics and logistics problems in plain warfare.
 - (2) Explain in detail the geo-strategic importance of oil in west Asia.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Concept of Geo-strategy
 - (2) Grand Strategy
 - (3) Natural Gas
 - (4) Importance of Military Geography
 - (5) Geo-Strategic importance of Jammu and Kashmir
 - (6) Problems of Jungle Warfare.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) लष्करी भूगोलाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (2) वालुकामय प्रदेशाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (3) राष्ट्रीय शक्तीचे महत्व सांगा.
 - (4) युद्धनितिचा अर्थ सांगा.
 - (5) तेलाचे उपयोग स्पष्ट करा.
 - (6) पुरवठा व्यवस्थेची संकल्पना सांगा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) अंदमान आणि निकोबार बेटांचे भू-सामरिक स्थान आणि महत्व सांगा.
 - (2) पुरवठा व्यवस्थेची तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (3) भू-युद्धनितीची व्याप्ती आणि उपयोग सांगा.
 - (4) भू-युद्धपद्धतीवर भूगोलाचा पडणारा प्रभाव स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) मैदानी प्रदेशातील युद्धधारणेची वैशिष्ट्ये आणि पुरवठ्याच्या समस्या विशद करा.
 - (2) पश्चिम आशियातील तेलाचे भूसामरिक महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) भू-युद्धनितीची संकल्पना
 - (2) विशाल युद्धनिती
 - (3) नैसर्गिक गॅस
 - (4) लष्करी भूगोलाचे महत्व
 - (5) जम्मू आणि काश्मिरचे भू-सामरिक महत्व
 - (6) जंगल युद्धधारणेच्या समस्या.

[5101]-2053

D.S. G-2 (B) : Geopolitics

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the Unified field theory.
- (2) Explain the importance of political geography.
- (3) State the types of natural boundaries.
- (4) What is Buffer State ?
- (5) State the importance of peacetime geopolitics.
- (6) What are the methods of calculating maritime boundaries.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) What is Land-locked state ? What are the problems of Land-locked State ?
- (2) Describe the geographical factors affecting war.
- (3) Explain in basic elements of Nation.
- (4) Explain the 'Heartland Theory'.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (1) Describe the sea power theory of Admiral A.T. Mahan.
- (2) Explain the concept of Territorial water and its functions.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) State
- (2) Karl Houshoffer
- (3) Maritime boundaries
- (4) Concept of Territorial Water
- (5) Functions of boundaries
- (6) Exclusive Economic Zone.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) एकरूप क्षेत्र सिद्धांत सांगा.
- (2) राजकीय भूगोलाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (3) नैसर्गिक सीमांचे प्रकार सांगा.
- (4) आघात शोषक राष्ट्र म्हणजे काय ?
- (5) शांतताकालीन भूराजनीतीचे महत्व सांगा.
- (6) सागरी सीमा मोजण्याच्या पद्धती कोणत्या ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) भूवेष्टित राष्ट्र म्हणजे काय ? भूवेष्टित राष्ट्रांच्या समस्या कोणत्या ?

- (2) युद्धावर परिणाम करणाऱ्या भौगोलिक घटकांचे वर्णन करा.
- (3) राष्ट्राचे मूलभूत घटक स्पष्ट करा.
- (4) मर्मभूमी सिद्धांत स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) अँडमिरल ए.टी. महान यांच्या सागरी सत्तेच्या सिद्धांताचे वर्णन करा.
- (2) प्रादेशिक जलाशयाची संकल्पना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) राज्य
- (2) कार्ल हौशोफर
- (3) सागरी सीमा
- (4) प्रादेशिक जलाशयाची संकल्पना
- (5) सीमांची कार्ये
- (6) आर्थिक निबंध क्षेत्र.

[5101]-2053

D.S. G-2 (C) : Industrial Security

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the meaning and concept of Industrial Security.
- (2) What is Power of Arrest ?
- (3) How does investigation take place ?
- (4) State the role of control room.
- (5) What are the duties of security department ?
- (6) How do we get warning of fire break ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the scope of Industrial security.
- (2) Describe in brief industrial espionage.
- (3) State duties of security inspector.
- (4) What is Fire ? Explain the classification of fire.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the security planning and its implementation.
- (2) Describe in brief various types of first aid.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Indian Penal Code
- (2) First Information Report
- (3) Bomb Threat
- (4) Intelligence
- (5) Main Gate
- (6) Fire Wing.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) औद्योगिक सुरक्षेचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) अटक करण्याचा किंवा पकडण्याचा अधिकार म्हणजे काय ?
- (3) चौकशी कशी केली जाते ?
- (4) नियंत्रण कक्षाची भूमिका सांगा.
- (5) सुरक्षा विभागाची कर्तव्ये कोणती ?
- (6) आगीची सूचनाकशी मिळते ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) औद्योगिक सुरक्षेची व्याप्ती स्पष्ट करा.

- (2) औद्योगिक हेरगिरी थोडक्यात विशद करा.
- (3) सुरक्षा निरीक्षकाची कर्तव्ये सांगा.
- (4) आग म्हणजे काय ? आगीचे वर्गीकरण करा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) औद्योगिक सुरक्षेचे नियोजन व अंमलबजावणी स्पष्ट करा.
- (2) प्रथमोपचाराच्या विविध प्रकारांचे थोडक्यात वर्णन करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) भारतीय दंड संहिता
- (2) पहिली खबर
- (3) बॉम्बची धमकी
- (4) गोपनीय विभाग/सुरक्षा
- (5) मुख्य प्रवेश द्वार
- (6) अग्निक्षमण विभाग.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2054

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S-1 (A) : Indian Military System After Independence

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) What is cease fire line ?
- (2) Describe the role of Indian Navy in 1971 war.
- (3) What is International Border ?
- (4) Explain the reforms for Indian Forces.
- (5) State the Pakistan's objective of Kargil Conflict.
- (6) What is LOC ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the performance of Indian Armed Forces in 1947 war.
- (2) State the border problem between India-China.
- (3) Write the significance of Simla Agreement.
- (4) Describe the development of missile and explain its delivery system.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words each : [20]

- (1) Discuss 'Defence Policy of India since 2005'.
- (2) Explain 'India's Nuclear Capability'.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Rann of Kutch
- (2) Indian Air Force
- (3) Operation Safed Sagar
- (4) McMahon Line
- (5) Indian Economic Power
- (6) Issue of Jammu & Kashmir.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) युद्धबंदी रेषा म्हणजे काय ?
- (2) 1971च्या युद्धातील भारतीय नौसेनेची भूमिका विशद करा.
- (3) आंतरराष्ट्रीय सीमा म्हणजे काय ?
- (4) भारतीय सैन्याची पूर्नरचना स्पष्ट करा.
- (5) कारगिल संघर्षातील पाकीस्तानची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- (6) एल.ओ.सी. म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) 1947च्या युद्धातील भारतीय सशस्त्र दलाची कामगिरी स्पष्ट करा.
- (2) भारत-चीनमधील सीमा समस्या सांगा.
- (3) सिमला कराराचे महत्व लिहा.
- (4) क्षेपणास्त्रांचा विकास सांगून त्यांची उड्डाण पद्धती स्पष्ट करा.

3. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) 2005 पासूनचे भारतीय संरक्षण धोरणाची चर्चा करा.
(2) भारताची आण्विक क्षमता स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) कच्छचे रण
(2) भारतीय हवाईदल
(3) ऑपरेशन सफेद सागर
(4) मॅकमोहन रेषा
(5) भारतीय आर्थिक क्षमता
(6) जम्मू-काश्मीरचा प्रश्न.

[5101]-2054

D.S. S-1 (B) : Maratha Military System

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the types of Cavalry.
- (2) State the role of Rajaram in the war of Maratha independence.
- (3) Describe the economic background of Maharashtra before Shivaji.
- (4) State the causes of first Anglo-Maratha War.
- (5) Explain the articles of treaty of Purandar.
- (6) Why did Shivaji adopt Guerrilla tactics ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the role of Dadoji Kondadev in making Shivaji.
- (2) What are the objectives of Karnataka Campaign ?
- (3) Explain the military qualities of Bajirao-I.
- (4) State the causes of downfall of Maratha Power.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the geographical, social background of Maharashtra before Shivaji.
- (2) Explain the Military leadership of Sambhaji.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Strategic importance of Jawali
- (2) Jijabai
- (3) Mirza Raje Jai Singh
- (4) Dhanaji
- (5) Nanasaheb Peshwa
- (6) Kanhoji Angre.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) घोडदलाचे प्रकार सांगा.
- (2) राजारामांची मराठ्यांच्या स्वातंत्र्य युद्धातील भूमिका सांगा.
- (3) शिवपूर्वकालीन महाराष्ट्राच्या आर्थिक पार्श्वभूमीचे वर्णन करा.
- (4) पहिल्या इंग्रज-मराठा युद्धाची कारणे सांगा.
- (5) पुरंदरच्या तहाची कलमे स्पष्ट करा.
- (6) शिवाजी महाराजांनी गनिमी डावपेचाचा वापर का केला ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) शिवाजी महाराजांच्या जडणघडणीत दादोजी कोंडदेव यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) कर्नाटक मोहीमेची उद्दिष्टे कोणती ?
- (3) पहिल्या बाजीरावांचे लष्करी गुण स्पष्ट करा.
- (4) मराठी सत्तेच्या पतनाची कारणे सांगा.

3. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (1) शिवपूर्वकालीन महाराष्ट्राची भौगोलिक व सामाजिक परिस्थिती स्पष्ट करा.
 - (2) संभाजी महाराजांचे लष्करी नेतृत्व स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) जावळीचे सामरिक महत्व
 - (2) जिजाबाई
 - (3) मिर्झा राजे जयसिंग
 - (4) धनाजी
 - (5) नानासाहेब पेशवा
 - (6) कान्होजी आंग्रे.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2055

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S-2 (A) International Relations)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Explain the decision-making theory.
- (2) Explain the concept of non-alignment.
- (3) State the concept of diplomacy.
- (4) Explain the objective of GATT.
- (5) Explain the concept of international relation
- (6) State the concept of Arms control.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Explain the United Nations' role of world peace.

P.T.O.

- (2) Describe the game theory.
- (3) Explain the importance of international relations.
- (4) Explain the objectives of international law.

3. Answer the following questions in **400** words each (any *one*) : [20]

- (1) Describe the nature and scope of cold war.
- (2) Explain the impact of new cold war on international relations.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Detente
- (2) NIEO
- (3) New world order
- (4) Brettenwoods system
- (5) Idealism
- (6) Disarmament

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) निर्णयग्राही सिद्धान्त स्पष्ट करा.
- (2) अलिप्ततेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) राजनयाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (4) गॅटची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- (5) आंतरराष्ट्रीय संबंधाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (6) शस्त्रास्त्रे नियंत्रणाची संकल्पना सांगा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) जागतिक शांततेतील संयुक्त राष्ट्रांची भूमिका स्पष्ट करा.
- (2) खेळ सिद्धांत विशद करा.
- (3) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (4) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

3. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]

- (1) शीतयुद्धाचे स्वरूप आणि व्याप्ती विशद करा.
- (2) नविन शीतयुद्धाचा आंतरराष्ट्रीय संबंधावरील परिणाम स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) देतान्त
- (2) एन.आय.ई.ओ.
- (3) नविन जागतिक व्यवस्था
- (4) ब्रिटनवूड व्यवस्था
- (5) आदर्शवाद
- (6) निःशस्त्रीकरण.

[5101]-2055

D.S. S-2 (B) International Security

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the concept of Detente.
- (2) State the concept of cold war.
- (3) What are the types of balance of power ?
- (4) Explain the concept of terrorism.
- (5) State the problems of disarmament.
- (6) Explain the concept of non-alignment.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) State the functions of diplomats.
- (2) Explain the meaning and concept of Ethnic conflicts.
- (3) Describe the causes of terrorism.
- (4) Describe the problems of international security of post cold war.

3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]

- (1) What is cyber crime ? State the types of cyber crimes.
- (2) Describe the meaning and concept of national and international security.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (1) Natural resources
- (2) Meaning of arms control
- (3) Effects of ethnic conflicts
- (4) Diplomacy
- (5) Pollution
- (6) Problems of disarmament.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) तणाव शैथिल्याची संकल्पना सांगा
- (2) शीतयुद्धाची संकल्पना सांगा.
- (3) सत्ता संतुलनाचे प्रकार कोणते ?

- (4) दहशतवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (5) निःशस्त्रीकरणाची समस्या सांगा.
- (6) अलिप्ततेची संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) राजनयज्ञाची कार्ये सांगा.
- (2) वांशिक संघर्षाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) दहशतवादी कारणे विशद करा.
- (4) शीतयुद्धोत्तर काळातील आंतरराष्ट्रीय सुरक्षेच्या समस्या विशद करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तर 400 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) सायबर गुन्हे म्हणजे काय ? सायबर गुन्ह्यांचे प्रकार सांगा.
- (2) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय सुरक्षेचा अर्थ व संकल्पना विशद करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) नैसर्गिक साधनसंपत्ती
- (2) शस्त्र नियंत्रणाचा अर्थ
- (3) वांशिक संघर्षाचे परिणाम
- (4) राजनय
- (5) प्रदुषण
- (6) निःशस्त्रीकरणाचा अर्थ.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2056

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

SOCIAL WORK (G-II)

(1) Introduction : Fields of Social Work

(2) Population Education

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the social cultural factors affecting population growth. [16]

Or

Discuss the problems of rural children in India.

2. Explain medical and psychiatric social work as a field of professional social work practice. [16]

Or

Explain the effect of large size family on family life.

3. Write a detailed note on “Tribal Welfare”. [16]

Or

Explain the causes of poor standard of living in urban areas.

P.T.O.

4. "Unemployment is a social problem", discuss with examples. [16]

Or

Explain the importance of correctional welfare.

5. Write short notes on any *two* of the following : [16]

(i) Mortality

(ii) Concept of Population Education

(iii) Importance of Family Welfare

(iv) Welfare of the Aged.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

1. लोकसंख्या वाढीवरील सामाजिक व सांस्कृतिक घटकांचा परिणाम विशद करा. [16]

किंवा

भारतातील ग्रामीण मुलांच्या समस्या वर चर्चा करा.

2. वैद्यकीय व मानसोपचार समाजकार्य, व्यावसायिक समाज कार्यांचे एक क्षेत्र म्हणून स्पष्ट करा. [16]

किंवा

कुटुंब जीवनावर मोठ्या आकाराच्या कुटुंबाचा परिणाम स्पष्ट करा.

3. आदिवासी कल्याण यावर टिपण लिहा. [16]

किंवा

नागरी भागातील निकृष्ट रहाणीमानाच्या दर्जाची कारणे स्पष्ट करा.

4. “बेरोजगारी ही एक सामाजिक समस्या आहे,” उदाहरणासहित चर्चा करा. [16]

किंवा

सुधार कल्याणाचे महत्व स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही दोहोंवर टिप लिहा : [16]

(i) मृत्यूदर

(ii) लोकसंख्या शिक्षण

(iii) कुटुंब कल्याणाचे महत्व

(iv) वृद्धांचे कल्याण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2058

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

COMMERCE

General Paper II

(Business Accounting)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator is allowed.

1. Answer the following questions (any *five*) :

[10]

(i) Meaning of Real Account.

(ii) State any *two* objectives of Book-Keeping.

(iii) What is Trading Account ?

(iv) What is ledger ?

(v) Define the term 'Book-Keeping'.

(vi) What is capital ?

(vii) Who is a debtor ?

(viii) What is Time-Keeping ?

P.T.O.

2. Journalise the following Transactions Nov., 2016 : [20]

2016

Nov. 1	Balasaheb started business with cash	Rs. 1,00,000
" 3	Purchased Goods on Credit from 'X'	Rs. 20,000
" 5	Sold goods for cash to 'Y'	Rs. 10,000
" 7	Paid electricity charges	Rs. 5,000
" 9	Sold goods on credit to Shashi	Rs. 10,000
" 11	Received cash from Shashi	Rs. 5,000
" 13	Paid for salary to Ramesh	Rs. 4,000
" 15	Deposited money into Indian bank of	Rs. 10,000
" 17	Paid Rent	Rs. 2,000
" 19	Withdrew cash for personal use	Rs. 1,000.

Or

What is Journal ? Explain Rules of Journalising. [20]

3. (a) State in brief the methods of Time-Booking. [15]

Or

Enter the following transactions into a simple cash book of Laxman for the month Dec, 2016 :

2016

Dec. 1	Cash in hand	Rs. 20,000
" 4	Cash sales	Rs. 5,000
" 6	Purchased machinery for cash	Rs. 3,000
" 8	Paid salary Rs. 1,000 and wages	Rs. 500
" 10	Cash Purchases	Rs. 1,000

- ” 15 Paid Income Tax Rs. 1,000
- ” 25 Withdrew cash for personal use Rs. 500
- ” 30 Deposited into bank all cash in excess of Rs. 10,000.

(b) Explain meaning, form and necessity of Balance-sheet. [15]

Or

Prepare store ledger Account on the basis of Last-in First-out Method : [15]

2016

- Oct. 1 Purchased 1000 units @ Rs. 40 per unit
- ” 3 Purchased 200 units @ Rs. 30 per unit
- ” 6 Issued 500 units
- ” 8 Issued 100 units
- ” 19 Purchased 100 units @ Rs. 50 per unit
- ” 21 Issued 200 units
- ” 24 Received 300 units @ Rs. 30 per unit
- ” 30 Issued 100 units.

4. Write short notes on (any *four*) : [20]

- (a) Types of overheads
- (b) Causes of labour turnover
- (c) Profit and Loss Account
- (d) Limitations of financial accounting
- (e) Objectives of cost accounting
- (f) Cost-sheet.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2059

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

G2 : EDUCATION

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Write the answers of the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) Write importance of inclusive education.
 - (ii) Explain the concept of memory.
 - (iii) Explain the concept of problem solving method by Dewey.
 - (iv) Explain educational importance of environment.
 - (v) Write the benefits of insight learning method.
 - (vi) Write educational importance of retention.

2. Write the answers of the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (i) Explain the statement “School as a Social System”.
 - (ii) Explain the need of education for special needs students.
 - (iii) Explain the factors affecting on learning.
 - (iv) Explain Basic Education System.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (i) Explain the characteristics of physical, mental, social and emotional development at adolescence stage.
 - (ii) What is secondary education ? What are the problems in secondary education ? Suggest the remedial measures to overcome them.

P.T.O.

4. Write short notes in **50** words each (any *four*) : [20]
- (i) Concept of forgetting
 - (ii) Role of school in developing International Understanding
 - (iii) Laws of Heredity
 - (iv) Concept of Inclusive Education
 - (v) Characteristics of social development in later childhood stage
 - (vi) Thorndike's laws of learning.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दांत लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]
- (i) सर्वसमावेशक शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
 - (ii) स्मरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (iii) ड्युईची समस्या निराकरण पद्धतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (iv) परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
 - (v) मर्मदृष्टीमूलक अध्ययनाचे फायदे लिहा.
 - (vi) धारणेचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **200** शब्दांत लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]
- (i) “शाळा एक सामाजिक संस्था” हे विधान स्पष्ट करा.
 - (ii) विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठीच्या शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
 - (iii) अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 - (iv) मुलोद्योगी शिक्षण पद्धती स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- (i) कुमारावस्थेतील शारीरिक, मानसिक, सामाजिक व भावनिक वैशिष्टे सविस्तर स्पष्ट करा.
- (ii) माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय ? माध्यमिक शिक्षणातील समस्या कोणत्या ? त्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा.
4. प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (i) विस्मरणाची संकल्पना
- (ii) लोकशाही नागरिकत्वाच्या विकासात शाळेची भूमिका
- (iii) अनुवंशाचे नियम
- (iv) सर्वसमावेशक शिक्षणाची संकल्पना
- (v) किशोरावस्थेची सामाजिक विकासाची वैशिष्टे
- (vi) थॉर्नडाईकचे अध्ययनविषयक नियम.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2060

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

INDUSTRIAL MATHEMATICS

(FMG-2 : Operations Research and Optimization Techniques)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of logarithmic table and calculator is allowed.
 - (iv) Graph papers will be supplied on demand.

1. Attempt the following : [16]

(i) Write the dual of the following LPP :

$$\text{Max. : } Z = x_1 - x_2 + 4x_3$$

$$\text{Subject to : } 2x_1 + 3x_2 - x_3 \leq 4$$

$$4x_1 - 3x_2 \geq 5$$

$$x_2 + x_3 \geq 6$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

- (ii) Explain the term 'Redundant Constraint'.
- (iii) What is degeneracy in transportation problem ? How can it be resolved ?

P.T.O.

- (iv) What is the balanced assignment problem ? If assignment problem is not balanced, how to balance it ?
- (v) Write any *two* assumptions of game theory.
- (vi) Define :
- (a) Gradual failure
- (b) Sudden failure.
- (vii) Verify that the point (0, 0) is the stationary point of the function :

$$f(x_1, x_2) = 3x_1^2 + x_2^2 - 10.$$

- (viii) Write the formula to calculate :
- (a) Total float
- (b) Free float.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Solve the following LPP by Simplex method :

$$\text{Max. : } Z = 3x_1 + 2x_2 + 5x_3$$

$$\text{Subject to : } x_1 + 2x_2 + x_3 \leq 430$$

$$3x_1 + 2x_3 \leq 460$$

$$x_1 + 4x_2 \leq 420$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

- (ii) Solve the following transportation problem by VAM method :

		To					Supply
		D	E	F	G	H	
From	A	5	8	6	6	3	800
	B	4	7	7	6	5	500
	C	8	4	6	6	4	900
Demand		400	400	500	400	800	

- (B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Solve the following LPP by graphical method :

Max. : $Z = 3x_1 - 2x_2$

Subject to : $x_1 + x_2 \leq 1$

$2x_1 + 2x_2 \geq 1$

$x_1, x_2 \geq 0$

- (ii) A team of 5 horses and 5 riders has entered a jumping show contest. The number of penalty points to be expected when each rider rides any horse is shown below :

Horses	Riders				
	R ₁	R ₂	R ₃	R ₄	R ₅
H ₁	5	3	4	7	1
H ₂	2	3	7	6	5
H ₃	4	1	5	2	4
H ₄	6	8	1	2	3
H ₅	4	2	5	7	1

How should be the horses be allotted to the riders so as to minimize the expected loss of the team ?

- (iii) Using Least Cost Entry method, find IBFS of the following transportation problem :

	D₁	D₂	D₃	D₄	D₅	a_i
O₁	73	40	9	79	20	8
O₂	62	93	96	8	13	7
O₃	96	65	80	50	65	9
O₄	57	58	29	12	87	3
O₅	56	23	87	18	12	5
b_j	6	8	10	4	4	

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

- (i) The following is the IBFS of the transportation problem. Is the solution optimal ? If not, find optimal solution :

Factory	Warehouse							
	P		Q		R		S	
A	7	⑤	3		6		0	
B	⑤	4	③	6	②	8		0
C		5		8	⑤	4	②	0
D		8		4	③	3		0

- (ii) Solve the following LPP by Big-M method :

$$\text{Min. : } Z = 12x_1 + 20x_2$$

$$\text{Subject to : } 6x_1 + 8x_2 \geq 100$$

$$7x_1 + 12x_2 \geq 120$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

(B) Attempt any *one* of the following :

[8]

(i) A project has the following data :

Activity	t_o (days)	t_m (days)	t_p (days)
1—2	3	6	10
1—3	6	7	12
1—4	7	9	12
2—3	0	0	0
2—5	8	12	17
3—6	10	12	15
4—7	8	13	19
5—8	12	14	15
6—7	8	9	10
6—9	13	16	19
8—9	4	7	10
7—10	10	13	17
9—11	6	8	12
10—11	10	12	14

(a) Draw the network diagram for the project.

(b) Identify the critical path.

(c) Determine the expected project time.

(ii) Machine A costs Rs. 9,000. Annual operating cost is Rs. 200 for the first year, and then increase by Rs. 2,000

every year, i.e. in the fourth year, operating cost becomes Rs. 6,200. Determine the best age at which to replace the machine. If the optimum replacement policy is followed, what will be the average yearly cost of owning and operating the machine ? Furthermore, if Machine B costs Rs. 10,000 with annual operating cost is Rs. 400 for the first year, and then increased by Rs. 800 every year. Should be replace machine A by machine B ? (Assume that both machines have no resale value when replaced and the future costs are not discounted.)

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Solve the following game graphically :

		Player B	
		B₁	B₂
Player A	A₁	-7	6
	A₂	7	-4
	A₃	-4	-2
	A₄	8	-6

(ii) Find the minimum or maximum of the function :

$$Z = 2x_1^2 - 24x_1 + 2x_2^2 - 8x_2 + 2x_3^2 - 12x_3 - 100$$

$$\text{Subject to : } x_1 + x_2 + x_3 = 11$$

$$\text{and } x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Draw the project network for the following project :

Activity	Predecessor(s)
A	—
B	—
C	A
D	A
E	B, C
F	B, C
G	D
H	E, D

(ii) Find the sequence that minimizes the total elapsed time required to complete the following jobs. Also find idle time of each machine :

No. of Jobs	Machine A	Machine B
	(time in hours)	(time in hours)
1	4	6
2	8	3
3	3	7
4	6	2
5	7	8
6	5	4

(iii) Convert the following game in LPP for Player A :

		Player B		
		B₁	B₂	B₃
Player A	A₁	10	5	7
	A₂	6	7	5
	A₃	7	6	8

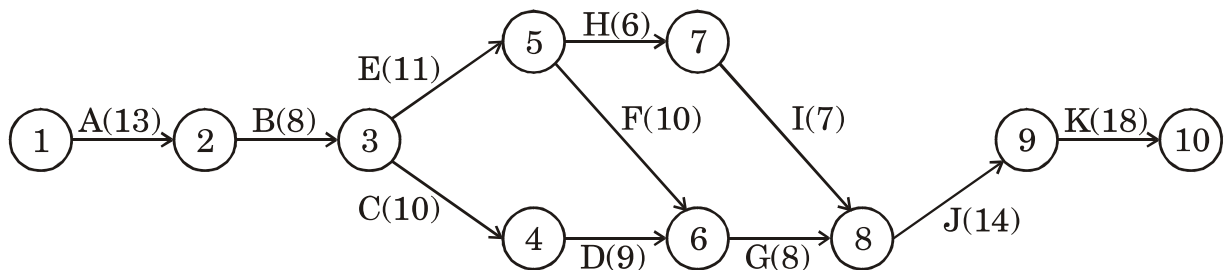
5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) We have five jobs each of which must go through the machines A, B and C in the order ABC :

Job No.	Machine A (time in hours)	Machine B (time in hours)	Machine C (time in hours)
1	5	2	3
2	7	1	7
3	6	4	5
4	9	5	6
5	5	3	7

Determine a sequence for the jobs that will minimize the total elapsed time and idle time for each machine.

(ii) Determine the critical path and total project time for the following network. Also determine the total float and free float of non-critical activities :

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) The following table gives the running costs per year and resale price of a certain equipment whose purchase price is Rs. 50,000 :

Year	Running Cost (in Rs.)	Resale Value (in Rs.)
1	7,500	45,000
2	8,000	40,500
3	8,500	37,500
4	9,000	36,000
5	10,000	34,500
6	12,250	33,250

At what year is the replacement due ?

(ii) Find the maximum or minimum of the function :

$$f(\mathbf{X}) = x_1^2 + x_2^2 + x_3^2 - 4x_1 - 8x_2 - 12x_3 + 56.$$

(iii) Solve the following game using dominance principle :

		Player B				
		B ₁	B ₂	B ₃	B ₄	B ₅
Player A	A ₁	4	4	2	-4	-6
	A ₂	8	6	8	-4	0
	A ₃	10	2	4	10	12

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2062

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

ENGLISH (General)

Paper II

(Study of English Language and Literature)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :—

(i) Rainbow : An Anthology of short stories

Ed. Board of Editors, Orient Blackswan

(ii) Linguistics : An Introduction

Ed. Board of Editors, Orient Blackswan

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Attempt any *one* of the following in about **100** words
each : [8]

(i) Comment on the significance of setting in short story.

(ii) Define the term character. Explain different types of
characters in short story.

P.T.O.

- (B) Attempt any *one* of the following in about **100** words each : [8]
- (i) Elaborate the different attitudes of the lawyer and the banker towards death punishment in the story 'The Bet'.
 - (ii) Comment on the mother's conflict between her love for son and love for fatherland in 'Mother of a Traitor'.
2. Write short notes on any *four* of the following in about **100** words each : [16]
- (i) Plosives in English
 - (ii) Back Vowels in English
 - (iii) Stress Shift
 - (iv) Uses of Falling Tone
 - (v) Weak and Strong Forms
 - (vi) Phonemes and Allophones.
3. Attempt any *two* of the following in about **100** words each : [16]
- (i) Attempt a character sketch of Kabuliwallah.
 - (ii) Explain the suspense and horror depicted in the story 'The Signal Man'.
 - (iii) Compare and contrast the character of Jim and Bob in the story 'After Twenty Years'.
 - (iv) Write a detailed note on the themes presented in the story 'Lawley Road'.

4. Write notes on any *two* of the following in about **100** words each : [16]
- (i) Morphemes and Allomorphs
 - (ii) Types of free morphemes
 - (iii) Derivational and Inflectional morphemes
 - (iv) Prefixation and suffixation.
5. Write notes on any *two* of the following in about **100** words each : [16]
- (i) National Varieties of English
 - (ii) Difference in Vocabulary between British English and American English
 - (iii) Multilingualism
 - (iv) Code mixing and Code switching.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2063

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

SPECIAL ENGLISH

S-1 : Appreciating Drama

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts Prescribed :— (i) 'The Merchant of Venice' by William Shakespeare.
(ii) 'A Doll's House' by Henrik Ibsen.
(iii) 'The Old Stone Mansion' by Mahesh Elkunchwar.

N.B. :— (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any four of the following questions : [16]

- (1) Define Drama and state its types.
- (2) Write a note on 'Character' and its types.
- (3) What are the types of comedy ? Explain with suitable examples.
- (4) Explain the importance of the three unities in drama.
- (5) Write the features of tragedy.
- (6) What is the difference between a story and a plot ?

2. Answer any one of the following questions : [16]

- (1) Discuss the use of symbolism, imagery and allegory in the drama 'The Merchant of Venice'.
- (2) Discuss the relationship between Jessica and Shylock.

P.T.O.

3. Answer any *two* of the following questions : [16]
- (1) Is 'A Doll's House' a feminist play ? Justify your answer.
 - (2) Compare and contrast the relationship between Nora and Torvald and Mrs. Linde and Krogstad.
 - (3) Explore the metaphors and symbols used by Ibsen in 'A Doll's House'. How do they work with the theme of the play ?
4. Answer any *two* of the following questions : [16]
- (1) Discuss the theme of the play 'The Old Stone Mansion'.
 - (2) 'The Old Stone Mansion' locates the battle between the age long cultural and social values and the harsh realities of global life. Discuss.
 - (3) Attempt a character sketch of Vahini in the play 'The Old Stone Mansion'.
5. Answer any *eight* of the following questions : [16]
- (1) State the significance of the final act of the play 'The Merchant of Venice'.
 - (2) Explain Portia's character with its type.
 - (3) Mention the secondary characters in the play 'The Merchant of Venice'.
 - (4) Enlist the important elements of drama found in 'The Merchant of Venice'.
 - (5) 'The Merchant of Venice' is a comedy. Comment.

- (6) What elements of the social play do you find in 'A Doll's House' ?
- (7) Explain the importance of the setting of Christmas celebration in the play 'A Doll's House'.
- (8) The stone mansion is a symbol of the fall of social values. Do you agree with the view ?
- (9) Explain the type of character to which Prabha in 'The Old Stone Mansion' belongs.
- (10) What role does the tractor and the Palanquin Play in 'The Old Stone Mansion' ?

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2064

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

ENGLISH

Paper-II (Special)

(Appreciating Poetry)

(Text-Auroral Musings : An Anthology of English Poetry)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [16]

- (a) Comment on the relationship between the lover and the beloved in “The Definition of Love”.
- (b) Elaborate on the Platonic idealism that pervades “Men Call You Fair”.
- (c) Explain how “Sonnet 130” deviates from the petrarchan sonnet.
- (d) Comment on Donne’s treatment of love in “Broken Heart”.
- (e) Explain in detail the classical references in “The Invocation”.
- (f) Describe the theme of “The Ballad of Sir Patrick Spens”.

P.T.O.

2. Answer any *four* of the following : [16]

- (a) Analyse the feelings of doubt and affirmation in “On His Blindness”.
- (b) Write a note on the symbols in “The Coronet”.
- (c) Comment on the imagery of Violence in “Batter My Heart”.
- (d) Consider the poem “Alexander’s Feast : Or the Power of Music; an Ode in Honor of St. Cecilia’s Day” as a Pindaric Ode.
- (e) Analyse the character of Belinda as reflected in the poem “Rape of the Lock, Toilet Scene.”
- (f) Consider the poem “Ode on the Death of a Favourite Cat, Drowned in a Tub of Gold Fishes” as a mock epic and mock-elegy.

3. Answer any *two* of the following : [16]

- (a) Analyse “The Tables Turned” as an example of Romantic Poetry.
- (b) Discuss “Ode to Autumn” as a nature poem.
- (c) Is the poem “The Blessed Damozel” spiritual or passionate? Give reasons for your answer.

4. Answer any *two* of the following : [16]

- (a) How does Whitman prove that the soul is like the spider?
- (b) Comment on the theme of nostalgia in the poem “Sailing to Byzantium”.
- (c) Discuss the theme of “Kubla Khan : A Vision in Fragments”.

5. Explain any *four* of the following with reference to the context : [16]

(a) Death closes all but something ere the end
Some work of noble note may yet be done
Not unbecoming men that strove with Gods
The lights begin the twinkle from the rocks.

(b) Listen ! you hear the grating roar
Of pebbles which the waves draw back and fling
At their return, up the high strand
Begin, cease and then again begin
With tremulous cadence slow and bring
The eternal note of sadness in

(c) She found me roots of relish sweet
And honey wild and mannadew
And sure in language strange, she said
“I love thee true”.

(d) No motion has she now, no force;
She neither hears nor sees
Rolled round in earth’s diurnal course,
With rocks and stones and trees.

- (e) Why do men then now not reckon his rod
Generations have trod, have trod, have trod;
And all is smeared with trade bleared,
Smeared with toil,
And wears man's smudge and shares man's
Smell : the soil
Is bare now, nor can foot feel, being shod.
- (f) Far or forgot to me is near;
Shadow and sunlight are the same;
The vanished gods to me appear;
And one to me are shame and fame.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2065

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PHYSICAL EDUCATION

(Gen-II)

(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following in **50** words each (any *two*) : [5]

(1) List out the jumping events in Athletics.

(2) Importance of Sit-ups exercise in Fitness.

(3) Define the concept of W.H.R.

2. Answer the following in **100** words each (any *two*) : [10]

(1) Importance of Weight Training in sports.

(2) List out the 'five fouls' in Kho-Kho.

(3) Importance of organisation of tournaments and how will you organise good tournament ? Write in brief.

3. Answer the following in **250** words each (any *two*) : [15]

(1) Explain in detail about 'Fart Lake' training method.

(2) Describe the aims of modern Olympics.

(3) Importance of 'Yogasana' in Physical Education.

P.T.O.

4. Answer the following in **500** words (any one) : [10]

- (1) Draw a neat diagram of Kho-Kho ground with its measurements and explain the basic rules and skills of the game.
- (2) Draw a neat diagram of Handball ground with its measurement and explain the basic rules of the game.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [5]

- (1) मैदानी स्पर्धेतील उड्यांच्या प्रकाराची यादी द्या ?
- (2) 'सिट अप्स' या व्यायामप्रकाराचे महत्व स्पष्ट करा.
- (3) W.H.R. ही संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'भार प्रशिक्षणाचे' खेळातील महत्व स्पष्ट करा.
- (2) खो-खो खेळातील 5 प्रमादांची माहिती लिहा.
- (3) क्रीडा स्पर्धा आयोजनाचे महत्व सांगून, उत्कृष्ट स्पर्धा आयोजन कसे कराल हे स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [15]
- (1) 'फार्ट लेक' या प्रशिक्षण पद्धतीबद्दल सविस्तर माहिती द्या.
 - (2) आधुनिक ऑलिम्पिकची माहिती देवून त्याचे ध्येय स्पष्ट करा.
 - (3) शारीरिक शिक्षणात योगासनाचे महत्व स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची 500 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : [10]
- (1) खो-खो या खेळाच्या मैदानांची मोजमापासह सुबक आकृती काढून, खो-खो या खेळाच्या मूलभूत नियम व कौशल्यांची चर्चा करा.
 - (2) हॅण्डबॉल या खेळाच्या मैदानाची मोजमापासह सुबक आकृती काढून, हॅण्डबॉल या खेळाच्या मूलभूत नियमांची माहिती लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2066

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

(MG-2 : Discrete Mathematics and Linear Algebra)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following : [16]

(a) Construct truth table for $p \leftrightarrow q$.

(b) Let $P(x)$ denote the statement " $x \leq 4$ ". What is the truth value of $P(4)$?

(c) Translate the statement " $\forall x \exists y(x < y)$ " into English, where the domain for each variable is the set of real numbers.

(d) How many strings are there of six letters ?

(e) Define subspace of a vector space V .

(f) Verify whether the map $T : \mathbf{R}^2 \longrightarrow \mathbf{R}^2$ defined by :

$$T(x, y) = (x + y, x - y)$$

a linear transformation ?

(g) State Cauchy Schwartz inequality.

(h) Show that $\bar{u}_1 = (1, 1)$ and $\bar{u}_2 = (1, -1)$ are orthogonal to each other w.r.t. Euclidean inner product on \mathbf{R}^2 .

P.T.O.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (i) Show that $p \vee (q \wedge r)$ and $(p \vee q) \wedge (p \vee r)$ are logically equivalent.
- (ii) Show that the statement “Every positive integer is the sum of the squares of two integers” is false.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Prove that if n^2 is an even integer, then n is an even integer.
- (ii) A group contains n men and n women. How many ways are there to arrange these people in a row if the men and women alternate ?
- (iii) How many solutions are there to the equation :

$$x_1 + x_2 + x_3 + x_4 + x_5 = 21,$$

where $x_i, i = 1, 2, 3, 4, 5$ is a non-negative integer such that $x_1 \geq 1$.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

- (i) Prove that the number of r -combinations of a set with n elements, where n is a non-negative integer and r is an integer with $0 \leq r \leq n$ equals :

$$C(n, r) = \frac{n!}{r!(n-r)!}.$$

- (ii) How many positive integers not exceeding 1000 are divisible by 7 or 11 ?

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Let V be a vector space with $\dim V = n$. Prove that any set with n linearly independent vectors in V is a basis for V .

(ii) If $T: \mathbf{R}^3 \longrightarrow \mathbf{R}^3$ is a linear transformation given by :

$$T(x, y, z) = (x + y - z, x - 2y + z, -2x - 2y + 2z)$$

Find basis and dimension of $\ker(T)$.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Check whether the set :

$$\{(3, 1, -4), (2, 5, 6), (1, 4, 8)\}$$

is linearly independent in \mathbf{R}^3 ?

(ii) In any inner product space show that :

$$\|\bar{u} + \bar{v}\|^2 + \|\bar{u} - \bar{v}\|^2 = 2\|\bar{u}\|^2 + 2\|\bar{v}\|^2.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Let $T: \mathbf{R}^3 \longrightarrow \mathbf{R}^3$ be given by :

$$T(x, y, z) = (x + y + 2z, x + z, 2x + y + 3z)$$

find image of T .

(ii) Let

$$W = \{(x, y, z) \in \mathbf{R}^3 / x = y\}$$

Find $\dim W$.

(iii) Let $V = \mathbf{R}^3$ be an inner product space with Euclidean inner product and :

$$\bar{u} = (-1, 1, 2), \quad \bar{v} = (2, -1, 2) \in V = \mathbf{R}^3$$

Find $\langle 2\bar{u} - 3\bar{v}, 3\bar{u} + \bar{v} \rangle$.

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Let \mathbf{P}_2 be a vector space with inner product :

$$\langle p, q \rangle = \int_{-1}^1 p(x) q(x) dx, \quad \forall p, q \in \mathbf{P}_2$$

Find p for $p = 1 - x$.

(ii) Let

$$\bar{u} = (1, -3), \quad \bar{v} = (2, 2)$$

be vectors in \mathbf{R}^2 . Use Gram-Schmidt process and transform $\{\bar{u}, \bar{v}\}$ to orthonormal basis.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Show that intersection of two subspaces W_1 and W_2 of a vector space V is a subspace of V .

(ii) Show that if $T : V_1 \longrightarrow V_2$ be a linear transformation, then $\ker(T)$ is a subspace of V_1 , where V_1 and V_2 are vector spaces.

(iii) Show that the set :

$$\left\{ \left(\frac{1}{5}, \frac{1}{5}, \frac{1}{5} \right), \left(-\frac{1}{2}, \frac{1}{2}, 0 \right), \left(\frac{1}{3}, \frac{1}{3}, \frac{-2}{3} \right) \right\}$$

is orthogonal with respect to the Euclidean inner product.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2067

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

MS-1 : Problem Course Based on Papers

MG-2 and AMG-2

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt each of the following : [16]

(1) Construct truth table of $p \rightarrow q$.

(2) Write negation of $\exists x(x^2 > 0)$.

(3) Show that the following set of vectors are linearly independent in \mathbf{R}^3 :

$$S = \{(-1, 1, 0), (0, 1, 1), (0, 0, 1)\}.$$

(4) Determine $\ker T$, when

$$T : \mathbf{R}^2 \rightarrow \mathbf{R}$$

is given by :

$$T(x, y) = x + y.$$

P.T.O.

(5) Let

$$z = x^2 - y^2,$$

then show that $(0, 0)$ is saddle point.

(6) Plot the level curves

$$f(x, y) = 0,$$

$$f(x, y) = 2,$$

$$f(x, y) = 4$$

in domain of f in the plane where

$$f(x, y) = x^2 + y.$$

(7) Evaluate :

$$\lim_{t \rightarrow 1} t\bar{i} + t^2\bar{j} + t^3\bar{k}.$$

(8) If

$$\bar{f} = xy\bar{i} + yz\bar{j} + xz^2\bar{k},$$

then find $\text{div}\bar{f}$.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(1) Give proof of if n is even, then so in n^2 .

(2) Show that the number of one to one functions from a set with r elements to a set with n elements is :

$$n(n - 1) \dots (n - r + 1)$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(1) Evaluate :

$$\iint_{\mathbf{R}} xy(x^2 + y^2)^{\frac{3}{2}} dx dy$$

over the first quadrant of the circle

$$x^2 + y^2 = 1$$

(2) Find the minimum distance from the origin to a point on the plane

$$x + 3y - z = 6$$

by using Lagrange's Multiplier.

(3) Show that f is differentiable at $(0, 0)$ where

$$\begin{aligned} f(x, y) &= \frac{x^4 + y^4}{x^2 + y^2} && \text{if } (x, y) \neq (0, 0) \\ &= 0 && \text{if } (x, y) = (0, 0) \end{aligned}$$

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(1) (a) How many arrangements of MISSISSIPPI are possible ?

(b) In how many ways 7 people can be seated around a round table ?

(2) (a) If

$$u = f(r) \text{ and } r = \sqrt{x^2 + y^2},$$

then show that :

$$u_{xx} + u_{yy} = f'(r) + \frac{1}{r} f(r).$$

(b) Let

$$f(x, y) = |x| + |y|,$$

then show that f is continuous at $(0, 0)$ but neither of

$$f_x(0, 0), f_y(0, 0)$$

exists.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(1) Let \mathbf{R}^3 be the Euclidean inner product. Use Gram-Schmidt process to transform the basis

$$\{\bar{u}_1 = (1, 1, 1), \bar{u}_2 = (-1, 1, 0), \bar{u}_3 = (1, 2, 1)\}$$

into an orthonormal basis.

(2) Let

$$\bar{\mathbf{F}} = (x + y)\bar{i} + (2x - z)\bar{j} + (y + z)\bar{k}.$$

Verify Stokes' theorem for the function $\bar{\mathbf{F}}$ over the plane

$$3z + 2y + z = 6$$

in the first octant.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(1) Let

$$T : \mathbf{R}^3 \rightarrow \mathbf{R}^3$$

be a linear transformation given by

$$T(x, y, z) = (-x - y + z, x - 4y + z, 2x - 5y),$$

determine the matrix of T with respect to the basis

$$B = \{(1, 0, 2), (2, 1, 0), (1, 0, 1)\}.$$

(2) Let $V = \mathbf{R}^+$ be the set of all positive reals. Define addition of any *two* members \bar{x} and \bar{y} to be the usual multiplication of numbers, that is

$$\bar{x} + \bar{y} = x.y.$$

Define scalar multiplication by a scalar k to any $\bar{x} \in \mathbf{R}^+$ to be x^k , that is $k\bar{x} = x^k$. Then show that V is a vector space.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(1) Show that the following identities hold for vectors in any inner product space :

$$(a) \quad \left\| \vec{u} + \vec{v} \right\|^2 + \left\| \vec{u} - \vec{v} \right\|^2 = 2\left\| \vec{u} \right\|^2 + 2\left\| \vec{v} \right\|^2$$

$$(b) \quad \left\| \vec{u} + \vec{v} \right\|^2 - \left\| \vec{u} - \vec{v} \right\|^2 = 4\left\langle \vec{u}, \vec{v} \right\rangle.$$

(2) Determine whether the vectors

$$\bar{V}_1 = (2, 1, 0, 3), \quad \bar{V}_2 = (3, -1, 5, 2) \text{ and} \\ \bar{V}_3 = (-1, 0, 2, 1)$$

are linearly independent.

(3) Let

$$W = (x, y, z) | x + y + z = 0\}$$

be a subset of \mathbf{R}^3 , then show that W is subspace of \mathbf{R}^3 and find basis and dimension of W .

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(1) Find $\bar{T}, \bar{N}, \bar{B}, k$ and τ for the curve

$$\bar{f}(t) = \left(t - \frac{1}{3}t^3\right)\bar{i} + t^2\bar{j} + \left(t + \frac{1}{3}t^3\right)\bar{k}$$

(2) Suppose \bar{f}, \bar{g} are vector functions having first order partial derivatives in a region D . Then in D , prove that :

$$\text{curl}(\bar{f} \times \bar{g}) = (\bar{g} \cdot \bar{\nabla})\bar{f} - \bar{g} \cdot \text{div} \bar{f} - (\bar{f} \cdot \bar{\nabla})\bar{g} + \bar{f} \text{div} \bar{g}.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(1) If

$$\bar{r} = e^{-\lambda x} (\bar{a} \sin \lambda y + \bar{b} \cos \lambda y)$$

where \bar{a}, \bar{b} are constant vectors and λ is a constant scalar, then show that :

$$\frac{\partial^2 \bar{r}}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 \bar{r}}{\partial y^2} = \bar{0}.$$

(2) Using Green's theorem, evaluate

$$\int_C (e^{-x} \sin y \, dx + e^{-x} \cos y \, dy)$$

where C is the rectangle formed by $x = 0$, $x = \pi$,
 $y = 0$, $y = \frac{\pi}{2}$.

(3) Using Stokes' theorem, evaluate

$$\int_C y \, dx + z \, dy + x \, dz,$$

where C is the curve of intersection of the sphere

$$x^2 + y^2 + z^2 = a^2$$

and the plane

$$x + y + z = 0.$$

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2068

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

STATISTICS (General-II)

**(Statistical Prerequisites Applications of Statistics and
Theory of Probability)**

(2013 Pattern)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of calculator and statistical table is allowed.

(iv) Symbols and abbreviation have their usual meanings.

1. Attempt each of the following :

(a) State whether the following statements are true or false : [1 each]

(i) ${}^nC_r = {}^nP_{n-r}$

(ii) The observations in time series are dependent of each other.

(iii) STDR is used for comparison of mortality of two populations.

(iv) $P(\Omega) = 1$ is one of the axioms of probability theory.

P.T.O.

(b) Choose the correct alternative : [1 each]

(i) If $X \rightarrow B(n, p)$ then :

(A) $E(X) > V(X)$

(B) $E(X) = V(X)$

(C) $E(X) \leq V(X)$

(D) $E(X) < V(X)$

(ii) In X is a discrete random variable then its cumulative distribution function (c.d.f.) is :

(A) Non-decreasing

(B) Non-increasing

(C) Increasing

(D) Decreasing

(iii) If A and B are mutually exclusive events defined on Ω , then :

(A) $P(A \cap B) = 0$

(B) $P(A \cap B) = P(A) - P(B)$

(C) $P(A \cap B) = P(A) \div P(B)$

(D) $P(A \cap B) = P(A) \times P(B)$

(iv) Demography is mainly concerned with :

- (A) births
- (B) deaths
- (C) marriage
- (D) all of the above

(c) Answer in brief : 2×4=8

(i) State additive theorem of probability.

(ii) If $R_{1.23} = 1$, then show that $R_{2.13} = 1$.

(iii) Define :

- (1) sure event
- (2) null event.

(iv) State additive and multiplicative model of time series.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) (i) Define independence of two events.

(ii) Suppose A and B are two independent events defined on Ω then prove that :

- (1) A' and B' are independent and
- (2) A and B' are independent.

(b) Define discrete uniform distribution. Give three real life situations where this distribution is applied.

- (c) Define cumulative distribution function (c.d.f.) of a discrete random variable. Also state its important properties.
- (d) The following data give the yield of wheat per acre (in quintals) for year 1964-1973 :

Year	Yield
1964	10.1
1965	11.5
1966	9.3
1967	9
1968	10.5
1969	8.3
1970	11.1
1971	11.5
1972	10.3
1973	12.4

Calculate 5 yearly moving averages.

- (e) A committee of four is to be formed from 3 engineers, 4 economists, 2 statisticians and 1 chartered accountant :
- (i) What is the probability that each of the four categories of profession is included in the committee ?
- (ii) What is the probability that the committee consists of the chartered accountant and at least one engineer ?

- (f) Define Multiple correlation coefficient. Also show that if $R_{1.23} = 1$, then $R_{2.31} = R_{3.21} = 1$.

3. Answer any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) Explain briefly fitting of AR(1) model in time series.
(b) State and prove additive property of Poisson distribution.
(c) Let (X, Y) be discrete bivariate random variable with joint p.m.f. :

$$P(x, y) = C(2x + 5y); \quad x = 0, 1; y = 0, 1 \\ = 0; \quad \text{otherwise}$$

Find :

- (i) C
(ii) Marginal p.m.f.'s of X and Y
(iii) Conditional probability distribution of Y given X = 1.
(d) On an average 4 cars arrive at a tollbooth every minute. Assuming this to be Poisson distribution, what is the probability that less than 3 cars arrive in one minute ?
(e) The probability distribution of a discrete random variable X is as follows :

X	P(x)
0	0.35
1	0.15
2	0.3
3	0.2

Find :

- (i) $P(X < 1)$
- (ii) $P(1 \leq X \leq 3)$
- (iii) C.d.f. of X
- (iv) Median of X.

(f) A number is selected from the set of numbers {1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10}. If A = An odd numebr is selected, B = Number greater than 5 is selected, obtain $(A \cap B)'$.

4. Answer any *two* of the following : [8×2=16]

- (a) Explain various components of time series with an illustration.
- (b) Define Poisson distribution. Show that mean and variance of Poisson distribution are equal.
- (c) Calculate G.R.R. and N.R.R. for the following data and interpret :

Age Group	Female Population	No. of Female Births
15—19	15000	150
20—24	15500	220
25—29	16000	325
30—34	14500	200
35—39	16000	140
40—44	13000	90

- (d) (i) If X is random variable having Binomial distribution with $E(X) = 7$ and $\text{var}(X) = 2.8$, then obtain $P(X \leq 1)$.
- (ii) A problem in statistics is given to 3 students A, B, C; whose chance of solving them is $1/2$, $1/3$, $1/4$ respectively. If they solve independently, find probability that problem will be solved.

5. Attempt any *one* of the following : [16]

- (a) Given the following data on three variables X_1 , X_2 and X_3 :

$$\text{Mean } (X_1) = 68 \quad \text{S.D. } (X_1) = 10 \quad r_{12} = 0.6$$

$$\text{Mean } (X_2) = 70 \quad \text{S.D. } (X_2) = 5 \quad r_{13} = 0.7$$

$$\text{Mean } (X_3) = 74 \quad \text{S.D. } (X_3) = 9 \quad r_{23} = 0.6$$

- (i) Obtain equation of the plane of regression for X_1 on X_2 and X_3 .
- (ii) Obtain the estimate of X_1 when $X_2 = 65$ and $X_3 = 70$.
- (iii) Find the partial correlation coefficient $r_{23.1}$.
- (iv) Find the multiple correlation coefficient $R_{1.23}$.
- (b) (i) Define the bivariate probability distribution. 2+14

- (ii) The joint probability distribution of (X, Y) is as given below :

X/Y	1	2	3
1	$2k$	$2k$	$2k$
2	k	$3k$	k
3	$3k$	k	k

Find :

- (1) The value of k
- (2) Marginal probability distribution of X and Y
- (3) $P(X + Y < 3)$
- (4) Are X and Y independent.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2069

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017
LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE
(G-II : Formal and Relational Logic)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any four in 100 words each : [20]

- (1) What is the need for predicate logic ?
- (2) Distinguish between propositional function and a proposition.
- (3) State formation rules of PM system.
- (4) Explain the nature of a relational proposition.
- (5) State and explain the revised rule of UG.
- (6) Write the rules of identity.

2. Answer any two of the following : [20]

(1) Prove the theorems of PM system (any two) :

Axioms :

- (i) $(p \vee p) \supset p$
- (ii) $q \supset (p \vee p)$
- (iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
- (iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$
- (v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

P.T.O.

Theorems :

(a) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$

(b) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$

(c) $\vdash p \supset (p \vee p)$

(d) $(p \supset q) \supset [(q \supset r) \supset (p \supset r)]$.

(2) Prove the invalidity of the following invalid arguments (any *two*) :

(i) (X) $(Gx \supset Hx)$

(X) $(Gx \supset Ix)$

\therefore (X) $(Ix \supset Hx)$

(ii) (X) $(Cx \supset Ax)$

$(\exists x) (Cx \cdot Wx)$

$\therefore (\exists x) (Wx \supset Ax)$

(iii) $(\exists x) (Ax \cdot Bx)$

$(\exists x) (Cx \cdot Bx)$

\therefore (X) $(Cx \supset \sim Ax)$.

(iv) Some politicians are leaders. Some leaders are not orators.

Therefore some orators are not politicians. (Px, Lx, Ox)

(3) Prove the validity of the following (any *two*) :

(a) No humans are perfect. All Greeks are humans. Therefore no Greeks are perfect. (Hx, Gx, Px)

(b) All dancers are singers. Some actors are not singers. Therefore some actors are not dancers. (Dx, Sx, Ax)

- (c) No gamblers are happy. Some idealists are happy. Therefore some idealists are not gamblers. (Gx, Hx, Ix)
- (d) All dancers are graceful. Shraddha is a dancer. Shraddha is a singer. Therefore some singers are graceful. (Dx, Gx, Sx, S)
- (4) Symbolize the following using the symbols given in brackets (any *five*) :
- (i) None but the brave deserve the fair. (Dx : x deserve the fair, Bx : X is a brave)
- (ii) Bananas and grapes are fresh and sweet. (Bx : x is a banana, Gx - x is a grape, Fx - x is fresh, Sx - x is sweet).
- (iii) Arun is taller than Ram, but Purva is taller than Ram. (Txy - x is taller than y, a-Arun, r-Ram, p-Purva)
- (iv) Something attracts everything. (Axy - x attracts y)
- (v) No scooter that is over ten years old will be repaired. (Sx - x is a scooter, Ox - x is ten years old, Rx - x will be repaired)
- (vi) Any mobile is worth buying if it is low cost and have a camera (Mx - x is a mobile, Wx - x is worth buying, Lx - x is low cost, Cx - Cx is camera)

3. Answer any one :

[20]

(1) What is a diadic relation ? Explain all the characteristics of diadic relation stating the symbolic form and an appropriate example of each.

(2) Prove the validity of the following (any four) :

(i) Pune is a bigger city than Borivali. Chennai is bigger city than Pune. Therefore Chennai, is a bigger city than Borivali.
(p-Pune, b-Borivali, c-Chennai, B_{xy} – x is bigger city than Y).

(ii) $(\exists x) Lx \supset (Y) My / \therefore (x) [Lx \supset (y) My]$

(iii) $(x) (Fx \supset Gx)$

$(\exists y) Fy / \therefore (\exists z) Gz$

(iv) $(X) [Vx \supset (\exists y) Oyx]$

$(X) [Oxa \supset Rxa]$

$(X) \sim Rxa / \therefore \sim Va$

(v) Wgf

$g = m$

$Wm / \therefore (\exists x) (Wx \cdot Wxf)$

(vi) $(X) [(Mx \cdot Wx) \supset Bx]$

$Mk \cdot Wk$

$\sim Bt / \therefore \sim (t = k)$

(vii) $(X) (y) Axy / \therefore (Y)(X) Axy.$

4. Write notes on (any four) : [20]
- (1) Individual constant and predicate variable.
 - (2) Methods of obtaining propositions from a propositional function.
 - (3) Relation of contrary and sub-contrary in modern square of opposition (predicate logic)
 - (4) Nature of multiply general propositions.
 - (5) The rule of existential instantiation (E.I.) (Preliminary version).
 - (6) Quantification Negation (Q.N.).

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही चारांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे द्या : [20]
- (1) विधेय तर्कशास्त्राची आवश्यकता काय आहे ?
 - (2) विधान आणि विधान फलनातील फरक स्पष्ट करा.
 - (3) पी.एम. प्रणालीचे घडणीचे नियम स्पष्ट करा.
 - (4) संबंधवाची विधानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (5) सर्ववाची सामान्यीकरणाचा (सुधारित आवृत्ती) स्पष्ट करा.
 - (6) तादात्म्यसंबंधाचे नियम लिहा.

2. कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या :

[20]

(1) पी.एम. प्रणालीचे कोणतीही दोन प्रमेये दिलेल्या मूलाधारांच्या आधारे सिद्ध करा.

मूलाधार :

(i) $(p \vee p) \supset p$

(ii) $q \supset (p \vee p)$

(iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$

(iv) $[p \vee (q \vee r)] \supset [q \vee (p \vee r)]$

(v) $(q \supset r) \supset [(p \vee q) \supset (p \vee r)]$

प्रमेये :

(a) $\vdash (p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$

(b) $\vdash (p \supset \sim p) \supset \sim p$

(c) $\vdash (p \supset (p \vee p))$

(d) $(p \supset q) \supset [(q \supset r) \supset (p \supset r)].$

(2) पुढील अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा (कोणतेही दोन) :

(i) (X) $(Gx \supset Hx)$

(X) $(Gx \supset Ix)$

\therefore (X) $(Ix \supset Hx)$

(ii) (X) $(Cx \supset Ax)$

$(\exists x) (Cx \cdot Wx)$

$\therefore (\exists x) (Wx \supset Ax)$

(iii) $(\exists x) (Ax \cdot Bx)$

$(\exists x) (Cx \cdot Bx)$

$\therefore (X) (Cx \supset \sim Ax)$.

(iv) काही राजकारणी नेते असतात. काही नेते वाक्पटू नसतात. म्हणून काही वाक्पटू राजकारणी नसतात. (Px, Lx, Ox)

(3) पुढील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा (कोणतेही दोन) :

(a) कोणताही मानव परिपूर्ण नाही. सर्व ग्रीक मानव आहेत. म्हणून कोणताही ग्रीक परिपूर्ण नाही. (Hx, Gx, Px)

(b) सर्व नर्तक गायक असतात. काही नट गायक नसतात. म्हणून काही नट नर्तक नसतात. (Dx, Sx, Ax)

(c) एक ही जुगारी आनंदी नसतो. काही ध्येयवादी आनंदी असतात. म्हणून काही ध्येयवादी जुगारी नसतात. (Gx, Hx, Ix)

(d) सर्व नर्तक डौलदार असतात. श्रद्धा नर्तकी आहे. श्रद्धा गायिका आहे. म्हणून काही गायक डौलदार असतात. (Dx, Gx, Sx, S)

(4) कंसातील चिन्हे वापरून पुढील विधानांचे चिन्हांकन करा (कोणतीही पाच) :

(i) फक्त शूरवीर

(ii) केळी आणि द्राक्षे ताजी आणि मधुर आहेत. $(Bx - x$ हे केल आहे, $Gx - x$ हे द्राक्ष आहे, $Fx - x$ हे ताजे आहे, $Sx - x$ हे मधुर आहे).

(iii) अरुण हा रामपेक्षा उंच आहे पण पूर्वा रामपेक्षा उंच आहे. $(Txy - x$ हा y पेक्षा उंच आहे, a -अरुण, r -राम, p -पूर्वा)

(iv) काहीतरी सर्वाना आकर्षित करते. $(Axy - x$ हे y ला आकर्षित करते)

- (v) कोणतीही स्कूटर, जी छहा वर्षापेक्षा जुनी आहे दुरुस्त होणार नाही ($Sx - x$ ही स्कूटर आहे, $Ox - x$ दहा वर्षापेक्षा जुनी आहेत $Rx - x$ दुरुस्त होईल)
- (vi) जर श्रमणध्वनी कमी किंमतीचा असेल आणि त्याला कॅमेरा असेल तर आणि तरच तो विकत घेण्यायोग्य असेल. ($Mx - x$ हा श्रमणध्वनी आहे, $Wx - x$ हा विकतहोण्या योग्य आहे, $Lx - x$ हा कमी किंमतीचा आहे, $Cx - Cx$ ह कॅमेरा आहे)

3. कोणत्याही एकाचे उत्तरे द्या : [20]

- (1) द्वित्व संबंध म्हणजे काय ? द्वित्व संबंधाची सर्व वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करून त्यांचे चिहनांकित रूप (Form) द्या.
- (2) पुढील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा (कोणतेही चार) :
- (i) पुणे हे बोरीवली पेक्षा मोठे शहर आहे. चेन्नई हे पुण्यापेक्षा मोठे शहर आहे. म्हणून चेन्नई बोरीवलीपेक्षा मोठे शहर आहे ($B_{xy} - x$ हे y पेक्षा मोठे शहर आहे, p -पुणे, b -बोरीवली, c -चेन्नई)
- (ii) $(\exists x) Lx \supset (Y) My / \therefore (x) [Lx \supset (y) My]$
- (iii) $(x) (Fx \supset Gx)$
 $(\exists y) Fy / \therefore (\exists z) Gz$
- (iv) $(X) [Vx \supset (\exists y) Oyx]$
 $(X) [Oxa \supset Rxa]$
 $(X) \sim Rxa / \therefore \sim Va$
- (v) Wgf
 $g = m$
 $Wm / \therefore (\exists x) (wx \cdot Wxf)$

(vi) (X) [(M_x . W_x) ⊃ B_x]

M_k . W_k

~ B_t / ∴ ~ (t = k)

(vii)(X) (y) A_{xy} / ∴ (Y)(X) A_{xy}.

4. कोणतेही चारांवर टिपा द्या :

[20]

- (1) व्यक्तिअचर आणि विधेयचर
- (2) विधान फलना पासून विधान प्राप्तकरण्याच्या पद्धती
- (3) विधेय तर्कशास्त्रातील विधान विरोध चौरसातील विरोध आणि उपविरोध
- (4) बहुसामान्यवाची विधानांचे स्वरूप
- (5) अस्तित्वाची उदाहरणीकरचा नियम (प्राथमिक मांडणी)
- (6) संख्यसकीय निषेध नियम.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2070

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

SOCIOLOGY

Group A (G-2) : Population and Society

Or

Group B (G-2) : Social Welfare and Social

Legislation in India

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt Group 'A' or Group 'B'.

(ii) All questions are compulsory.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

Group A (G-2) : Population and Society

1. Answer the following questions in 100 words each (any four) : [20]

(1) Write the meaning of population studies.

(2) Elaborate the population growth in India.

(3) Write the importance of Registration method.

(4) Write the process of Micro to Macro demography.

(5) Write the meaning and definition of population education.

(6) Explain the importance of population studies.

P.T.O.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the characteristics of population in India.
 - (2) Discuss the Demographic transition theory.
 - (3) Give brief review of India's population policy after independence.
 - (4) Explain the Malthusian theory of population growth.
3. Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
- (1) Discuss the impact of population growth on economic development in India.
 - (2) Define migration. Explain the causes of migration.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Factors of infant mortality.
 - (2) Pre-Independence population policy.
 - (3) International sources of population data.
 - (4) Concept of sex education.
 - (5) Types of sterility.
 - (6) Importance of census.

OR

**Group B (G-2) : Social Welfare and Social
Legislation in India**

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
- (1) Empowerment.
 - (2) Right to Education Act, 2011.

- (3) Fundamental Duties.
 - (4) Child Abuse.
 - (5) P.C.P.N.D.T. Act, 1994.
 - (6) Role of NGO.
- 2.** Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
- (1) Discuss the meaning and characteristics of Welfare State.
 - (2) Write the policy of protective discrimination against SCs in India.
 - (3) Explain the issues of Adivasis in India.
 - (4) Discuss the Rehabilitation Council of India Act, 1992 for person with Disabilities.
- 3.** Answer the following questions in **400** words (any *one*) : [20]
- (1) Explain the History of Social Welfare in India.
 - (2) Discuss the various issues and problems of women in India.
- 4.** Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Child Labour
 - (2) The Scheduled Castes and Scheduled Tribes Act, 1989
 - (3) PESA Act, 1996
 - (4) Meaning of Civil Society
 - (5) Bonded Labour
 - (6) Fundamental Rights.

(मराठी रूपांतर)
(गट 'अ' लोकसंख्या आणि समाज)
किंवा

(गट 'ब' भारतातील सामाजिक कल्याण आणि सामाजिक कायदे)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) गट 'अ' किंवा गट 'ब' प्रश्नपत्रिका सोडवावी.
(ii) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(iii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

(गट 'अ' लोकसंख्या आणि समाज)

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) लोकसंख्या अभ्यासाचा अर्थ लिहा.
 - (2) भारतातील लोकसंख्या वाढ विशद करा.
 - (3) नोंदणी पद्धतीचे महत्त्व लिहा.
 - (4) सूक्ष्म ते समग्र लोकसंख्येची प्रक्रिया लिहा.
 - (5) लोकसंख्या शिक्षणाचा अर्थ व व्याख्या लिहा.
 - (6) लोकसंख्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) भारतातील लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - (2) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताची चर्चा करा.
 - (3) स्वातंत्र्योत्तर भारतीय लोकसंख्या धोरणाचा थोडक्यात आढावा घ्या.
 - (4) लोकसंख्या वाढीचा माल्थसवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 400 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (1) भारतातील लोकसंख्या वाढीच्या आर्थिक विकासावर होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.
- (2) स्थलांतराची व्याख्या लिहा. स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) अर्भक मृत्युचे घटक
- (2) स्वातंत्र्यपूर्व लोकसंख्या धोरण
- (3) लोकसंख्या माहितीचे अंतरराष्ट्रीय स्रोत
- (4) लैंगिक शिक्षणाची संकल्पना
- (5) वंध्यत्वाचे प्रकार
- (6) जनगणनेचे महत्त्व.

किंवा

(गट 'ब' भारतातील सामाजिक कल्याण आणि सामाजिक कायदे)

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) सबलीकरण
- (2) शिक्षणाचा अधिकार कायदा 2011
- (3) मुलभूत कर्तव्य
- (4) बालकांचे लैंगिक शोषण
- (5) लिंग निदान चाचणी प्रतिबंध कायदा 1994
- (6) बिगरशासकिय संघटनांची भूमिका.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) कल्याणकारी राज्याचा अर्थ व वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (2) भारतातील अनुसूचित जातींसाठीच्या घटनात्मक तरतुदी आणि विभेदन स्पष्ट करा.
- (3) भारतातील आदिवासींचे प्रश्न स्पष्ट करा.
- (4) भारतातील अंधअपंग व्यक्तीसाठीचा पुनर्वसन कायदा 1992 स्पष्ट करा.

3. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (1) भारतातील सामाजिक कल्याणाचा इतिहास स्पष्ट करा.
 - (2) भारतातील स्त्रियांचे विविध प्रश्न व समस्या विशद करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) बाल मजुर
 - (2) अनुसुचित जाती व जमातींचा 1996 चा कायदा
 - (3) अनुसुचित क्षेत्रातील पंचायत विस्ताराचा कायदा 1996
 - (4) नागरी समाजाचा अर्थ
 - (5) वेठबिगार
 - (6) मुलभूत अधिकार.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2071

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

SOCIOLOGY

(S-1 : Foundations of Sociological Thought)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) What is Sociological Thought ?
 - (2) Define Ideal types (Weber).
 - (3) What is Indology (Ghurye) ?
 - (4) Write the concept of Sanskritization (Srinivas).
 - (5) Name any *two* forces behind the emergence of Sociology.
 - (6) State the social impact of French Revolution.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) Elaborate the theory of origin of caste by Dr. Ambedkar.
 - (2) Explain the theory of social facts by Emile Durkheim.
 - (3) Explain the development of Sociology in India.
 - (4) Discuss the Marx's theory of class struggle.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (1) Explain the theory of Social action by Weber.
 - (2) Discuss the social background of Indian Nationalism.

P.T.O.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Social impact of Industrial Revolution
- (2) Positivism (Comte)
- (3) Dominant Caste (M.N. Srinivas)
- (4) Alienation (Marx)
- (5) Characteristics of Caste (Ghurye)
- (6) The Colonial Background of India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) समाजशास्त्रीय विचार म्हणजे काय ?
- (2) आदर्श प्रारूपाची व्याख्या लिहा (वेबर).
- (3) प्राच्यविद्या म्हणजे काय (घुर्ये) ?
- (4) संस्कृतीकरणाची संकल्पना लिहा (श्रीनिवास).
- (5) समाजशास्त्राच्या उदयामागे असणाऱ्या कोणत्याही दोन शक्तींची/घटनांची नावे सांगा.
- (6) फ्रेंच राज्यक्रांतीचा सामाजिक परिणाम लिहा.

2. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

- (1) डॉ. आंबेडकरांनी सांगितलेला जातीच्या उत्पत्तीचा सिद्धांत विशद करा.
- (2) इमाईल डरखाईम यांचा सामाजिक तथ्यांचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (3) भारतीय समाजशास्त्राच्या विकास विशद करा.
- (4) मार्क्सच्या वर्गसंघर्षाच्या सिद्धांताची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (1) वेबरचा सामाजिक क्रियेचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.
 - (2) भारतीय राष्ट्रवादाच्या सामाजिक पार्श्वभूमीची चर्चा करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- (1) औद्योगिक क्रांतीचा सामाजिक परिणाम
 - (2) प्रत्यक्षवाद (कॉम्ट)
 - (3) प्रभावी जात (एम.एन. श्रीनिवास)
 - (4) परात्मता/अलगता (माक्स)
 - (5) जातीची वैशिष्ट्ये (घुर्ये)
 - (6) भारताची वसाहतिक पार्श्वभूमी.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2072

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

SOCIOLOGY

Special Paper-2

(Indian Society : Issues and Problems)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) What is rural poverty ?
- (2) Write the meaning of human trafficking.
- (3) Define religious minorities.
- (4) What is white collar crime ?
- (5) State the meaning of female foeticide.
- (6) What is social welfare policy ?

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]

- (1) Describe the various approaches to resolve social problems.

P.T.O.

- (2) Explain the nature and causes of juvenile delinquency.
 - (3) Discuss the aspect of gender inequality.
 - (4) Elaborate the role of the state to counter social problems.
3. Answer any *one* of the following in **400** words : [20]
- (1) Explain the various problems and issues of youths in India.
 - (2) Discuss the nature and causes of religious fundamentalism.
4. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (1) Civil Society Organization
 - (2) Psychological problems of aged
 - (3) Environmental degradation
 - (4) Domestic violence against women
 - (5) Regional imbalance
 - (6) Criminalization of politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) ग्रामिण दारिद्र्य म्हणजे काय ?
- (2) मानव विक्रय अर्थ लिहा.
- (3) धार्मिक अल्पसंख्याक व्याख्या करा.
- (4) पांढरपेशिय गुन्हेगारी म्हणजे काय ?
- (5) स्त्रिभ्रुणहत्या अर्थ लिहा.
- (6) सामाजिक कल्याण धोरण म्हणजे काय ?

2. खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) सामाजिक समस्या सोडविण्यासाठी विविध दृष्टीकोनांची वर्णन करा.
- (2) बालगुन्हेगारीचे स्वरूप व कारणे स्पष्ट करा.
- (3) लिंगभाव असमानता दर्शविणारे घटकांची चर्चा करा.
- (4) सामाजिक समस्या सोडविण्यासाठी राज्याच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

3. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) भारतीय युवकांपुढील विविध समस्या व मुद्दे स्पष्ट करा.
- (2) धार्मिक मुलतत्ववादाचे स्वरूप व कारणे यांची चर्चा करा.

4. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- (1) नागरी समाज संघटन
- (2) वृद्धांच्या मानसिक समस्या
- (3) पर्यावरणाचा ऱ्हास
- (4) महिलांविरुद्ध घडणारा कौटुंबिक हिंसाचार
- (5) प्रादेशिक असमानता
- (6) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2073

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017
ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY
General Paper II
[Outline of Political, Social and Economic Institutions of
Ancient India (600 B.C. to 1200 A.D.)]
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) State the salient features of Monarchical state.
 - (2) Explain the theory of kingship of Guptas.
 - (3) Write in brief about 'Vidhatha'.
 - (4) State the demerits of ancient caste system.
 - (5) Take a review of life of women during later vedic period.
 - (6) Write in short about Ancient Indian Coins.

2. Answer the following questions in **200** words each (any *two*) : [20]
 - (1) Take a review of the foreign accounts useful for the study of ancient Indian Institutions.
 - (2) Write in detail the functions of ancient Indian ministry.
 - (3) Discuss about the *four* Ashramas in ancient India.
 - (4) Take a review of ancient weights and measures.

P.T.O.

3. Answer the following questions in 400 words each (any one) : [20]
- (1) Take a detailed review of judicial institutions in Ancient India.
 - (2) Discuss in detail about the various industries in Ancient India.
4. Write short notes on (any four) : [20]
- (1) Types of State.
 - (2) Functions of Samiti
 - (3) Features of Ganarajya.
 - (4) Importance of sacraments
 - (5) Ancient Indo-Roman Trade
 - (6) Ancient universities.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) राजेशाही राज्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
 - (2) गुप्त राजपद सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (3) 'विदथ' विषयी थोडक्यात लिहा.
 - (4) प्राचीन जातीव्यवस्थेचे दोष सांगा.
 - (5) उत्तरवेदकालीन स्त्रीजीवनाचा आढावा घ्या.
 - (6) प्राचीन भारतीय नाणी याविषयी थोडक्यात लिहा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) प्राचीन भारतीय संस्थांच्या अभ्यासास उपयुक्त परकीय प्रवाशांचे वृत्तांत याविषयी आढावा घ्या.

- (2) प्राचीन मंत्रीमंडळाचे कार्य सविस्तर लिहा.
- (3) प्राचीन भारतातील चार आश्रमांविषयी चर्चा करा.
- (4) प्राचीन वजने व मापे यांचा आढावा घ्या.
- 3.** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **400** शब्दात लिहा (कोणत्याही **एक**) : [20]
- (1) प्राचीन भारतीय न्यायविषयक संस्थांचा सविस्तर अढावा घ्या.
- (2) प्राचीन भारतातील विविध उद्योगधंद्याविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- 4.** थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही **चार**) : [20]
- (1) राज्यांचे प्रकार
- (2) समितीचे कार्य
- (3) गणराज्यांची वैशिष्ट्ये
- (4) संस्कारांचे महत्व
- (5) प्राचीन भारत-रोम व्यापार
- (6) प्राचीन विद्यापीठे

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2074

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MATHEMATICAL PRE-REQUISITES

(Gen.-II)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of logarithmic table is allowed.
 - (iv) Use of pocket calculator is allowed.

1. Attempt any *ten* of the following : [20]

- (1) Use logarithm to solve $y = 8^3$.
- (2) Solve for x in terms of y , where $\ln x = 3y$.
- (3) What is discounting ?
- (4) Determine whether the following function is homogeneous, if yes, state its degree :

$$z = x^3 + x^2y + y^3.$$

- (5) Given :

$$y = \ln 2x,$$

find $\frac{dy}{dx}$.

P.T.O.

(6) Given :

$$z = x^2y + 2,$$

find $\frac{dz}{dx}$.

(7) Evaluate :

$$\int x^3 dx.$$

(8) Evaluate :

$$\int_0^3 2x dx.$$

(9) State the order and degree of the differential equation :

$$\left(\frac{d^2y}{dx^2}\right)^3 + \left(\frac{dy}{dx}\right) - 5x = 0.$$

(10) What is integrating factor ?

(11) State Bernoulli's equation.

(12) What is difference equation ?

(13) Solve :

$$\frac{dy}{dx} = x.$$

2. Attempt any *two* of the following : [10]

(1) Use common logs to solve :

$$y = 625(0.8).$$

(2) Find the present value of ₹ 500 in three years at 8 percent, when interest is compounded annually.

- (3) Find the first partial derivative of z with respect to x and y . When :

$$Z = e^{x^2} + y^2.$$

3. Attempt any *two* of the following : [20]

- (1) Evaluate given integration by substitution method where :

$$\int 10x(x^2 + 3)^4 dx.$$

- (2) Solve the differential equation :

$$\frac{dy}{dt} - 6y = 18.$$

- (3) Solve the difference equation and check and answer using $t = 0$ and $t = 1$, also comment on nature of the path. Where

$$x_t + 3x_{t-1} + 8 = 0, x_0 = 16.$$

4. Attempt any *two* of the following : [30]

- (1) Explain Lagged income determination model.

- (2) Solve the differential equation :

$$(4y + 8t^2)dy + (16yt - 3)dt = 0.$$

- (3) (a) Given the demand function $\underline{P} = 45 - 0.5 Q$, find the consumer's surplus (CS) when

$$\underline{P}_0 = 32.5 \text{ and } Q_0 = 25.$$

- (b) Evaluate :

$$\int 6xe^{x+7} dx.$$

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2077

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

APPLIED MATHEMATICS

AMG-2 : Multivariable Calculus I and II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt each of the following :

[16]

(1) By using ε - δ definition of limit, show that :

$$\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} (|x| + |y|) = 0.$$

(2) Show that (0, 0) is critical point of :

$$f(x, y) = (x^2 + y^2) e^{(6x + 2x^2)}.$$

(3) Test differentiability of $f(x, y)$ at (0, 0) where

$$f(x, y) = x + |y|.$$

(4) Change the order of integration :

$$\int_0^2 \int_x^2 f(x, y) dy dx.$$

(5) If

$$\vec{f}(t) = \sin t \vec{i} + \cos t \vec{j} + e^t \vec{k},$$

then find :

$$\lim_{t \rightarrow \frac{\pi}{2}} \vec{f}(t).$$

P.T.O.

(6) If

$$\vec{f}(t) = t \vec{i} + 2t \vec{j} + 3t \vec{k},$$

find the length of the given curve, for $t \in [0, 2\sqrt{14}]$.

(7) If

$$\vec{f} = xy \vec{i} + yz \vec{j} + zx \vec{k},$$

then find $\text{curl } \vec{f}$.

(8) Give an example of a vector function \vec{u} which has constant modulus but non-constant direction.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(1) Let

$$f(x, y) = \sqrt{|x y|}.$$

Show that $f(x, y)$ is continuous at origin and $f_x(0, 0)$, $f_y(0, 0)$ exist. Further show that :

$$f(x, y) = \sqrt{|x y|}$$

is not differentiable at $(0, 0)$.

(2) (i) Evaluate the given total limit, if it exists :

$$\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{x^2 y}{x^2 + y^2 - x}.$$

(ii) Find the directional derivative of

$$f(x, y) = x^2 + xy$$

at $(1, 2)$ in direction of unit vector :

$$\vec{u} = \frac{1}{\sqrt{2}} \vec{i} + \frac{1}{\sqrt{2}} \vec{j}.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(1) If

$$z = x \log y + y \log x,$$

$$x = e^{u+v}, \quad y = e^{u-v},$$

then show that :

$$\frac{\partial z}{\partial u} + \frac{\partial z}{\partial v} = 2(y + x \log y)$$

(2) Find and classify the stationary points of the function :

$$f(x, y) = xy + \frac{1}{x} + \frac{1}{y}.$$

(3) Evaluate :

$$\iiint_{\mathbf{E}} 2x \, dv,$$

where \mathbf{E} is the region under the plane

$$2x + 3y + z = 6$$

that lies in the first octant.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(1) Let $f(x, y)$ be a function defined in neighbourhood \mathbf{N} of a point (a, b) . Suppose :

(i) $f_x(x, y)$, $f_y(x, y)$ and $f_{xy}(x, y)$ exist at every point of \mathbf{N} and

(ii) $f_{xy}(x, y)$ is continuous at $f(a, b)$.

Then show that $f_{xy}(a, b)$ exist and equals $f_{xy}(a, b)$.

- (2) (i) Using differential find, approximate value of :

$$\sqrt{(13.1)^2 - (4.9)^2}.$$

- (ii) If

$$f(x, y) = x^2 \tan^{-1}\left(\frac{y}{x}\right) - y^2 \tan^{-1}\left(\frac{x}{y}\right), \quad xy \neq 0$$

$$= 0, \quad xy = 0$$

then find $f_{yx}(0, 0)$.

- (B) Attempt any *one* of the following : [8]

- (1) State and prove Green's theorem.

- (2) (i) Let \bar{u} be a derivable function on

$$J = (\alpha, \beta).$$

Then show that \bar{u} is a constant function on J if and only if

$$\frac{d\bar{u}}{dt} = 0$$

for all $t \in J$.

- (ii) Let \bar{u} be a derivable function on

$$J = (\alpha, \beta).$$

Then show that \bar{u} has constant magnitude on J if and only if

$$\bar{u} \cdot \frac{d\bar{u}}{dt} = 0$$

for all $t \in J$.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(1) Prove that the field \bar{F} is conservative on D if and only if :

$$\int \bar{F} \cdot d\bar{r} = 0$$

around every closed loop in D.

(2) Let C be a curve given by the equation

$$\bar{r} = \bar{f}(s)$$

where the function \bar{f} possesses continuous third order derivative w.r.t. arc-length S of C. Then at every point P(\bar{r}) on C, show that following formulas are satisfied :

$$(i) \quad \frac{d\bar{T}}{dS} = \kappa\bar{N}$$

$$(ii) \quad \frac{d\bar{B}}{dS} = -\tau\bar{N}$$

where

\bar{T} : is the unit tangent vector to C at P,

\bar{N} : principal normal to C at P to $\frac{d\bar{T}}{dS}$.

κ : the curvature of C at P

τ : the torsion of C at P.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(1) Prove that the given vector-function

$$\bar{F}(x, y, z) = (y + \sin z)\bar{i} + x\bar{j} + x \cos z \bar{k}$$

is conservative and find a scalar function ϕ such that :

$$\bar{F} = \bar{\nabla} \phi.$$

- (2) Find the area of the surface cut from the bottom of the paraboloid

$$x^2 + y^2 = z$$

by the plane $z = 4$.

- (3) Show that :

$$\bar{r} = e^{-t}(a \cos 2t + b \sin 2t)$$

where a, b are constant vectors is a solution of the differential equation :

$$\frac{d^2\bar{r}}{dt^2} + 2\frac{d\bar{r}}{dt} + 5\bar{r} = 0.$$

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

- (1) Let \bar{F} be a vector field whose components are continuous through an open connected region D in space. If there exists a differentiable function f such that :

$$\bar{F} = \bar{\nabla} f,$$

then prove that for all points A and B in D the value of

$$\int_A^B \bar{F} \cdot d\bar{r}$$

is independent of the path from A to B in D .

- (2) Using Green's theorem, show that the area bounded by a simple closed curve C is given by :

$$\frac{1}{2} \int_C (x dy - y dx).$$

Hence find the area of the astroid

$$x = \cos^3 \theta, y = \sin^3 \theta, 0 \leq \theta \leq 2\pi.$$

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(1) Find arc length of the curve

$$\bar{r}(t) = \cos t \bar{i} + \sin t \bar{j} + t\bar{k} \quad t \in [0, 2\pi].$$

(2) Using Stokes' theorem, show that the line integral

$$\int_C ydx + zdy + xdz = \pi a^2 \sqrt{3},$$

where C is the curve of intersection of the sphere

$$x^2 + y^2 + z^2 = a^2$$

and the plane

$$x + y + z = 0.$$

(3) Using Gauss's divergence theorem, evaluate the surface integral over the cube S bounded by the planes

$$x = 0, x = a, y = 0, y = a,$$

$$z = 0 \text{ and } z = a,$$

of the function

$$\bar{F} = (x^3 - yz)\bar{i} - 2x^2y\bar{j} + z\bar{k}.$$

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2078

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

APPLIED STATISTICS (GENERAL-II)

(Applications of Statistics and Theory of Probability)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of statistical tables and scientific calculator is allowed.

(iv) Symbols have their usual meaning.

(v) Graph papers will be provided on request.

1. Attempt each of the following : [1 each]

(a) State whether the following statements are true or false :

(i) For a discrete random variable $F(x)$ always lies between 0 and 1.

(ii) Multiple correlation coefficient can take any positive real value.

(iii) Mean of $b(10, 0.5)$ distribution is 2.

(iv) $P(A|B) = P(B \cap A) P(A)$.

P.T.O.

(b) Choose the *correct* alternative : [1 each]

(i) Let A and B be any two events associated with an experiment.

Suppose that $P(A) = P(B) = 0.5$ and $P(A \cup B) = 0.9$ then the value of $P(A \cap B)$ will be :

(A) 0.1

(B) 0.2

(C) 0.4

(D) 0.5

(ii) If X_1 and X_2 are independent Poisson variables with mean m each, then mean of $X_1 + X_2$ is :

(A) $3m$

(B) $2m$

(C) m^2

(D) m

(iii) For discrete random variables X and Y, which of the following statements is *not* true ?

(A) $E(X + Y) = E(X) + E(Y)$

(B) $E(X + 2Y) = E(X) + 2E(Y)$

(C) $E(cX) = cE(X)$, c is a constant

(D) $E(c) = 0$, c is a constant.

(iv) If the equation of plane of regression of X_1 on X_2 and X_3 is $X_1 = 100 + 2X_2 + 0.5X_3$, then estimate of X_1 when $X_2 = 5$ and $X_3 = 6$ will be :

(A) 113

(B) 103

(C) 102

(D) 109

(c) Answer in brief : [2×4=8]

(i) State the limitations of classical definition of probability.

(ii) State the equation of multiple regression model and give any one situation where this concept is applicable.

(iii) If X and Y are two independent discrete random variables with $\sigma_x^2 = 25$ and $V(X - 2Y) = 53$, then compute σ_y^2 .

(iv) Explain the term : ASDR.

2. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

(a) Define :

(i) Probability of an event,

(ii) Conditional probability,

(iii) Independence of two events.

(b) One card is drawn from a full pack of playing cards. Four events A, B, C and D are defined as follows :

A : A Heart card is drawn,

B : A black card is drawn,

C : A King card is drawn,

D : A red card is drawn.

Find the pairs of above defined events that are mutually exclusive.

(c) Explain the concept of multiple correlation and partial correlation in case of trivariate data.

(d) The following data give the sales (in '000 Rs.) of a company for the years 2001-2010 :

Year	Sales
2001	55
2002	80
2003	65
2004	86
2005	70
2006	52
2007	95
2008	66
2009	85
2010	40

Estimate trend by three yearly moving average method.

- (e) What is autoregressive model in time series ? Discuss its uses in practical situations.
- (f) Explain, giving suitable illustrations, the concept of multiple regression. State the equation of multiple regression plane of X_1 on X_2 and X_3 .

3. Attempt any *four* of the following : [4×4=16]

- (a) Find the numbers between 100 and 999 having :
- (i) 7 in the units place,
- (ii) 7 as at least one of their digits.
- (b) Explain the meaning and usefulness of time series analysis.
- (c) The mean, standard deviation and correlation coefficients obtained for three characteristics X_1 , X_2 and X_3 are given below :

$\bar{X}_1 = 105$	$\sigma_1 = 16$	$r_{12} = 0.6$
$\bar{X}_2 = 82$	$\sigma_2 = 38$	$r_{23} = 0.7$
$\bar{X}_3 = 65$	$\sigma_3 = 16$	$r_{13} = 0.65$

Compute $b_{12.3}$. State any *two* practical situations where multiple regression can be used.

- (d) (i) Define probability model with one suitable illustration.
- (ii) State the axioms of probability.

- (e) How many three letter words can be formed using the alphabets A to M when repetition of letters is not allowed ? What is the probability that those words will not start with a vowel ?
- (f) Describe the method of estimation of seasonal components in time series by ratio to trend obtained by moving averages.

4. Attempt any *two* of the following : [2×8=16]

- (a) (i) Define Poisson distribution. State the additive property of Poisson distribution. Also give real life situations where this distribution is applied. [4]

- (ii) The p.m.f. of a random variable X is [4]

$$p(x) = \frac{x}{28}, x = 1, 2, \dots, 7$$

= otherwise

Find E(X) and V(X).

- (b) (i) Define : [4]

(I) Discrete random variable (r.v.) and give one illustration of it.

(II) Expectation of a discrete r.v.

- (ii) A pair of fair dice is thrown and the numbers on the top faces of dice are recorded. If X is sum of numbers on the top faces of dice, then obtain the probability distribution of X. [4]

(c) The joint distribution of (X,Y) is given below :

X \ Y	1	2	3	4
2	0.1	0.2	0	0
5	0.1	0.3	0.1	0
7	0.1	0.05	0.05	0

Find :

(i) $P(XY \text{ is odd})$

(ii) $E(X)$, $E(Y)$ and $E(XY)$.

(d) Compute GFR, ASFR, TFR, GRR and NRR for the following data assuming the sex ratio at birth as 105 males : 100 females :

Age	No. of Women (In 1000)	No. of Births	Survival Factor
15—19	400	19000	0.969
20—24	350	67950	0.967
25—29	270	60750	0.963
30—34	240	31000	0.958
35—39	260	11000	0.952
40—44	280	900	0.942
45—49	250	185	0.928

5. Attempt any *one* of the following : [1×16=16]

(a) (i) A car rental company has 5 indica cabs to rent out. The number of cars given on rent per day follows binomial distribution with parameters (5, 0.9) : [4]

Find the probability that on a randomly selected day :

(I) No car will be rented

(II) At most two cars will be rented.

(ii) What is demography ? Discuss the need of vital statistics and the methods of obtaining vital statistics. [8]

(iii) The probability distribution of a random variable X is given below : [4]

$$P(X = x) = k, x = 1, 2, \dots, 10.$$

Find the value of k , $E(X)$ and $V(X)$.

(b) (i) For two-dimensional discrete random variable (X, Y) define : [12]

(I) Marginal probability distributions of X and Y,

(II) Conditional probability distribution of X given $Y = y$,

(III) Conditional mean of X given $Y = y$,

(IV) Conditional variance of X given $Y = y$,

(V) $\text{Cov}(X, Y)$,

(VI) $\text{Corr}(X, Y)$.

(ii) Number of road accidents on a high way during a month follows Poisson distribution with mean 5. Find the probability that in a certain month number of accidents on a highway will be :

(I) Between 3 and 5,

(II) More than 1.

[4]

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2079

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PHILOSOPHY

(G-2 : Introduction to Applied Ethics)

(Alternative Course)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

- (1) State and explain patients rights.
- (2) Explain the notion of sustainable development.
- (3) State the arguments for suicide.
- (4) State Ringer's views regarding friendship.
- (5) Explain the notion of whistle blowing.
- (6) What is the role of media in Democracy ?

2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]

- (1) State and examine anthropocentrism.
- (2) What is the moral status of animals ? Discuss.
- (3) State and explain Aristotle's classification of friendship.
- (4) What is meant by corporate social responsibility ?

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following question in **400** words : [20]
- (1) State and discuss arguments for and against abortion.
 - (2) Discuss the conservative and liberal views regarding homosexuality.
4. Write short notes on any *four* of the following : [20]
- (1) Hippocratic oath
 - (2) Land ethics
 - (3) Non-voluntary euthansia
 - (4) Liberal views regarding prostitution
 - (5) Media and violence
 - (6) Corporate as a moral agent.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) रुग्णांचे हक्क सांगून त्यावर चर्चा करा.
 - (2) शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (3) आत्महत्येच्या अनुकूल युक्तिवाद सांगा.
 - (4) मैत्रीसंबंधीचा रिंगरचा दृष्टीकोण सांगा.
 - (5) व्हीजल ब्लोईंग ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (6) लोकशाहीतील माध्यमाची भूमिका कोणती ?

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) मानवकेंद्रवादाचे परीक्षण करा.
 - (2) प्राण्यांचा नैतिक स्वरूपाचा दर्जा काय प्रकारचा आहे ? चर्चा करा.
 - (3) अँरीस्टॉटलचे मैत्रीसंबंधीचे वर्गिकरण सांगून ते स्पष्ट करा.
 - (4) उद्योगसमूहाची सामाजिक जबाबदारी म्हणजे काय ?
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
- (1) गर्भपाताच्या समर्थनार्थ व विरोधी युक्तिवादांवर चर्चा करा.
 - (2) समलैंगिकतेसंबंधी रूढीवादी आणि उदारमतवादी दृष्टीकोणांची चर्चा करा.
4. कोणत्याही चारांवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]
- (1) हिप्पोक्रेटसची शपथ
 - (2) भूमि निती
 - (3) न-ऐच्छिक ईच्छामरण
 - (4) वेश्याव्यवसायासंबंधीचा उदारमतवादी दृष्टीकोण
 - (5) माध्यमे आणि हिंसा
 - (6) उद्योगसमूह : एक नैतिक कर्ता.

[5101]-2079

(Philosophy of Indian Saints)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]

- (1) Explain the characteristics of saint.
- (2) Explain Basaveshwar's concept of 'Jangama'.
- (3) Explain Guru Nanak's concept of 'Sahajyoga'.
- (4) State the concept of Maya with reference to Bahenabai.
- (5) Explain Kabir's criticism of traditional religion.
- (6) Explain the impact of Nath cult on Dnyanadeva.

2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]

- (1) Explain Guru Nanak's thoughts about ethical and social reforms.
- (2) Explain Bahenabai's views on Dnyana and Bhakti Yoga.
- (3) Explain Ramadasa's opinions about Prapanch and Paramartha.
- (4) Explain Basaveshwara's concept of Bhakti.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]

- (1) Explain the nature of ultimate reality according to Saint Kabir.
- (2) Explain fully Saint Jnanadeva's concept of Bhakti, Para Bhakti and Avyabhichari Bhakti.

4. Write short notes on (any four) : [20]

- (1) Saints as socio-cultural reformers.
- (2) Saint Kabir's concept of Nirguna Bhakti
- (3) Saint Bahanabai's concept of true Brahman.
- (4) Nature of Bhakti movement
- (5) Maharashtra Dharma—Samarth Ramadas
- (6) Concept of 'Hukum'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा : [20]

- (1) संतांची लक्षणे विशद करा.
- (2) बसवेश्वरांची 'जंगम' संकल्पना विशद करा.
- (3) गुरु नानकांची 'सहजयोग' संकल्पना विशद करा.
- (4) संत बहेणाबाईना अनुसरून 'माया' संकल्पना सांगा.
- (5) संत कबीरांची पारंपारिक धर्मावरील टीका स्पष्ट करा.
- (6) संत ज्ञानदेवांवरील नाथ पंथाचा प्रभाव स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा : [20]

- (1) गुरु नानकांचे नैतिक आणि सामाजिक सुधारणांचे विचार सविस्तर विशद करा.
- (2) ज्ञान आणि भक्तियोगाविषयीचे बहेणाबाईंचे विचार स्पष्ट करा.
- (3) समर्थ रामदासांची प्रपंच व परमार्थाविषयीची मते स्पष्ट करा.
- (4) बसवेश्वरांची भक्ती संकल्पना विशद करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 400 शब्दात लिहा : [20]
- (1) संत कबीरांना अभिप्रेत असलेल्या अंतिम सद्सत्तेचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.
- (2) संत ज्ञानदेवांची भक्ती, पराभक्ती व अव्यभिचारी भक्ती संकल्पना सविस्तर विशद करा.
4. थोडक्यात टिपा लिहा (फक्त चार) : [20]
- (1) संत : सामाजिक-सांस्कृतिक सुधारक
- (2) संत कबीरांची निर्गुण भक्ती संकल्पना
- (3) संत बहेणाबाईंची खऱ्या ब्राह्मणाची संकल्पना
- (4) भक्ती चळवळीचे स्वरूप
- (5) महाराष्ट्र धर्म-समर्थ रामदास
- (6) हुकूम संकल्पना.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2080

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PHILOSOPHY

S-1 : Indian Philosophical Approach

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following questions in **100** words each : [20]
 - (1) Explain any *one* general feature of Indian Philosophy.
 - (2) Briefly explain Mahayana, a cult of Buddhism.
 - (3) Briefly explain the nature of Upamana Pramana.
 - (4) State the nature of trigunas.
 - (5) Briefly explain the nature of soul, according to Carvaka.
 - (6) Explain Akhyati of Purvamimamsa.
2. Answer any *two* of the following questions in **200** words each : [20]
 - (1) Explain Pratyaksha Pramana of Nyaya Darsan.
 - (2) Explain Samkhya theory of Causation Satkaryavada.
 - (3) Explain Astangamarga of Buddha Darsan.
 - (4) Critically discuss Carvaka's Hedonism.
3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (1) Elaborately discuss the nature and kinds of Dravyas according to Jain Darsan.
 - (2) State fully the nature of Brhmana, Jiva and Jagat according to Vedanta Darsan.

P.T.O.

4. Write notes on any *four* of the following in **50** words each : [20]

- (1) Vidhiarthavada
- (2) Yam-Niyam
- (3) Anityata
- (4) Svabhavavada
- (5) Anumana Pramana
- (6) Classification of Indian Philosophy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) भारतीय तत्त्वज्ञानाचे कोणतेही एक सर्वसाधारण वैशिष्ट्ये सांगा.
- (2) बौद्ध तत्त्वज्ञानातील 'महायान' संप्रदाय थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (3) 'उपमान' प्रमाणाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) त्रिगुण सिद्धांताचे स्वरूप सांगा.
- (5) चार्वाकांना अनुसरून 'आत्मा' संकल्पनेचे स्वरूप थोडक्यात सांगा.
- (6) पूर्वमिमांसा दर्शनातील 'अख्यातीवाद' स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा : [20]

- (1) न्यायदर्शनातील 'प्रत्यक्ष प्रमाण' स्पष्ट करा.

- (2) 'सत्कार्यवाद' ही सांख्य दर्शनातील कारण संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) बौद्ध दर्शनातील 'अष्टांगमार्ग' स्पष्ट करा.
- (4) चार्वाकांच्या सुखवादाची चिकित्सक चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]
- (1) जैन दर्शनातील द्रव्य संकल्पनेची स्वरूप आणि प्रकाराचे सविस्तर चर्चा करा.
- (2) वेदांत दर्शनातील ब्रह्मन, जीव आणि जगत संकल्पनांचे स्वरूप सविस्तर सांगा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा : [20]
- (1) विधीअर्थवाद
- (2) यम-नियम
- (3) अनित्यता
- (4) स्वभाववाद
- (5) अनुमान प्रमाण
- (6) भारतीय तत्त्वज्ञानाचे वर्गीकरण.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2081

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PHILOSOPHY (S-2)

(Introduction to Western Philosophy)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following in about **100** words each : [20]

- (1) Explain Aristotle's views regarding the nature of soul.
- (2) State Sophist's relativism.
- (3) What according to Augustine is the relation between God and world ?
- (4) Explain Leibniz's view regarding truths of reason.
- (5) State Locke's distinction between primary and secondary qualities.
- (6) Explain Hegel's concept of dialectic.

P.T.O.

2. Answer any *two* of the following in about **250** words each : [20]
- (1) Explain Socrates' view of virtue as knowledge.
 - (2) Discuss how does Aquinas reconcile between faith and reason.
 - (3) Elaborately explain Descartes' method of doubt.
 - (4) State and explain Berkeley's immaterialism.
3. Answer any *one* of the following in about **500** words : [20]
- (1) Elaborately explain Plato's theory of forms.
 - (2) Discuss Kant's views regarding the possibility of synthetic a priori knowledge.
4. Write notes on any *four* of the following in about **50** words each : [20]
- (1) Thales' cosmology
 - (2) Nature of form and matter according to Aristotle
 - (3) Aquinas' concept of God
 - (4) Spinoza's atheism
 - (5) Hume's views on self
 - (6) Hegel's absolute idealism

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) आत्म्याच्या स्वरूपविषयीचे अॅरिस्टॉटल यांचे विचार स्पष्ट करा.
- (2) सोफिस्टांचा सापेक्षतावाद सांगा.
- (3) ऑगस्टीन यांच्या मतानुसार ईश्वर आणि जग यांतील संबंध काय आहे ?
- (4) बुद्धीवर आधारित सत्यांबावताचा लाइबनिझ यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (5) लॉक यांनी प्राथमिक आणि दुय्यम गुधधर्म यांत केलेला फरक सांगा.
- (6) हेगेल यांची द्वंद्वविकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) सद्गुण म्हणजे ज्ञान हा सॉक्रेटिस यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (2) अॅक्विनास यांनी श्रद्धा आणि बुद्धी यांत परस्परमेळ कसा घातला आहे याची चर्चा करा.
- (3) देकार्त यांची संशय पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.
- (4) बर्कले यांचा अजडवाद सांगून स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) प्लेटो यांची आकारविषयक उपपत्ती विस्ताराने स्पष्ट करा.
- (2) संश्लेषणात्मक, अनुभवपूर्व ज्ञानाच्या शक्यते बाबतच्या कांट यांच्या विचारांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा : [20]

- (1) थेलिस यांचे विश्वोत्पत्तीशास्त्र
- (2) अँरिस्टॉटल यांच्या मतानुसार आकार आणि घटकद्रव्य यांचे स्वरूप
- (3) अँक्विनास यांची ईश्वरविषयक संकल्पना
- (4) स्पिनोझा यांचा निरीश्वरवाद
- (5) 'स्व' बाबतचे ह्यूम यांचे विचार
- (6) हेगेल यांचा केवळ चिद्वाद.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—5

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2084

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

MATHEMATICS

(MS-2 : Number Theory and Computational Geometry)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer each of the following : [16]

(i) If x and y are odd integers, prove that $x^2 + y^2$ is even but not divisible by 4.

(ii) Find $\phi(100)$ and $\sigma(100)$.

(iii) Solve $x^2 + 1 \equiv 0 \pmod{5}$.

(iv) Find two Pythagorean triples whose terms form an arithmetic progression.

(v) Define orthographic projection and give example.

(vi) Write any *two* properties of B-spline curve.

(vii) A line $x + y = 3$ is transformed to another line by using

transformation matrix $\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 5 \end{bmatrix}$. Obtain the equation of resulting

line.

P.T.O.

(viii) If we apply transformation matrix $T = \begin{bmatrix} 3 & 1 \\ 2 & 2 \end{bmatrix}$ on a square,

then we get a parallelogram of area 64 cm^2 . Find the length of each side of the original square.

2. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) State and prove Fermat's theorem.

(ii) State and prove Wilson's theorem.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the number of zeros at the end of $1000!$

(ii) Find the least positive integer x such that $x \equiv 5 \pmod{7}$,
 $x \equiv 7 \pmod{11}$ and $x \equiv 3 \pmod{13}$.

(iii) Find integers x and y such that $963x + 657y = 9$.

3. (A) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) If g is the gcd of b and c , then prove that there exist integers x_0 and y_0 such that $g = bx_0 + cy_0$.

(ii) State and prove Möbius inversion formula.

(B) Attempt any *one* of the following : [8]

(i) Generate uniformly spaced 8 points on the ellipse :

$$\frac{x^2}{16} + \frac{y^2}{1} = 1.$$

(ii) Let the intersecting lines $y = m_1x + h_1$ and $y = m_2x$

+ h_2 be transformed under matrix $\begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$

to $y^* = m_1^*x^* + h_1^*$

and $y^* = m_2^*x^* + h_2^*$,

then prove that the transformed lines are intersecting.

4. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Rotate the triangle ABC about its centroid through an angle 45° where A[2, -4], B[3, 0], C[-2, 1].

(ii) Find the transformed triangle if the triangle ABC is reflected in the line $3x - 4y = 8$ where A[0, 0], B[1, 2] and C[4, 4].

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Show that under transformation

$T = \begin{bmatrix} -3 & 0 \\ 0 & -1 \end{bmatrix}$ the circle $(x - 2)^2 + (y + 1)^2 = 16$ is

transformed to ellipse of area 48π .

(ii) Consider the line with direction ratios 1, 1, 1 and passing through the origin. Determine angles through which the line should be rotated about X-axis and then about Y-axis, so that it coincides with Z-axis.

(iii) Obtain the concatenated transformation matrix for the translation in X, Y, Z directions by $-1, -1, -1$ respectively followed by 30° rotation about X-axis and 45° rotation about Y-axis. Apply it on [3211].

5. (A) Attempt any *one* of the following : [6]

(i) Generate uniformly spaced 5 points on the parabolic segment $y^2 = 8x$ in the first quadrant for $4 \leq y \leq 20$.

(ii) By considering the position vector matrix

$$X = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 1 \\ 3 & 4 & -1 \\ -1 & -2 & 1 \\ 2 & 1 & 1 \end{bmatrix}$$

with horizontal inclination angle $\alpha = 25^\circ$.

Find cavalier projection and cabinet projection.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Find the parametric equation of a Bezier curve determine by control points $B_0[2, 1], B_1[4, 3], B_2\left[6, \frac{1}{2}\right]$ and hence find the position vector of the point corresponding to $t = 0.43$.

(ii) Obtain the transformation matrix for the trimetric projection formed by rotation about Y-axis through angle $\phi = 30^\circ$, followed by rotation about X-axis through angle $\theta = 45^\circ$ and then orthographic projection on $z = 0$ plane. Also determine the principal foreshortening factors.

(iii) Find the concatenated transformation matrix for :

Reflection in X-Y plane

Translate in X, Y, Z direction by 4, 2, 1 units respectively.

Shearing in X-coordinate by -4 units proportional to Z-coordinate.

Total No. of Questions—2]

[Total No. of Printed Pages—1

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2085

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

(Vocational Course)

COMPUTER APPLICATION—III

(2013 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) Draw a neat labelled diagram wherever necessary.
(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following (any *four*) : [20]
 - (a) Explain any *five* aggregate functions with syntax and example.
 - (b) What is R.D.B.M.S. ? What are the features of R.D.B.M.S. ?
 - (c) What is Hierarchical and Network model ?
 - (d) Explain primary key and foreign key.
 - (e) Explain like operator.

2. Write short notes on (any *four*) : [20]
 - (a) Primary key
 - (b) PL-SQL
 - (c) Create Table Command
 - (d) Normalisation
 - (e) Triggers.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2086

**S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017
FUNCTIONAL ENGLISH (VOCATIONAL STREAM)**

Paper III

**(Advanced Writing Skills and Introduction to
Electronic Media)
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Write *five* meaningful word using letters from the word 'Utilitarianism'. [5]

Or

Describe your family using *five* adjectives.

- (B) Identify the Register of the following paragraph and identify its markers : [5]

Association football, more commonly known as football or soccer, is a sport played between two teams of eleven players with a spherical ball. It is played by 250 million players in over 200 nations, making it the world's most popular sport. The game is played on a rectangular field with a goal at each end. The object of the game is to score by getting the ball into the opposing goal.

P.T.O.

The goalkeepers are the only players allowed to touch the ball with their hands or arms while it is in play and only in their penalty area. Outfield players mostly use their feet to strike or pass the ball, but may also use their head or torso to do so instead. The team that scores the most goals by the end of the match wins. If the score is level at the end of the game, either a draw is declared or the game goes into extra time and/or a penalty shootout depending on the format of the competition. The laws of the Game were originally codified in England by The Football Association in 1863.

Or

State whether the style of the following sentences is formal or informal :

- (i) Sir, please take these keys.
- (ii) Hey friends can I join you for the party ?
- (iii) You naughty don't play here, go out.
- (iv) Silence, please !
- (v) Do not park your vehicles here.

2. Write a letter of application for the post of Sales Executive to Godrej India Limited, Andheri, (West), Mumbai. [10]

Or

You want to apply for the post of Journalist in a reputed newspaper. Prepare your bio-data.

3. (A) Your college made a survey on personal health awareness among students of your college. Write a report to the Principal as a chief coordinator of the survey team based on the following points : [10]
- No. of students surveyed—boys and girls

- Which classes
- Type of survey : oral/questionnaire
- Items included : oral health, cleanliness of body, clothes, eating habits
- Conclusions
- Recommendations.

(B) You have recently been to Hyderabad for an educational tour. Write a brief report to the Principal of your college regarding your visit to Hyderabad. [10]

Or

Write a report on your visit to a local Radio station.

4. (A) Write a script of compeering for annual prize distribution organized in your college. The following points have to be taken into consideration. [10]

- Opening of the programme
- Lighting the lamp
- Felicitation of the Guests
- Chief Guest's Speech
- Announcement of winners and their prizes.

(B) Attempt any *two* of the following : [10]

- (1) Is radio becoming a popular media ? Why ?
- (2) Comment on the Social Advertisements on radio and their effect on Society.
- (3) Contribution of radio in social awareness.

(C) Attempt any *two* of the following : [10]

- (1) Which TV Programmes do you like most ? Why ?
- (2) Truth is one of the important aspects of news on TV
Do you agree ? Why ?
- (3) Account for the usefulness of Educational Programmes
on TV.

5. Attempt any *three* of the following : [10]

- (1) Which electronic media is popular these days ? Justify your
answer.
- (2) Which media plays more important role in building public
opinions ?
- (3) What are the qualifications of a radio anchor as compared
to those of a TV anchor ?
- (4) Which electronic media makes you more imaginative ?
- (5) Which would be your preferred career option—Radio or
TV ?

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2087

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

(Vocational Stream)

Paper III : Tourism Marketing and Travel Agency Operation

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencil is allowed.

1. Explain any *two* in brief (around 50 words) : [10]

(i) Nature of marketing

(ii) Pricing/costing of tour package

(iii) Function of UNESCO

(iv) Staff requirement for travel agency.

2. Write short notes on any *four* (around 100 words) : [20]

(i) Visa as travel formality

(ii) Online reservation procedure for air ticket

(iii) Inbound and outbound tourism

(iv) Railway transportation system at national and international level.

(v) Format of pamphlet

(vi) Different stages of developing tour packages.

P.T.O.

- 3.** Answer any *three* (**200-250** words) : [30]
- (i) Functions and importance of PATA.
 - (ii) Commercial and non-commercial types of accomodation.
 - (iii) Explain travel terminology.
 - (iv) Social and cultural benefits of international tourism.
 - (v) Elements of an itinerary.
- 4.** Answer in detail any *one* (around **500** words) : [20]
- (i) Classification of marketing
 - (ii) Linkages of tourism with travel industry/agency.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-2088

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

(प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल)

(Functional Hindi : Vocational)

प्रश्नपत्र-III

(राजभाषा हिंदी, हिंदी में पत्राचार, विज्ञापन, पत्रकारिता तथा अनुवाद-1)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

कुल अंक : 80

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

(iii) विभाग 'अ' और विभाग 'ब' के उत्तर एक ही उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।

विभाग 'अ'

1. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [10]

(1) हिंदी में प्रवीणता

(2) सरकारी पत्रों और व्यापारिक पत्रों में अंतर

(3) विज्ञापन प्रारूप के विविध घटक

(4) हिंदी का कार्यसाधक ज्ञान।

(ब) कर्मवीर इलेक्ट्रॉनिक कंपनी, चिंचवड की ओर से एल.जी. इलेक्ट्रॉनिक कंपनी गुजरात को वॉशिंग मशीनों की पूछताछ करते हुए पत्र का नमूना तैयार कीजिए।

[6]

अथवा

'पूना टेक्सटाईल्स-16' महाराष्ट्र, 150 पूना साड़ियाँ, 300 ड्रेस मटेरियल खरीदने हेतु सशर्त आदेश पत्र भेज दिया था। उनकी ओर से स्वीकृति-पत्र प्राप्त हुआ। अब तक माल नहीं पहुँचा। इस संदर्भ में 'सायली' साड़ी सेंटर, कुर्ला, मुंबई की ओर से शिकायत-पत्र लिखिए।

P.T.O.

2. (ग) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [9]
- (1) व्यापारिक-पत्र का कार्य स्पष्ट कीजिए।
 - (2) कार्यालयीन आदेश द्वारा कौन-कौनसी सूचनाएँ दी जाती हैं ?
 - (3) परिपत्र की विशेषताएँ लिखिए।
 - (4) 'क', 'ख', 'ग' क्षेत्र का परिचय दीजिए।
 - (5) उच्च न्यायालय की भाषा के बारे में राष्ट्रपति ने क्या आदेश दिया ?
- (घ) निम्नलिखित विज्ञापनों के वाक्यांश अथवा घोषवाक्य लिखिए : [7]
- (1) जेल पेन
 - (2) केशवर्धक तेल
 - (3) च्यवनप्राश
 - (4) कोलीन
 - (5) निहार आँवला
 - (6) नया मार्टिन
 - (7) वॉशिंग मशीन।

विभाग 'ब'

3. (च) निम्नलिखित अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [7]
- अबू बेन अँडम हा आपल्या बांधवावर प्रेम करणारा सेवावृत्तीचा गृहस्थ एका रात्री गाढ झोपेतून जागा झाला. त्याच्या खोलीतील चंद्रप्रकाश एक देवदूत आपल्या सोनेरी पुस्तकात काहीतरी लिहीत असल्याचे त्याला दिसले. अबू बेन अँडम ने धाडस करून त्या देवदूताला तो काय लिहीत होता, असे विचारले. स्नेहपूर्ण भावाने देवदूताने सांगितले की, तो देवावर प्रेम करणाऱ्यांची नावे लिहीत होता. "माझे नाव त्यात आहे का ?" अबूने विचारले देवदूताने त्याचे नाव त्यात नसल्याचे त्याला सांगितले. तेव्हा अबूने त्या देवदूताला 'आपल्या बांधवावर प्रेम करणारा' म्हणून आपले नाव त्या यादीत लिहिण्याची विनंती केली. देवदूताने ते लिहिले व तो अदृश्य झाला.

(छ) प्रति-संशोधन के चिन्हों का प्रयोग करते हुए निम्नलिखित परिच्छेद को फिर से लिखिए : [7]

शंकर पुणतांबेकर हास्य व्यंग्य शैली के साहित्यकार हैं 25 से अधिक पुस्तकों का लेख किया है बुद्धिजीवी निबंध वर्तमान सामाजिक स्थिति पर किया गया व्यंग्य है। निबंध के प्रारंभ में लेखकने समाज के तीन वर्ग पर प्रकाश डालते हुए है—श्रमजीवी बुद्धिजीवी धनजीवी। मनुष्या विवेकशील प्राणी है विवेक का संबंध बुद्धि के साथ है श्रम का सबंध हात पेर से है, बुद्धि का सबंध सीर से है परंतु धन तो बहरी तत्व है। गजब की बात है वृद्धिशाली मनुष्य का विसका बुद्धि में नहीं बाहरी तत्व धनमें है। श्रम सैनिक बना बुद्धिमंत्री और धन 'राजा' बुद्धि बडी है य धन या श्रम ? सूक्ष्म से स्थूल और स्थूल से अतिस्थूल की ओर ले जानेवाली बुद्धि सत से रज रज से तम की ओर ले जाती है। इसे ही हम भौतिक विकास कहते हैं।

4. (ज) आपके महाविद्यालय में शिव जयंती समारोह का कार्यक्रम हो रहा है। इस संदर्भ में प्रेस विज्ञप्ति तैयार कीजिए। [6]

(झ) (1) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

(i) Account-keeping

(ii) Asset

(iii) Cash discount

(iv) Data collection

(v) Apparent cause

(vi) Hotch potch

(vii) Cloak room

(viii) Visual indicator.

(2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच के अंग्रेजी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [5]

- (i) वार्षिकी
- (ii) बंधपत्र और ऋणपत्र
- (iii) कंपनी क्षेत्र
- (iv) असद्भावपूर्ण कार्य
- (v) वित्तीय स्थायित्व
- (vi) विधि पालन
- (vii) बुफे यान
- (viii) बचाव कार्य।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणियाँ लिखिए : [18]

- (1) अनुवाद का महत्त्व
- (2) आधुनिक कार्यालयों में एम.एस.-वर्ड की उपयोगिता
- (3) प्रतिसंशोधन की उपयोगिता
- (4) संवाददाता के गुण
- (5) पत्रकार की विशेषताएँ।

Total No. of Questions—6]

[Total No. of Printed Pages—1

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-2090

**S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017
(VOCATIONAL COURSE)
COMPUTER APPLICATION—IV
(2013 PATTERN)**

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

- N.B. :—** (i) Solve any *four* questions.
(ii) Draw a neat-labelled diagram wherever necessary.
(iii) Figures to the right indicate full marks.

1. What is input design and output design ? What is the difference between input design and output design ? [10]
2. Explain flow chart with all symbols and example. [10]
3. What is software engineering ? What are the advantages and disadvantages of software engineering ? [10]
4. Write short notes on : [10]
(1) Waterfall model
(2) Spiral model.
5. What is Pseudo code and structured English ? [10]
6. What are Decision Tree and Decision Tables ? What is the difference between decision tree and decision tables ? [10]